REVISTA DE PSIHOLOGIE

Vol. 59 *2013* *Nr. 2*

SUMAR

STUDII ŞI CERCETĂRI

LUMINIŢA MIHAELA IACOB, ANDREI RUSU, GHEORGHE IACOB, Reprezentarea socială a crizei economice (RSCE). Conţinuturi şi dinamici comparative: cogniţii, atitudini, comportamente 97

CAMELIA POPA, DOINA-ŞTEFANA SĂUCAN, GEORGETA PREDA, BOGDAN IONESCU, ANDRA BOLOHAN, IUSTIN TURCU, Problemele de viaţă ale adolescenţilor – studiu exploratoriu 110

FLORINDA GOLU, Studiu privind relaţia dintre motivaţia pentru şcoală şi abilităţile cognitive şi sociale la copii 124

MARGARETA DINCĂ, DRAGOŞ ILIESCU, ALEXANDRU MIHALCEA, Psychological characteristics of dyadic relationships in Romania 133

MIHAELA CHRAIF, Influence of radio noise on attention to visual stimuli in youngsters – A pilot study 149

BEATRICE BALGIU, Analiza stimei de sine şi a autodezvăluirii în comunicarea pe Facebook 158

CAMELIA POPA, ANA-MARIA MARHAN, Profilul creativ al adolescenţilor utilizatori de Facebook 167

CRITICĂ ŞI BIBLIOGRAFIE

IOAN CONSTANTIN DIMA & ŞTEFAN VLĂDUŢESCU, *Persuasion Elements Used in Logistical Negotiation: Persuasive Logistical Negotiation*, Saarbrucken, Lambert Academic Publishing, 2012, 368 p. (*Dan Ionescu*) 179

Rev. Psih., vol. 59, nr. 2, p. 91–180, Bucureşti, aprilie – iunie 2013

REVISTA DE PSIHOLOGIE
(JOURNAL OF PSYCHOLOGY)

Vol. 59 ***2013*** ***No. 2***

CONTENTS

STUDIES AND RESEARCHES

LUMINIȚA MIHAELA IACOB, ANDREI RUSU, GHEORGHE IACOB, Social representation of the economical crisis (SREC). Contents and comparative dynamics: cognitions, attitudes, behaviors 97
CAMELIA POPA, DOINA-ŞTEFANA SĂUCAN, GEORGETA PREDA, BOGDAN IONESCU, ANDRA BOLOHAN, IUSTIN TURCU, Adolescents' life problems – exploratory study 110
FLORINDA GOLU, Study on the relationship between motivation for school and children`s cognitive and social abilities..... 124
MARGARETA DINCĂ, DRAGOŞ ILIESCU, ALEXANDRU MIHALCEA, Psychological characteristics of dyadic relationships in Romania..... 133
MIHAELA CHRAIF, Influence of radio noise on attention to visual stimuli in youngsters – A pilot study..... 149
BEATRICE BALGIU, Analysis of self-esteem and self-disclosure in Facebook communication..... 158
CAMELIA POPA, ANA-MARIA MARHAN, Creative profil of Facebook users 167

CRITICISM AND REFERENCES

IOAN CONSTANTIN DIMA & ŞTEFAN VLĂDUȚESCU, *Persuasion Elements Used in Logistical Negotiation: Persuasive Logistical Negotiation*, Saarbrucken, Lambert Academic Publishing, 2012, 368 p. (*Dan Ionescu*) 179

Rev. Psih., vol. 59, nr. 2, p. 91–180, Bucureşti, aprilie – iunie 2013

REVISTA DE PSIHOLOGIE
(REVUE DE PSYCHOLOGIE)

Vol. 59 ***2013*** ***N° 2***

SOMMAIRE

ÉTUDES ET RECHERCHES

LUMINIȚA MIHAELA IACOB, ANDREI RUSU, GHEORGHE IACOB, Représentation sociale de la crise économique (RSCE). Contenus et dynamiques comparatifs: cognitions, attitudes, comportements 97
CAMELIA POPA, DOINA-ŞTEFANA SĂUCAN, GEORGETA PREDA, BOGDAN IONESCU, ANDRA BOLOHAN, IUSTIN TURCU, Problèmes quotidiens des adolescents – étude exploratoire 110
FLORINDA GOLU, Étude sur les relations entre la motivation académique et les capacites cognitives et sociales des enfants 124
MARGARETA DINCĂ, DRAGOŞ ILIESCU, ALEXANDRU MIHALCEA, Psychological characteristics of dyadic relationships in Romania 133
MIHAELA CHRAIF, Influence of radio noise on attention to visual stimuli in youngsters – A pilot study 149
BEATRICE BALGIU, L`analyse de l`estime de soi et de l`ouverture dans la communication sur Facebook 158
CAMELIA POPA, ANA-MARIA MARHAN, Le profil créatif des adolescents utilisateurs de Facebook 167

CRITIQUE ET BIBLIOGRAPHIE

IOAN CONSTANTIN DIMA & ŞTEFAN VLĂDUȚESCU, *Persuasion Elements Used in Logistical Negotiation: Persuasive Logistical Negotiation*, Saarbrucken, Lambert Academic Publishing, 2012, 368 p. (*Dan Ionescu*) 179

Rev. Psih., vol. 59, nr. 2, p. 91–180, Bucureşti, aprilie – iunie 2013

REPREZENTAREA SOCIALĂ A CRIZEI ECONOMICE (RSCE). CONȚINUTURI ŞI DINAMICI COMPARATIVE: COGNIȚII, ATITUDINI, COMPORTAMENTE

LUMINIȚA MIHAELA IACOB*, ANDREI RUSU, GHEORGHE IACOB
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi

Abstract

Based on a diachronic and multi-method approach (induced association and interview) this research identified and compared the social representation of the economical crisis (SREC) in two temporal moments. The 240 participants (120 in 2009 and 120 in 2012) were recruited from the same professional categories: students, bank clerks, small enterprise' owners, and technical staff. The results showed a relative stability of SREC, but also the increasing convergence over time of the central cores of sub-representations. This fact is based on the disappearance of behavior differences, a diminution of crisis related cognitions between various categories of participants, and an increase of the differences in the attitudes towards the crisis. Across categories of participants the SREC dynamic is mainly centripetal, with one tendency for constant independence for bank clerks. The explanation for this dynamic is: the crisis eliminated behavioral differences, approached the cognitions and diversified the attitudes.

Cuvinte-cheie: reprezentare socială, criză economică, cogniții, atitudini, comportamente.

Keywords: social representation, economic crisis, cognitions, attitudes, behaviors.

1. CRIZA ECONOMICĂ – OBIECT AL CERCETĂRII PSIHOLOGICE

Era previzibil ca cercetarea psihologică să fructifice un experiment natural de talia actualei crize economice. Interesant de observat este că, în această cursă a explorării şi exploatării fenomenului, s-au aliniat la start nu doar cei din domeniul psihologiei economice sau sociale, ci şi cei care activează în aria psihologiilor sănătății, comportamentale, educației, organizaționale, personalității, diferențiale, reprezentărilor sociale şi, chiar, cognitive. O analiză a celor 564 de titluri furnizate de *Science Direct* pentru binomul de căutare avansată *psihologie-criză economică*, a permis identificarea a două tendințe de cercetare. Prima, dominantă, valorifică statutul de context, de variabilă independentă a crizei economice. A doua – mult mai rară în psihologie, dar, firesc, dominantă în sociologie şi ştiințele economice – face din criză sau aspectele ei variabile dependente, obiect expres al cercetării. Este cazul reprezentaționiştilor, care au realizat un număr tematic de revistă pe această

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Facultatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației, Str. Toma Cozma nr. 3, 700554, Iaşi, România; e-mail: lgim@uaic.ro.

temă (Cahiers internationaux de psychologie sociale, 87, 2010, prezentarea fiind făcută de Andreea Ernst-Vintilă şi Rafael Pecly Wolter). Aceasta a fost şi opțiunea psihologilor sociali de factură clinică, care au dedicat fenomenului crizelor psihosociale, incluzând şi criza economică, un colocviu – CIRFIP, iunie 2009, Paris –, cât şi o carte, bazată şi pe comunicări prezentate atunci (Barus-Michel, Neculau, 2011).

Am realizat şi prezentat, în cadrul tabelului nr. 1, o microilustrare selectivă a variabilității tematicilor psihologice, generate sau corelate fenomenului analizat. Să reamintim că acesta s-a declanşat în 2008, ca o criză a sistemului financiar, dar s-a globalizat şi generalizat socioeconomic astăzi.

Tabelul nr. 1

Criza / reprezentarea sa ca variabile independente sau dependente

Nr. crt.	Autor/i, titlul, anul	Metoda/e	Principalul rezultat
1.	T. Devezas, *Crises, depressions, and expansions: Global analysis and secular trends,* 2010.	analiză calitativă	analiza ultimilor 150 de ani indică această criză ca fiind semn al schimbării sistemului socioeconomic.
2.	I. Suciu, *Criza economică şi stresul la locul de muncă – noi provocări în armonia familiei,* 2010.	chestionar, interviu	tipul statutelor familiale mediază perceperea stresului profesional.
3.	D. A. Butz, K. Yogeeswaran, *A new threat in the air: Macroeconomic threat increases prejudice against Asian Americans*, 2010.	experiment	concluzia este redată de titlu. Fenomenul nu apare şi față de afro-americani.
4.	T. Zaleskiewicz, *Financial forecasts during the crisis: Were experts more accurate than laypeople?*, 2011.	experiment natural	răspunsul la întrebarea din titlu nu este afirmativ.
5.	A. Gorman-Murray, *Economic crises and emotional fallout: Work, home and men's senses of belonging in post-GFC Sydney*, 2011.	studii de caz	şi pentru bărbați, criza economică este un context revalorizator al investiției job – casă.
6.	K. Sargent-Cox, P. Butterworth, K. J. Anstey, *The global financial crisis and psychological health in a sample of Australian older adults: A longitudinal study*, 2011.	anchetă pe parametri obiectivi şi autoraportați	o incidență semnificativă asupra anxietății şi depresiei la cei ce raportează impactul recesiunii.
7.	D.P. Hampson, P.J. McGoldrick, *A typology of adaptive shopping patterns in recession,* 2011.	barometru on-line	analizate noile trăsături ale comportamentului de cumpărare.
8.	O. W. Huber, *Frequency of price increases and perceived inflation. An experimental investigation,* 2011.	experiment	perceperea inflației este influențată de factori ce țin de jocul prețurilor.
9.	J. C. Nunes, X. Drèze, Y. J. Han, *Conspicuous consumption in a recession: Toning it down or turning it up?*, 2011.	anchetă vânzări	cumpărarea produselor de lux depinde de tipul de consumatori.
10.	S. Shim, J. Serido, C. Tang, *The ant and the grasshopper revisited: The present psychological benefits of saving and future oriented financial behaviors,* 2011.	chestionar	există o corelație între strategiile financiare personale şi starea de bine.
11.	N. Sadeh, R. Karniol, *The sense of self-continuity as a resource in adaptive coping with job loss*, 2012.	chestionare on-line	titlul sintetizează principalul rezultat, obținut în contextul crizei economice.

12.	J. M. Peiró, B. Sora, A. Caballer, *Job insecurity in the younger Spanish workforce: Causes and consequences*, 2012.	chestionare, scale	insecuritatea locului de muncă este mediată de supracalificare şi tipul de angajare (full/part time).
13.	K. Millet, L. Lamey, B. Van den Bergh, *Avoiding negative vs. achieving positive outcomes in hard and prosperous economic times*, 2012.	experiment	ca mediator, orientarea motivațională afectează judecățile de natură economică.
14.	M. Garz, *Unemployment expectations, excessive pessimism, and news coverage,* 2012.	anchetă longitudinală	pe termen lung, ştirile de presă negative au efect nebenefic asupra expectanțelor privind angajarea.
15.	G. Vijayasiri, J. A. Richman, K. M. Rospenda, *The Great Recession, somatic symptomatology and alcohol use and abuse,* 2012.	chestionar	stresorii economici se somatizează, ceea ce accentuează adicția în cazul bărbaților.
16.	C. K. Miller, P. Branscum, *The Effect of a Recessionary Economy on Food Choice: Implications for Nutrition Education*, 2012	chestionar, interviu	pentru cei în dificultate financiară, prețul este principalul criteriu al alegerilor alimentare.
17.	L. Iacob, B. Bouriche, L. Gherasim, GH. Iacob, *Distanța față de obiect şi reprezentarea socială a crizei economice (RSCE)*, 2012.	interviu, asocierea indusă	RSCE este influențată de distanță față de obiect. Apar orizonturi diferite sub același „cer" al crizei economice.
18.	C. Ma-Kellams, J. Blascovich, *The ironic effect of financial incentive on empathic accuracy*, 2013	experiment	banii scad relaționarea, implicit performanța empatică.
19	S. von Stumm, M. F. O'Creevy, A. Furnham, *Financial capability, money attitudes and socioeconomic status: Risks for experiencing adverse financial events,* 2013	chestionare, scale	cele trei variabile din titlu au acțiune independentă în deciziile şi experiențele financiare negative.

Câteva sublinieri se impun:

– Este de remarcat că multe dintre cercetări precizează faptul că acest context nenormativ, cum este cel al crizei[1], a fost el însuşi factor declanşator al reluării unor investigații, derulate anterior în contexte normative (Hampson, McGoldrick, 2011; Zaleskiewicz, 2011; Huber, 2011; von Stumm et al., 2013).

– Sunt prezente, deopotrivă, abordări longitudinale (Garz, 2012; Vijayasiri et al., 2012), diacronice (Shim et al., 2011), ori sincronice (Butz, Yogeeswaran, 2010, Millet et al., 2012). Primele două categorii de design au meritul de a fi surprins că ceea ce nu apare ca efect pe termen scurt se manifestă semnificativ pe termen lung (ex. efectul ştirilor media asupra pesimismului, variabila moderatoare fiind şansa de angajare în câmpul muncii – Garz, 2012).

– Metodologic, diversitatea pare a fi norma. De la studii de caz pe 3 subiecți (Gorman-Murray, 2011), la anchete gigant, cu zeci de mii de subiecți (109 472!! – von Stumm, 2013). Deşi dominanta este reprezentată de chestionar, sunt bine

[1] Este interesant de subliniat cum încrucişarea a două criterii, temporalitatea (durata lungă/ scurtă – Braudel, 1997) şi tipurile de influențe (normative/nenormative – Baltes et al., 1980), fac ca fenomenul crizei economice să fie categorizat şi cercetat dual: ca fapt excepțional sau normal, în ordinea firească a unui macroproces, cum este cel economic (Devezas, 2010; Barus-Michel, Neculau, 2011).

poziționate, ca frecvență, şi abordările experimentale. Este un semn al tentativei de a atinge şi planul explicativ, nu doar pe cel constatativ, în această abordare prin cercetare a crizei şi impactului ei psihologic.

– Din perspectiva propriei investigații, ne-a interesat la ce rezultat ar duce categorizarea subiectelor psihologice pe care cercetarea le asociază crizei economice. Pe primul loc se situează cel comportamental, detaşându-se cel de cumpărare, dar şi de economisire sau de ajustare profesională. Urmează cel atitudinal şi afectiv. Nu lipsesc cognițiile, de regulă abordate experimental şi beneficiind de priming-uri sau scenarii extrem de ancorate în realitatea prezentă.

– Fără a le generaliza dincolo de contextul obținerii lor, menționăm câteva dintre rezultatele acestor studii. Pentru *domeniul comportamental*: – modificările comportamentului de cumpărare sunt semnificative şi rezistente (Hampson, McGoldrick, 2011); – stresorii economici se somatizează, ceea ce accentuează adicția în cazul bărbaților (Vijayasiri et al., 2012); – banii, ca miză, scad dimensiunea relațională în sarcini experimentale, afectând performanța empatică (Ma-Kellams, Blascovich, 2013). Din *domeniul atitudinal*: – în spațiul american, criza a făcut să se accentueze prejudecata față de americanii de origine asiatică, dar nu şi față de afro-americani (Butz, Yogeeswaran, 2010); – pentru subiecții australieni vizați, declinul economic a interacționat cu schimbarea expectanțelor de gen ale bărbaților în privința echilibrului atitudinii față de slujbă şi casă (Gorman-Murray, 2012). Pentru *domeniul afectiv*: – în condiții de statut socio-economic egal, nivelul anxietății şi depresiei este mai mare la cei ce raportează impactul recesiunii (Sargent-Cox et al., 2011); – consistent cu modelul cognitiv al emoțiilor, furia duce la decizii financiare cu risc ridicat, iar anxietatea la evitarea acestora (Gambetti, Giusberti, 2012). Pentru *cogniții*: – în condiții de criză, prevederile experților şi oamenilor comuni, vizând piața bursieră şi rata de schimb, pot fi la fel de eronate, deşi încrederea experților în corectitudinea părerii lor este mai mare (T. Zaleskiewicz, 2011); – abilitatea de autopercepere diacronică a sinelui (trecut, prezent, viitor) se dovedeşte o bună resursă de adaptare pe timp de criză (Sadeh, Karniol, 2012).

2. DINAMICA REPREZENTĂRII SOCIALE A CRIZEI ECONOMICE

2.1. PREMISE TEORETICE

În mod firesc, dorința de a găsi o perspectivă teoretică care să surprindă concomitent aspectele comportamentale, afectiv-atitudinale şi cognițiile referitoare la fenomenologia crizei economice, ne-a condus spre reprezentările sociale. Teoria productivă a lui S. Moscovici, cu debut în 1961, este, încă, generos deschisă. În plus, această paradigmă are avantajul că operează indirect cu „adevărul din fapt”, identificat totdeauna prin ceea ce contează primar, individual sau social: „adevărul din cap”, născut în interacțiunea de tip psihosocial, indiferent de obiectul social în cauză (criză economică, putere, țară, guvernanți, globalizare, boală, vânătoare, bani, sărăcie, artizan etc. – pentru a da doar câteva exemple dintre cele clasice).

Abordăm conceptul de reprezentare socială din perspectiva modelului structural, inițiat de Abric (1976) şi intens dezvoltat de Şcoala de la Aix. Acesta priveşte RS ca «*ansamblu organizat de cogniții împărtăşite de membrii unei populații omogene*» (Flament, 1994, p. 37). În cadrul teoriei RS, tema dinamicii şi schimbării reprezentărilor are statut bine definit. Sunt teoretizați factorii şi condițiile schimbării, natura lor, criteriile judecării prezenței unei modificări sau nu (Abric, 1994; Flament, 1994; Rouquette, Rateau, 1998; Curelaru, 2006; Neculau, 2010). Teza generală este că reprezentările sociale sunt greu de schimbat, „sistemele de reprezentare fiind destul de stabile" (Markova et al., 1998, p. 799). Iată o bună provocare şi pentru reprezentarea socială a crizei economice (RSCE).

2.2. CERCETAREA DINAMICILOR RSCE[2]

Obiectiv. În condițiile în care perceperea unui fenomen social ca reversibil sau ireversibil este deja statuat ca factor determinant în schimbarea reprezentării lui sociale (Flament, 1994), ne-a interesat în ce măsură criza economică în curs, *ca proces reversibil, dar cu posibile urmări ireversibile,* prezintă sau nu o dinamică a reprezentării sale. Dacă da, cum arată şi ce o alimentează? În acest moment al cercetării, pentru a răspunde, ne-am focalizat atenția atât pe conținuturile RSCE, cât şi asupra unor aspecte procesuale. Ele sunt legate de poziționarea categoriilor de subiecți față de triada cogniții – atitudini – comportamente în timpul crizei. Anticipăm că prin jocul acestora se poate surprinde şi explica o eventuală dinamică a RSCE. Este limpede că avem în vedere o dublă dinamică. Pe de o parte, cea clasic urmărită în studiile de RS, la nivelul nucleelor centrale şi elementelor periferice şi, pe de altă parte, cea generată de distanța subiecților față de obiectul cercetat. Ambele, în contextul a patru categorii profesionale distincte (Iacob et al., 2012).

Metodologie. Două dintre metodele clasice în studiul RS, asocierea indusă şi interviul, au stat la baza culegerii datelor în cadrul unui design diacronic, în care, de fiecare dată, în 2009 şi 2012, au fost investigați câte 120 de subiecți. Proba asociativă a fost identică în cele două aplicări, presupunând generarea unor substantive asociate cuvântului inductor – „*criza economică*" –, explicarea acestora şi ierarhizarea lor după importanță. Prelucrarea acestui material discursiv s-a făcut, în ambele situații, prin metoda prototipic-categorială (Vergès, 1992), ce încrucişează, pentru a decela nucleul central şi elementele periferice, două criterii. În cazul de față, am luat în calcul importanța şi rangul apariției cuvintelor în procesul generării

[2] Problematica abordată este un decupaj prilejuit de un demers mai amplu, inițiat în 2008, de Centrul Mediteranean de studiere a reprezentărilor sociale (CeMeRS), Napoli, sub coordonarea Idei Galli, Universitatea Federico II, primele rezultate fiind publicate în 2010. Axat pe analiza reprezentării sociale a crizei economice dintr-o perspectivă transculturală şi diacronică, acest proiect cuprinde patru țări – Franța, Grecia, Italia şi România – şi a fost posibil prin susținerea lui Serge Moscovici, care a donat CeMeRS-ului o parte a premiului Balzan (2003) pentru psihologie socială. Articolul de față surprinde un aspect comparativ al rezultatelor lotului românesc, din cele două etape ale cercetării: 2009 şi 2012.

lor. Pentru importanță, pragul a fost mai mare sau egal cu 7, pentru nucleele centrale pe categorii de subiecți, respectiv 8, pentru RSCE globală. La ranguri, s-a mers până la jumătatea intervalului (2,5), rangul 5 fiind ultimul.

În ceea ce priveşte cea de-a doua metodă, interviul, diferența – justificată de natura comparativă a demersului – a fost tipologică. În 2009, cele 27 de întrebări au avut caracter semistructuat, în 2012, a fost un interviu structurat, rezultat în urma analizei tematice a răspunsurilor din 2009. Întrebările, care au vizat raportarea cognitivă, atitudinală şi comportamentală a subiecților față de criză, au avut aceeaşi formă în 2009 şi 2012, doar modalitatea de răspuns a fost diferită: în 2009 – mixtă (închisă şi deschisă), în 2012 – închisă sau scalară. Analiza statistică a datelor auto-raportate a fost efectuată atât în funcție de cele două cazuri de compare, cât şi în funcție de mijlocul prin care au fost înregistrate datele. Astfel, mai întâi s-a efectuat compararea răspunsurilor celor patru categorii de respondenți pentru fiecare an în parte (inter-categorial). Iar mai apoi au fost realizate comparații între răspunsurile oferite în cele două momente temporale distincte (2009 şi 2012) în cadrul fiecărei categorii profesionale în parte (intra-categorial). În ambele momente ale chestionării au fost utilizați atât itemi cu modalitate de răspuns categorială, cât şi itemi nominali. Pentru prima situație, care a implicat compararea a patru loturi independente de participanți (cele patru categorii profesionale vizate), răspunsurile fiind înregistrate prin scale ordinale, s-a apelat la testul statistic *Kruskal-Wallis H*. Evidențierea diferențelor semnificative dintre perechile formate din combinarea categoriilor de participanți a fost realizată prin intermediul testului *Mann-Whitney U*. În aceeaşi situație, dar în cazul variabilelor nominale, s-a apelat la testul χ^2 *de asociere*. În cel de-al doilea caz, fiind doar comparații diadice, s-a utilizat testul *Mann-Whitney U* în cazul variabilelor categoriale, şi testul χ^2 *de asociere* pentru variabilele nominale. În cazul ambelor metode, am optat pentru cea mai condensată, explicită şi plastică formă de raportare a rezultatelor, cea grafică.

Subiecți. În cele două etape ale cercetării au fost în atenția noastră 240 de subiecți, 120 în fiecare etapă. Variabilele controlate în 2009 şi 2012 au fost: raportul bărbați–femei, pe ansamblul loturilor din cele două momente temporale, dar şi în subdiviziunile lor profesionale, vârstele subiecților şi nivelul studiilor (fără diferențe semnificative pe ansamblu, dar nici pe categorii profesionale) şi, evident, apartenența profesională. Aceleaşi patru categorii au rămas în componența lotului pe toată durata cercetării, chiar dacă, ca persoane, a fost vorba de alți subiecți: funcționari bancari de nivel mediu, mici întreprinzători, studenți din anul II de la Ştiințe Economice, profesii cu studii medii[3] (tehnicieni, funcționari, muncitori etc.).

Rezultate şi discuții. Primul grupaj raportat şi discutat cuprinde ceea ce s-a obținut prin *metoda asocierii induse* şi prelucrarea impresionantului material lexical astfel obținut prin tehnica prototipic-categorială, posibilă prin programul

[3] Acest lot mixt l-am numit convențional, după cei mai numeroşi, *tehnicieni*, deşi din această categorie de subiecți au făcut parte şi cadre medicale sau din sistemul educativ.

statistic EVOC2000[4]. Teoria RS admite schimbarea unei reprezentări dacă apar modificări la nivelul nucleului central, cele din cadrul elementelor periferice fiind normale şi frecvente. Figurile nr. 1 şi nr. 2 prezintă comparativ situaţia pentru întregul lot, în cele două momente temporale: 2009, 2012.

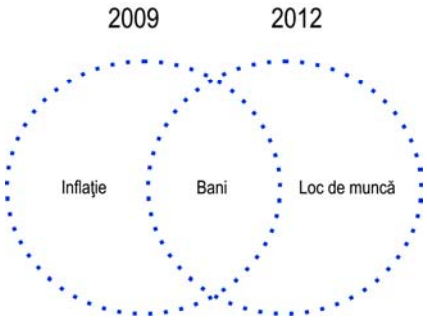

Figura nr. 1 – Nucleele centrale

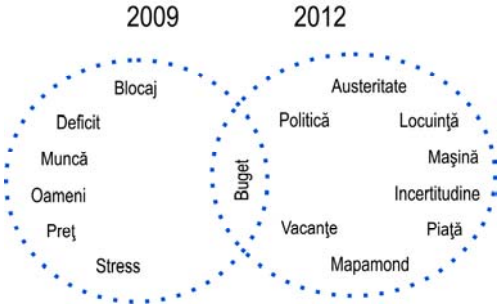

Figura nr. 2 – Elementele periferice.

Se observă că în proporţie de 50% nucleul central din 2012 este diferit, ceea ce este un procent semnificativ. Cuvântul „*bani*" rămâne reperul absolut. Este de remarcat că, dacă în 2009, speria „*inflaţia*", mai mult teoretic decât pe baza experienţei, în 2012 problematica „*locului de muncă*" este centrală. La nivelul elementelor periferice, modificarea este extrem de puternică, doar un singur cuvânt rămâne comun. Pentru a avansa explicativ pe situaţia diagnosticată, am încercat să vedem dinamicile nucleelor centrale în cazul celor patru categorii de subiecţi la intervalul de trei ani dintre măsurători (figura nr. 3).

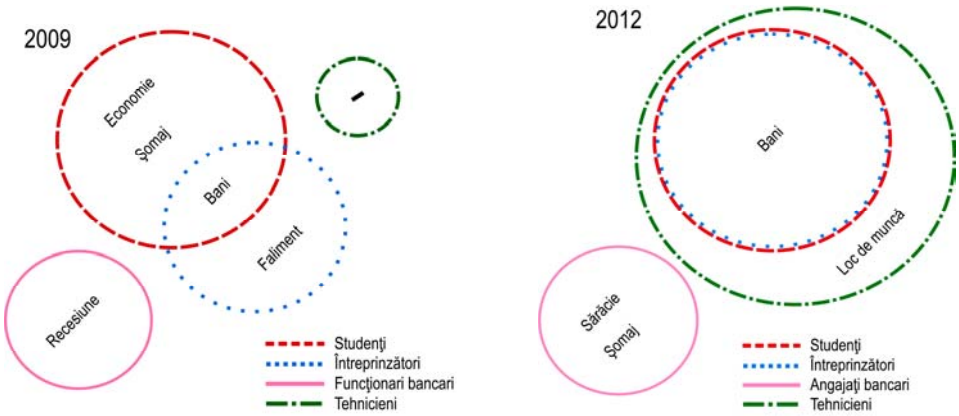

Figura nr. 3 – Poziţia şi conţinutul nucleelor centrale pe categorii de subiecţi.

[4] Este vorba de un total de 1220 de cuvinte (600 în 2009 şi 620 în 2012) din care 401 sunt singulare (208 în 2009 şi 193 în 2012).

Schimbarea este evidentă. În 2009, independența reprezentării crizei era trăsătura dominantă, singurul element de legătură, cuvântul „*bani*”, reunind doar două dintre cele patru nuclee centrale, unul, în fapt, fiind vid[5]. Am concluzionat atunci, metaforic, că cele patru categorii de subiecți sunt, după un an de experimentare, sub acelaşi cer plumburiu al crizei, dar au orizonturi diferite de reprezentare (Iacob et al., 2012). Apropierea, chiar contopirea – pentru două dintre categoriile de subiecți –, nucleelor centrale s-a dovedit a fi regula în 2012. Reluând metafora, sub acelaşi cer, după alți trei ani de criză, orizonturile categoriilor de subiecți s-au înrudit semnificativ. Două procese polare sunt responsabile: pe de o parte, pierderea de elemente din nucleul central (cazul întreprinzătorilor şi studenților), pe de altă parte, câştigarea primară a acelor elemente constitutive (tehnicieni). Este de subliniat şi un al treilea proces, cel de schimbare integrală a nucleului, după cei trei ani, în cazul funcționarilor bancari. Totuşi, această schimbare nu a modificat nota de distanțare totală a acestei categorii profesionale, față de toate celelalte, în construcția RSCE. Condensarea nucleelor (studenți, întreprinzători), constituirea unui nucleu, deci a unei reprezentări specifice (tehnicieni) şi schimbarea în totalitate a nucleului (funcționari bancari) sunt semne clare de dinamism, unul preponderent convergent, ca sens.

Este interesant de subliniat că, la nivelul celor patru nuclee centrale ale categoriilor profesionale similare din lotul italian, colegii de acolo au identificat acelaşi fenomen al accentuării interconectării, elementul comun, fiind la ei, lipsa „*locului de muncă*” şi nu „*banii*”, ca în lotul românesc (Liguori, 2012).

Figura nr. 4 prezintă, pentru aceleaşi momente temporale, dinamicile apărute la nivelul celor patru elemente periferice.

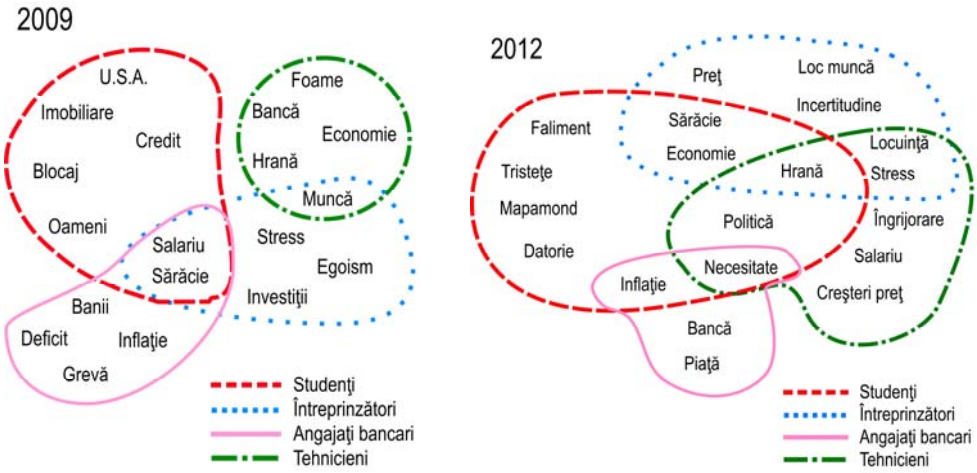

Figura nr. 4 – Poziția şi conținutul elementelor periferice pe categorii de subiecți.

[5] Era un semn al necoagulării, în acel moment, a unei reprezentării sociale la această categorie de subiecți – tehnicienii –, este drept, cea mai neomogenă dintre toate.

Se poate sesiza cu uşurinţă accentuarea interconectivităţii. Dacă în 2009, erau doar două zone de conexiune, cu doar trei cuvinte comune, în 2012, sunt şase zone, şi opt cuvinte împărtăşite. Ceea ce indică diagnosticul de la nivelul elementelor periferice este pilduitor. Dacă, şi în partea cea mai fluidă, rarefiată, individualizată şi necoagulantă a RSCE, se măreşte interconectivitatea, înseamnă că mişcarea surprinsă la nivelul nucleelor centrale nu este doar o întâmplare. Tendinţa centrifugă din 2009 s-a estompat în 2012. Este evident că ceva s-a schimbat la nivelul conţinuturilor RSCE, analizate din perspectiva categoriilor de subiecţi.

A doilea nivel al analizei rezultatelor, valorifică datele *interviului* cu aplicări succesive la interval de trei ani. Au fost contabilizate, item cu item, toate diferenţele semnificative de răspuns, în 2009 şi în 2012, pe categorii de întrebări: *cognitive* – ce este criza economică pentru tine? care îi sunt cauzele?, dar soluţiile?; *atitudinale* – valenţa, gravitatea, evoluţia ei şi durata crizei; *comportamentale* – impactul cotidian, efectele profesionale, strategiile financiare. Cele menţionate sunt întrebările, zece la număr, la care s-au înregistrat, în cele două aplicări, diferenţe semnificative între categoriile de subiecţi. Deşi reprezintă doar aproximativ 1/3 din totalul interviului – 2/3 fiind, ca răspunsuri, nediferenţiat între cele patru categorii de subiecţi –, aceste date pot oferi un indiciu pentru dinamicile surprinse şi prezentate anterior la nivelul nucleelor centrale şi ale elementelor periferice. Figura nr. 5 ilustrează, comparativ temporal, rezultatele pe ansamblul lotului, pe categorii de conţinuturi. Graficele sunt reprezentări proporţionale cu numărul diferenţelor semnificative, verificate statistic, între categoriile de subiecţi.

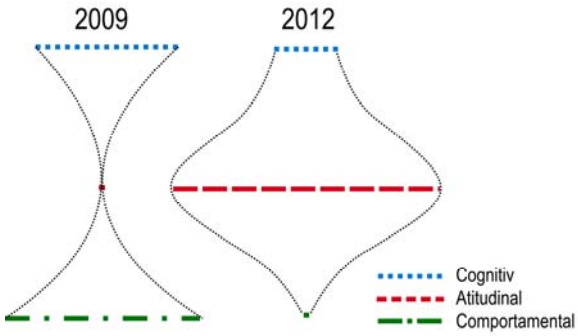

Figura nr. 5 – Diferenţe semnificative pe categorii de conţinuturi, pe ansamblul lotului.

Dacă în 2009, cele mai mari diferenţe dintre categoriile de subiecţi, în tentativa lor de adaptare la semnele crizei, erau raportate la nivel comportamental (de la a cumpăra mâncare mai ieftină – tehnicienii, a nu mai ieşi la restaurant – funcţionarii bancari şi până la a nu schimba nimic – studenţii), în 2012, realitatea trăirii crizei aproape a aliniat comportamentele, sau, cel puţin, raportarea lor. Şi planul cognitiv prezintă o mai mare apropiere în 2012. Nu mai sunt diferenţe, între nici una dintre categoriile profesionale, în ceea ce priveşte cauzalitatea şi soluţiile

avansate pentru ieşirea din criză (domină cele de tip intervenționist). Rămân cele legate de propria definire a crizei. De la fenomen ciclic de ajustare a economicului, la rezultat al dorinței oamenilor de a avea peste măsură. La fel de spectaculoasă ca cea comportamentală, este şi dinamica atitudinală a categoriilor de subiecți. Dacă în 2009 poziționarea majoritară era categoric anticriză, negativă şi în registrul gravității forte, în 2012 pozițiile sunt mult nuanțate. Spre pildă, investitorii, în majoritate, semnalează şi aspectele pozitive ale crizei (curățirea pieței, reaşezări de prețuri la imobiliare, provocarea de a găsi noi oportunități, schimbarea perspectivei asupra practicilor de consum), iar funcționarii bancari şi studenții dau o altă încadrare gravității şi duratei fenomenului etc. Tehnicienii sunt cei ce nu întrevăd nici o valență pozitivă a crizei.

Evident, ne-a interesat şi dinamica acestor diferențe pe categorii de subiecți pentru a vedea, deopotrivă deosebirile intercategoriale, dar şi pe cele intracategoriale, produse de cei trei ani de experimentare a vieții în context de criză (figura nr. 6).

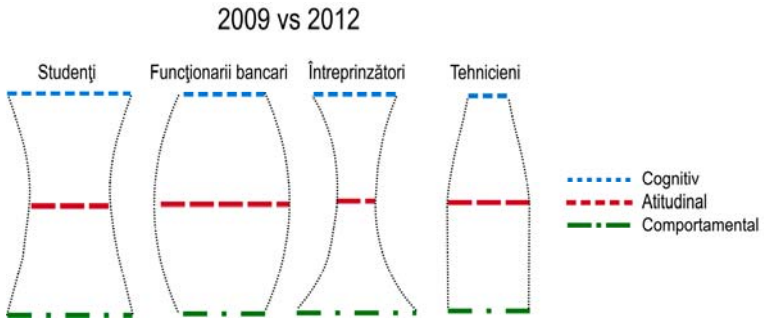

Figura nr. 6 – Diferențe semnificative pe categorii de întrebări şi subiecți.

Este de observat că, față de poziționările din 2009, fiecare categorie profesională a avut modelul său de schimbare: la studenți, mai puțin atitudinal dar, deopotrivă de mult, cognitiv şi comportamental, la funcționarii bancari, cel mai mult atitudinal, la micii întreprinzători, firesc cumva, mai mult comportamental şi cognitiv, decât atitudinal, la tehnicieni, deopotrivă atitudinal şi comportamental şi doar puțin cognitiv. Dacă, interprofesional, luăm polii acestor dinamici, în plan atitudinal cea mai accentuată schimbare o găsim la funcționarii bancari, iar cea mai mică la întreprinzători. Cognitiv, cea mai mare schimbare apare la studenți (fac saltul de la „criza din manual" la „criza din viața familiei lor de apartenență") şi cea mai mică la tehnicieni. Comportamental, cele patru grupuri se aseamănă cel mai tare. Apar chiar două identități: studenți-întreprinzători, funcționari bancari-tehnicieni.

Tentativa de a interconecta planul conținuturilor reprezentării (nucleele centrale) cu cel al dinamicilor diferențelor dintre categoriile de subiecți, pe tipuri de întrebări, permite degajarea unei ipoteze explicative. Apropierea planului com-

portamental, cea mai semnificativă evidență în 2012, poate sta la baza creşterii apropierii cogniţiilor subiecţilor, care prezintă cu 50% mai puţine diferenţe decât în 2009 – vezi figura nr. 5). La rândul său, aceasta poate fi, cel mai probabil, răspunzătoare de accentuarea spectaculoasă a mişcării centripete a nucleelor centrale, identificată în 2012. Este, credem, o clară ilustrare a tezei, deja clasice, a practicilor constrângătoare (dintre cele prezente în toate autoraportările categoriilor de subiecţi amintim: şomajul, limitarea achiziţiilor, consumului, vacanţelor, împrumuturilor bancare, mai multe joburi) care influenţează, chiar schimbă, reprezentările (Jodelet, 1989; Abric, 1994).

4. CONCLUZII

Prezenta criză economică, ca obiect sau oportunitate de context a cercetării, nu a scăpat diverselor domenii şi teme ale psihologiei, aşa cum o atestă sinteza ilustratoare pe care am prezentat-o în debutul articolului. Teoria reprezentărilor sociale ni s-a impus, ca acoperitoare perspectivă, în tentativa de a surprinde *cum evaluează*, *ce cred*, *ce fac* şi *ce simt* oamenii din diverse categorii profesionale, despre criză şi pe timp de criză, în două decupaje temporale (2009, 2012). Analiza la nivelul nucleului central al RSCE şi a nucleelor subreprezentărilor, pe categorii de subiecţi, a evidenţiat o dinamică centripetă, care a consolidat stabilitatea reprezentării în jurul cuvântului-marcă: „*bani*”. Convieţuirea în context de criză pare a fi apropiat, ca reprezentare, categoriile de subiecţi. Există totuşi o excepţie. Deşi nucleul central al reprezentării în cazul funcţionarilor bancari s-a schimbat complet, „umanizându-se” (2009 – „*recesiune*”; 2012 – „*sărăcie, şomaj*”), aceştia îşi păstrează totala independenţă de conţinut, faţă de toate celelalte categorii profesionale. Prelucrarea datelor din cele două serii de interviuri (2009, 2012) a întărit ideea convergenţei categoriilor de subiecţi, deoarece 2/3 dintre răspunsuri nu prezintă diferenţe semnificative. Totuşi, cele 10 întrebări în care categoriile de subiecţi se plasează diferit, ne pot indică resorturile acestei dinamici centripete: scăderea până la zero a deosebirilor comportamentale autoraportate, accentuarea asemănării cogniţiilor despre criză şi o relevantă diferenţiere atitudinală. Din aceste rezultate, se poate deduce că practica anilor de criză a apropiat foarte mult felul de a face al categoriilor de subiecţi, dar nu, în aceeaşi măsură, şi definirea, explicarea, motivarea, evaluarea crizei. Pentru subiecţii vizaţi, se poate avansa ideea că, deşi criza a aliniat comportamental şi a conexat cognitiv, ea nu a uniformizat atitudinal. Evident, aceste concluzii ar fi avut o mai mare putere şi consistenţă pe un design de tip longitudinal, nu doar diacronic – cum a fost abordarea noastră –, ceea ce este principala limită a cercetării.

Primit în redacţie la: 5.II.2013

BIBLIOGRAFIE

1. ABRIC, J. C., *Jeux, conflits et représentations sociales*, Université de Provence, Thèse de Doctorat es Lettres, 1976.
2. ABRIC, J. C., *Pratiques sociales et représentations*, Paris, PUF, 1994.
3. BALTES, P. B., REESE, H. W., LIPSITT, P., Life-span developmental psychology, *Annual Review of Psychology,* **31**, 1980, p. 65–110.
4. BARUS-MICHEL, J., NECULAU, A., (coord.), *Psihosociologia crizei*, Bucureşti, Editura Trei, 2011.
5. BRAUDEL, F., *Les ambitions de l'histoire*, Paris, Éditions de Fallois, 1997.
6. BUTZ, D. A, YOGEESWARAN, K., *A new threat in the air: Macroeconomic threat increases prejudice against Asian Americans*, Journal of Experimental Social Psychology, **47**, 2011, p. 22–27.
7. DEVEZAS, T., *Crises, depressions, and expansions: Global analysis and secular trends*, Technological Forecasting & Social Change, **77**, 2010, p. 739–761.
8. ERNST-VINTILĂ, A., PECLY WOLTER, R., *La crise, les crises: présentation du numéro*, Cahiers internationaux de psychologie sociale, **87**, 2010, p. 391–392.
9. FLAMENT, C., *Structure, dynamique et transformation des représentations sociales*, în ABRIC, J.C. (Ed.), *Pratiques sociales et représentations sociales*, Paris, PUF, 1994.
10. GALLI, I., BOURICHE, B., FASANELLI, R., GEKA, M., IACOB, L., IACOB, GH., *La représentation sociale de la crise économique dans quatre pays européens*, Cahiers internationaux de psychologie sociale, **87**, 2010, p. 585–620.
11. GAMBETTI, E., GIUSBERTI, F., *The effect of anger and anxiety traits on investment decisions*, Journal of Economic Psychology, **33**, 2012, p. 1059–1069.
12. GARZ, M., *Unemployment expectations, excessive pessimism, and news coverage, Journal of Economic Psychology*, 2012, sub tipar, http://dx.doi.org/10.1016/j.joep.2012.09.007.
13. GORMAN-MURRAY, A., *Economic crises and emotional fallout: Work, home and men's senses of belonging in post-GFC Sydney*, Emotion, Space and Society, **4**, 2011, p. 211–220.
14. HAMPSON, D. P., McGOLDRICK, P. J., *A typology of adaptive shopping patterns in recession*, Journal of Business Research, 2011, sub tipar, doi:10.1016/j.jbusres.2011.06.008.
15. HUBER, O. W., *Frequency of price increases and perceived inflation. An experimental investigation*, Journal of Economic Psychology, **32**, 2011, p. 651–661.
16. IACOB, L., BOURICHE, B., GHERASIM, L., IACOB, GH., *Distanța față de obiect şi reprezentarea socială a crizei economice (RSCE)*, Revista de psihologie, **58**, *3*, p. 197–210.
17. JODELET, D., *Folie et représentations sociales*, Paris, PUF, 1989.
18. LIGUORI, A., *The social representation of economic crisis in different social groups*, 2012, http://www.europhd.eu/html/_onda02/07/PDF/20th_lab_participants/liguori_presentation.pdf.
19. MA-KELLAMS, C., BLASCOVICH, J., *The ironic effect of financial incentive on empathic accuracy*, Journal of Experimental Social Psychology, **49**, 2013, p. 65–71.
20. MARKOVA, I., MOODIE, E., FARR, R. M., DROZDA-SENKOVSKA, E., EROS, F., PLICHTOVA, J., GERVAIS, M.-C., HOFFMANNOVA, J., MULLEROVA, O., *Social representations of the individual: A post-Communist perspective*, European Journal of Social Psychology, **28**, *5*, 1998, p. 797–829.
21. MILLET, K., LAMEY, L., VAN DEN BERGH, B., *Avoiding negative vs. achieving positive outcomes in hard and prosperous economic times*, Organizational Behavior and Human Decision Processes, **117**, 2012, p. 275–284.
22. MILLER, C. K., BRANSCUM, P., *The Effect of a Recessionary Economy on Food Choice: Implications for Nutrition Education*, Journal of Nutrition Education and Behavior, **44**, *2*, 2012, p. 100–106.
23. MOSCOVICI, S., *La psychanalyse, son image et son publique*, Paris, PUF, 1961.
24. NECULAU, A., *Science and Ideology: The Role of the Political Context*, Societal and Political Psychology International Review, **1**, *2*, 2010, p. 121–130.

25. NUNES, J. C., DRÉZE, X., HAN, Y. J., *Conspicuous consumption in a recession: Toning it down or turning it up?*, Journal of Consumer Psychology, **21**, 2011, p. 199–205.
26. PEIRO, J. M., SORA, B., CABALLER, A., *Job insecurity in the younger Spanish workforce: Causes and consequences*, Journal of Vocational Behavior, **80**, 2012, p. 444–453.
27. ROUQUETTE, M. L., RATTEAU, P., *Introduction à l'étude des représentations sociales,* Grenoble, PUG, 1998.
28. SADEH, N., KARNIOL, R., *The sense of self-continuity as a resource in adaptive coping with job loss*, Journal of Vocational Behavior, **80**, 2012, p. 93– 99.
29. SARGENT-COX, K., BUTTERWORTH, P., ANSTEY, K. J., *The global financial crisis and psychological health in a sample of Australian older adults: A longitudinal study*, Social Science & Medicine, **73**, 2011, p. 1105–1112.
30. SHIM, S., SERIDO, J., TANG, C., *The ant and the grasshopper revisited: The present psychological benefits of saving and future oriented financial behaviors*, Journal of Economic Psychology, **33**, 2012, p. 155–165.
31. von STUMM, M. F., O'CREEVY, A., FUENHAM, A., *Financial capability, money attitudes and socioeconomic status: Risks for experiencing adverse financial events*, Personality and Individual Differences, **54**, 2013, p. 344–349.
32. SUCIU, I., *Criza economică şi stresul la locul de muncă-noi provocări în armonia familiei*, http://cluj2010.files.wordpress.com/2010/10/paper-ioana-suciu-ro.pdf.
33. VERGÈS, P., *L´évocation de l´argent: une méthode pour la définition du noyau central d´une représentation*, Bulletin de psychologie, **45**, *405*, 1992, p. 203–209.
34. VIJAYARISI, G., RICHMAN, J. A., ROSPENDA, K. M., *The Great Recession, somatic symptomatology and alcohol use and abuse*, Addictive Behaviors, **37**, 2012, p. 1019–1024.
35. ZALESKIEWICZ, T., *Financial forecasts during the crisis: Were experts more accurate than laypeople?*, Journal of Economic Psychology, **32**, 2011, p. 384–390.

REZUMAT

Bazată pe o abordare diacronică şi plurimetodologică (asocierea indusă şi interviul), cercetarea a identificat şi comparat reprezentarea socială a crizei economice (RSCE) în două momente temporale. Cei 240 de subiecți (120 în 2009 şi 120 în 2012) au reprezentat aceleaşi patru categorii profesionale: studenți, funcționari bancari, mici întreprinzători şi tehnicieni. Rezultatele au indicat cvasi-stabilitatea RSCE, dar şi accentuarea în timp a convergenței nucleelor centrale ale sub-reprezentărilor. Faptul s-a bazat mai ales pe ştergerea diferențelor de comportament şi diminuarea deosebirilor dintre cogniţiile referitoare la criză ale categoriilor de subiecți, în paralel cu o accentuare a diferențelor lor atitudinale față de ea. Dinamica intercategorială a RSCE, preponderent centripetă, dar şi cu o notă de constantă independență (funcționarii bancari), are o posibilă explicație: criza economică a aliniat comportamental, a apropiat cognitiv, dar a diversificat atitudinal.

PROBLEMELE DE VIAȚĂ ALE ADOLESCENȚILOR – STUDIU EXPLORATORIU

CAMELIA POPA*, DOINA-ŞTEFANA SĂUCAN, GEORGETA PREDA, BOGDAN IONESCU, ANDRA BOLOHAN, IUSTIN TURCU

Institutul de Filosofie şi Psihologie „C. Rădulescu-Motru”

Abstract

This exploratory study aims to identify the life problems that the adolescents face with in Romanian post modern society for their better psychological understanding and an efficient counseiling intervention. The results show that the most important life problems identified by the 406 Romanian teenagers investigated in this research are in order: the money, emotional/psychological, familial, and health problems.

Cuvinte-cheie: adolescenți, probleme de viață, comportament adictiv, relații interpersonale, climat familial.

Keywords: teenagers, life problems, addictive behavior, interpersonal relationships, family environment.

1. CONSIDERAȚII TEORETICE CU PRIVIRE LA PROBLEMELE DE VIAȚĂ ALE ADOLESCENȚILOR

Relațiile strânse dintre un adolescent şi părinții săi au efecte benefice asupra sănătății şi dezvoltării acestuia. Abilitățile parentale optim dezvoltate, ca şi activitățile împărtăşite de toți membrii familiei, pot avea un rol educativ modelator asupra adolescenților (Borkowsky şi colab., 2002). Astfel, adolescenții care dezvoltă relații pozitive cu părinții sunt mai puțin predispuşi să se angajeze în comportamente de risc, inclusiv în comportamente de tip adictiv, precum fumatul, consumul de alcool şi de droguri (Guilamo-Ramos şi colab., 2005). Totodată, adolescenții care se dezvoltă în familii suportive prezintă mai puțin simptome de depresie, înregistrând o stare psihologică de bine (Hair şi colab., 2005). Sprijinul parental, constant exprimat, corelează pozitiv cu o stimă de sine ridicată a adolescentului şi cu obținerea unor rezultate şcolare bune (Mounts, 2001).

* Institutul de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, Departamentul de Psihologie, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, Bucureşti; e-mail: Camelia.Popa@ipsihologie.ro.

Relațiile strânse dintre un adolescent şi părinții săi nu implică „supracontrol", ci un control parental adecvat, astfel încât să fie stimulată dezvoltarea autonomiei cognitive, emoționale şi comportamentale a adolescenților. Cu alte cuvinte, relația de dependență parentală din copilărie începe să fie substituită treptat de procesul de detaşare de părinți, în contextul explorării active a posibilității de a lua decizii importante pe cont propriu. Atitudinea suportivă a părinților şi deschiderea pentru comunicare autentică vor face ca aspirațiile fireşti ale adolescenților spre autonomie să se concretizeze. Calitatea relațiilor cu părinții stimulează dezvoltarea autonomiei, contribuind şi la menținerea stării psihice de bine (Stănculescu, 2008, 2010).

Supravegherea parentală descurajează dobândirea comportamentelor indezirabile social sau chiar antisociale. Adolescenții aflați în cămine de ocrotire prezintă cel mai mare risc pentru devianță comportamentală, în vreme ce adolescenții din familii normale beneficiază de protecție în calea comportamentului infracțional (Suh şi colab., 1996). Totodată, comparativ cu adolescenții din familii normale din punctul de vedere al structurii (mamă-tată), cei care provin din familii cu un părinte vitreg sau din familii monoparentale prezintă un risc crescut în ceea ce priveşte abuzul de substanțe (Aquilino şi Supple, 2001; Flewelling şi Bauman, 1990; Adlaf şi Ivis, 1996). Corelația dintre structura familiei şi consumul de substanțe este explicată nu printr-o relație directă între cele două variabile, ci prin influența colectivă a unor factori. Printre aceşti factori se numără expunerea la stres şi asocierea adolescentului cu grupuri de covârstnici care prezintă devieri comportamentale (Barett, Turner, 2012). Pe de altă parte (idem), familia de tip clasic (compusă din mamă şi tată) prezintă niveluri mai înalte ale supravegherii parentale a adolescenților, comparativ cu familia monoparentală. Subsecvent, adolescenții din familiile clasice înfățişează rate mai scăzute ale devierilor comportamentale, comparativ cu adolescenții crescuți de un singur părinte.

Acceptarea parentală percepută şi suportul acordat adolescentului corelează pozitiv cu competența socială, şi negativ cu depresia şi cu problemele comportamentale (Sentse şi colab., 2010). În acelaşi timp, nivelurile înalte de conflict părinte–copil, asociate cu respingerea parentală percepută, corelează cu niveluri mari de agresivitate, ostilitate şi depresie, şi cu o viziune negativă asupra lumii. Studiul citat a mai relevat că: băieții îşi externalizează prin comportament trăirile negative, în timp ce fetele sunt predispuse la depresie; dispozițiile depresive ale fetelor sunt mai reduse în intensitate atunci când conflictul cu familia este de nivel scăzut; relațiile conflictuale dintre părinți şi copii implică şi un comportament antisocial ridicat din partea părinților. Factorul *gender* este şi el important în ceea ce priveşte implicarea adolescentului în comportamente negative. S-a demonstrat că adolescentele din familii cu niveluri medii şi scăzute de supraveghere parentală nu sunt atât de supuse riscului de a dezvolta devieri comportamentale, pe când băieții din astfel de familii sunt mai predispuşi la devianță (Cookston, 1999).

1.1. PROBLEMELE PSIHOLOGICE ALE ADOLESCENȚILOR

Problemele psihologice se amplifică în timpul adolescenței şi pot deveni cronice pentru un număr considerabil de adolescenți. Lambert *et al.* (1998) au cercetat modul în care sprijinul părinților şi prietenilor se află în relație cu problemele emoționale ale adolescenților. Astfel, adolescentul percepe că sprijinul părinților scade, iar cel al prietenilor creşte. Cele mai importante schimbări se petrec în jurul vârstei de 16 ani. Sprijinul prietenilor, la prima vedere, pare a nu corela semnificativ cu starea de bine. S-a demonstrat că sprijinul prietenilor joacă un rol minor în psihologia adolescentină, în raport cu gradul de sprijin parental perceput. Când adolescenții primesc un sprijin mai mic din partea părinților – şi se bucură de un sprijin mai mare din partea prietenilor –, ei raportează că au cele mai mari probleme (bazele unor relații bune cu grupul de prieteni sunt puse de un ataşament sigur în relația cu părinții) (Ryan, 2001). Astfel, se explică faptul că adeziunile la grupurile de prieteni ar putea fi un motiv pentru dezvoltarea depresiei. Pe de altă parte, adolescenții au tendința de a se întoarce către prieteni atunci când părinții nu sunt disponibili. Faptul că sprijinul prietenilor nu este capabil să compenseze sprijinul părinților indică importanța sprijinului parental (Helsen *et al.*, 2000). Unele cercetări au arătat că adolescenții se îndreaptă spre grupul de prieteni atunci când este vorba despre decizii mai superficiale (haine, credințe, păreri despre restricții în ceea ce priveşte ieşirea din casă ş.a.). Influența părinților este mai puternică în probleme precum credințele religioase, valorile morale sau ideile politice (Steinberg, Morris, 2001; Stănculescu, 2012).

În prim planul tabloului psihologic al adolescenței se află nu numai problemele emoționale, ci şi schimbările cognitive. De pildă, dezvoltarea gândirii abstracte şi modificarea felului în care se face autoevaluarea (mai degrabă, prin comparație socială) pot afecta atât tipul, cât şi rezistența vulnerabilităților cognitive pentru unele deficite particulare (imaginea corporală, probleme alimentare, depresia, evaluarea de sine, erori ostile de atribuire şi probleme de conduită). Abilitatea crescută de a gândi despre posibilități poate să conducă la situația în care adolescentul „se simte pierdut în gânduri şi îngrijorări" (Wolfe, Mash, 2006).

Multe din schimbările cognitive şi emoționale din adolescență sunt influențate de dimensiunea *gender* (Shoval *et al.*, 2012). Adolescentele inițiază mai multe schimburi verbale, prezintă o mai mare deschidere față de verbalizare, şi vorbesc mai mult despre aspectele emoționale ale relațiilor interpersonale, comparativ cu băieții.

Identitatea şi stima de sine se schimbă dramatic în timpul adolescenței. Stima de sine reflectă raționamentul tânărului în ceea ce priveşte competența profesională, atractivitatea sa, acceptarea sa de către ceilalți, succesul şcolar, sportiv şi interpersonal. În timp ce stima de sine cunoaşte fluctuații importante de-a lungul adolescenței, identitatea de sine devine mai solidă; adolescenții fac alegeri personale legate de rolurile sexuale, ocupaționale şi sociale. În paralel, ei dezvoltă o mai mare capacitate pentru gândirea abstractă, care le dă o viziune complexă despre sine,

cuplată cu o reflecție de sine mai mare şi cu o autonomie crescută în luarea deciziilor. Aceste schimbări importante sunt însoțite însă de anumite vulnerabilități. Supraestimarea poate antrena eşecuri, în timp ce subestimarea conduce la evitarea provocării şi la reducerea oportunității pentru dezvoltare.

Adolescenții îşi stabilesc o identitate dincolo de familie, prin dezvoltarea de relații cu alții devenind şi mai detaşați emoțional de părinții lor. Adolescența este perioada experimentării de roluri, până când „adevăratul self este găsit". Adolescenții pot chiar să-şi schimbe identitatea de la un context la altul, mai ales în jurul vârstei de 14–16 ani (de exemplu, un individ poate fi timid la şcoală, dar se comportă într-o manieră ostentativă în tabăra de vară; Steinberg, Morris, 2001).

Dezvoltarea relațiilor romantice încurajează în mod deosebit independența adolescenților şi contribuie la formarea identității, întăreşte competențele pentru apropiere (în relațiile intime). Ea asigură un antrenament pentru dezvoltarea şi rafinarea abilităților interpersonale, precum negocierea, reciprocitatea, apropierea emoțională, deschiderea către celălalt. Relațiile romantice pot fi o cale de a căpăta statut şi acceptare în cadrul grupului (Collins, Sroufe, 1999).

Problemele psihologice ale adolescenților – printre care menționăm lipsa încrederii în sine, dezamăgirea, neîmplinirea, plictiseala, dezechilibrul emoțional, durerea psihică şi lipsa afecțiunii – au reprezentat, de asemenea, un teren prolific al cercetării psihologice din ultimii ani. Printre cele mai relevante contribuții se numără şi cele ale autorilor Jaspers şi colab. (2012), Yen-Tzu Wu şi colab. (2012), Bartels şi colab. (2011), Pattussi şi colab. (2008), Stănculescu (2008), Tick şi colab. (2008), Signoretta şi colab. (2005), Rönnlund şi Karlsson (2006) etc. Aceşti autori demonstrează că: problemele comportamentale timpurii ale adolescenților şi hiperactivitatea acestora prezic probleme comportamentale; fumatul în timpul sarcinii, nivelul educațional scăzut/mediu al părinților, părinții divorțați şi familiile monoparentale prezic problemele de comportament atât pentru fete, cât şi pentru băieți; fetele se confruntă în perioada adolescenței cu mai multe probleme emoționale, iar băieții – cu mai multe probleme de comportament; adolescenții care au probleme de comportament şi emoționale sunt de trei ori mai predispuşi să raporteze tentative de autorănire, comparativ cu adolescenții cu probleme în limite normale; asigurarea securizării adolescenților în mediul familial corelează cu coerența mai mare a conținutului verbal şi a afectului, cu nivelul mai scăzut al sentimentelor de ruşine şi cu un nivel mai scăzut al dereglării emoționale; inabilitatea de autoreglare eficientă în adolescență este asociată cu dificultățile socio-emoționale ale viitorului adult, precum şi cu comportamentele patologice ale acestuia; nesiguranța în relațiile părinte-copil este asociată cu emoțiile negative persistente, cu dificultățile în reglarea emoțională, precum şi cu niveluri înalte de depresie, anxietate, comportament delincvențial şi, nu în ultimul rând, cu abuzul de substanțe; securitatea în relațiile părinte-copil este asociată şi cu un nivel mai scăzut al furiei disfuncționale, cu un nivel mai ridicat al empatiei, precum şi cu un nivel mai scăzut de evitare a rezolvării problemelor.

1.2. COMPORTAMENTELE ADICTIVE ALE ADOLESCENȚILOR

Comportamentele adictive ale adolescenților reprezintă, la rândul lor, un vast teren pentru cercetarea psihologică. Remarcăm în acest sens o serie de contribuții semnificative ale ultimilor ani: Muthupalaniappen şi colab. (2012), Shoval şi colab. (2012), Sancho (2012), Wegmann şi colab. (2012), Strandberg şi Bodin (2011), Lewis şi colab. (2011), Miller şi Plant (2010), Michaelidou şi colab. (2010), Cismaru şi colab. (2008), Shoal şi colab. (2005), pe care le vom prezenta sintetic în continuare. Astfel, consumul de substanțe interzise (în această categorie, literatura de specialitate menționează alcoolul, drogurile şi tutunul) este mai puțin frecvent în cazul adolescenților ai căror părinți descurajează consumul de băuturi alcoolice, precum şi în cazul adolescenților care susțin că au primit o direcționare parentală corespunzătoare. Consumul cel mai frecvent de asemenea substanțe se înregistrează în rândurile adolescenților proveniți din familii cu atitudini tolerante/favorabile privind consumul de alcool, precum şi în rândurile adolescenților care nu oferă răspunsuri la întrebările din chestionare referitoare la supravegherea parentală. Între consumul de alcool al adolescenților şi stabilirea unor reguli de către părinți în acest domeniu (supervizare/supraveghere parentală), cercetătorii au demonstrat existența unei corelații negative (Strandberg, Bodin, 2011). Pe de altă parte, impunerea de reguli de către părinți, precum şi încrederea adolescentului în părinții săi se asociază cu un debut întârziat al consumului de alcool. Monitorizarea adolescentului de către părinți corelează pozitiv cu nivelurile scăzute de adicție.

Cea mai consistentă asociere a variabilelor a fost constatată între consumul de narcotice al adolescenților şi influența grupului de prieteni. Grupul de covârstnici este, de altfel, unul dintre cei mai importanți determinanți ai dependenței de fumat la adolescenți, alături de fumatul parental (privit ca „model”), precum şi ai dependenței de alcool (în cadrul grupului se consumă alcool şi sunt împărtăşite experiențe pozitive legate de consumul de alcool). Un grup „vicios” determină nu numai debutul comportamentului tabagic, ci şi întreținerea lui (abstinența nefumătorilor este dezaprobată de grupul de fumători) (Wegmann et al., 2012). Pe de altă parte, un grup ai cărui membri nu au acest viciu poate determina hotărârea de a nu fuma. Obiceiul fumatului este deprins de către adolescenți prin modelare comportamentală; astfel, adolescenții îi percep pe fumători ca fiind persoane respectabile, de succes sau atractive, şi încearcă, la rândul lor, să atingă o imagine similară, prin dobândirea obiceiului de a fuma. Stereotipurile de fumat pozitive iau naştere şi ca urmare a expunerii adolescentului la influența colegilor mai mari care fumează, mai ales dacă fumătorii sunt populari. Comparația socială este mecanismul care, în acest caz, generează o serie de impresii favorabile asociate cu imaginea de sine, printre care atotputernicia şi autoafirmarea.

În acest context, trebuie să menționăm şi faptul că adolescenții expuşi de timpuriu la informații privind riscurile fumatului sunt mai conştienți de pericole şi

pot forma stereotipuri negative cu privire la acest obicei, considerându-l „neînțelept” sau „nesănătos” şi dezavuându-l. Această constatare stă şi la baza campaniilor agresive antifumat din UE, SUA şi Australia.

Literatura de specialitate oferă şi alte „ancore” ale înțelegerii comportamentului adolescenților fumători: adolescenții care fumează au probleme emoționale şi comportamentale mai mari decât ale adolescenților care nu au acest obicei; majoritatea adolescenților fumători nu au căutat ajutor de la o sursă medicală pentru problemele lor emoționale şi comportamentale (ei au percepția că problemele lor sunt neimportante şi preferă să şi le rezolve singuri); adolescenții care fumează sunt mai predispuşi să încalce regulile, să etaleze comportamente agresive şi să declare că au diverse probleme somatice, decât adolescenții care nu fumează; adolescentele devin mai repede dependente de tutun decât băieții, experimentează niveluri mai crescute ale dependenței de nicotină şi răspund mai puțin favorabil la terapia şi consilierea pentru renunțarea la fumat; cele mai frecvente motive raportate de adolescente pentru uzul de tutun sunt reducerea stresului şi relaxarea; numeroşi adolescenți încep să fumeze pentru a face față emoțiilor negative; fumatul la adolescenți este asociat cu toate tipurile de morbidități psihiatrice – probleme de comportament perturbatoare, tulburări depresive majore, tulburări anxioase, tulburări de personalitate, tulburări legate de uzul de droguri; comportamentele indezirabile social, exteriorizate, sunt mai pregnante în rândul adolescenților fumători, decât în cel al adolescenților nefumători; fetele care fumează afişează un comportament mai rebel şi mai comunicativ decât cele care nu fumează; adolescenții mai impulsivi nu au şanse de reuşită în a se lăsa de fumat la fel de mari precum adolescenții non-impulsivi.

În ceea ce priveşte factorii care influențează consumul de alcool în adolescență, în cercetările de gen au fost nominalizați: vârsta, genul, etnia, circumstanțele familiale, colegii, contextul fizic/social. Astfel, s-a demonstrat faptul că, pe măsura înaintării în vârstă a adolescenților, consumul de alcool creşte (Guilamo-Ramos et al., 2005). Băieții consumă mai mult alcool decât fetele pentru toate categoriile de vârstă, însă această variabilă ține cont şi de greutatea corporală a subiectului băutor. Referitor la influența familială asupra ingestiei de alcool, pe lângă considerațiile prezentate mai sus, s-a dovedit ştiințific faptul că stabilirea şi reîntărirea regulilor legate de băut pot determina un consum moderat de alcool. Copiii cu părinți alcoolici, la fel ca şi copiii fumătorilor, deprind cu uşurință acest obicei şi, drept consecință, sunt predispuşi să dezvolte comportamente antisociale, să aibă probleme la şcoală şi probleme emoționale. Deloc de neglijat sunt şi alți factori de risc asociați consumului de alcool de către adolescenți: accidente auto, suicid, omucidere, atacuri sexuale, risc crescut de contractare a virusului HIV şi a altor boli cu transmitere sexuală, înec, provocarea de incendii, căderi, otrăviri, auto-răniri etc.

1.3 PROBLEME ÎN RELAȚIILE FAMILIALE ŞI INTERPERSONALE

Relațiile adolescenților în familie, precum şi relațiile interpersonale stabilite de aceştia cu prietenii şi cu alte persoane au constituit, la rândul lor, obiectul a

numeroase studii. Remarcăm în acest sens contribuțiile următorilor autori: Finkenauer şi colab. (2005), Manders şi colab. (2006), Valton şi Flouri (2010), Giannakopoulos şi colab. (2009), Boutelle şi colab. (2009). Redăm, în continuare, o sinteză a acestor cercetări. Astfel, calitatea relației părinte-copil determină externalizarea problemelor comportamentale antisociale, asociate cu delincvența, abuzul de substanțe interzise, anxietatea şi depresia. Relațiile sociale armonioase contribuie la dezvoltarea normală a personalității adolescenților, cu scoruri înalte la dimensiunea „agreabilitate"; schimburile sociale negative influențează depresia şi nevrotismul. Disciplina parentală negativă (violențele exercitate asupra copilului, în scop de „educare" a acestuia) determină un comportament adolescentin problematic, precum şi scoruri scăzute la dimensiunile „conştiinciozitate" şi „adaptare" la cerințele mediului şcolar. Controlul psihologic exercitat de părinți asupra copilului (apelul la mândrie şi la vinovăție, exprimarea dezamăgirii, retragerea dragostei parentale sau, după caz, izolarea copilului) au fost asociate cu dificultățile şcolare, cu insecuritatea şi identitatea de sine deficitară ale copilului. Cercetările au mai demonstrat că nivelurile scăzute ale sănătății psihice maternale corelează semnificativ cu problemele emoționale şi comportamentale ale copiilor. Nivelurile înalte de coeziune ale legăturii dintre părinte şi copil determină niveluri înalte ale stimei de sine a copilului şi performanțe şcolare bune; totuşi, înconjurarea copilului cu prea multă afecțiune face să dispară proprietățile disciplinare ale pedepselor, atunci când acestea sunt aplicate.

2. STUDIU EXPLORATORIU CU PRIVIRE LA PROBLEMELE DE VIAȚĂ ALE ADOLESCENȚILOR ROMÂNI

Studiul şi-a propus identificarea problemelor actuale de viață ale adolescenților români, prin *metoda brainstorming*, şi analiza aprofundată a celor mai importante dintre acestea (în baza frecvenței lor şi a notării acordate de subiecți), în scopul unei mai bune cunoaşteri psihologice a acestui segment de populație. *Brainstormingul*, denumit „evaluare amânată" ori „furtună de creiere" este o metodă interactivă de dezvoltare de idei noi, care rezultă din discuțiile purtate între membrii unui grup, în cadrul căreia fiecare vine cu o mulțime de sugestii. Cei 406 adolescenți din lotul de cercetare (elevi în clasa a XI-a la licee din Bucureşti – Liceul Teoretic „Ion Barbu", Colegiul Național „Tudor Vianu", Colegiul Național „Mihai Viteazul", Liceul de Muzică „Dinu Lipatti", Liceul de Arte Plastice „Nicolae Tonitza", Colegiul Național „Ion Neculce"; 213 fete şi 193 de băieți) au primit instructajul de a preciza ce înțeleg prin sintagma „probleme de viață".

2.1. REZULTATE

Cele mai importante probleme de viață identificate de cei 406 adolescenți sunt: 1. problema banilor, cu o frecvență de 70,68%; 2. problemele psihologice, cu 65,27%; 3. problemele familiale, cu 57,38% şi 4. problemele de sănătate, cu 50,98% (Histograma nr. 1).

Prezența problemei banilor pe locul întâi al ierarhiei nu este surprinzătoare în contextul crizei economice actuale, când oamenii – şi implicit familiile tinerilor incluşi în studiu – au trecut prin dificultăți financiare. De asemenea, remarcăm faptul că orientarea către consum a societății actuale şi-a pus amprenta şi asupra tinerilor, orientați pragmatic în direcția deținerii banilor. Banii sunt văzuți atât ca mijloc de satisfacere a unor nevoi, cât şi ca scop final în viață. Dată fiind reprezentarea puternică a tinerilor cu privire la problemele şcolare şi de carieră, putem spune că banii ar putea fi văzuți ca „rod" al unei cariere profitabile, iar această carieră este legată indisolubil de şcoala care-i oferă o bază de pornire.

În categoria problemelor psihologice, plasate pe locul al doilea al ierarhiei, au fost incluse: lipsa încrederii în sine, dezamăgirea, neîmplinirea personală, plictiseala, dezechilibrul emoțional, durerea psihică şi lipsa afecțiunii, exprimate ca atare de către subiecți. Frecvența mare cu care se regăsesc astfel de probleme în aprecierile subiecților poate fi interpretată prin prisma faptului că aceştia se află la vârsta adolescenței (16–18 ani), o perioadă caracterizată prin frământări sufleteşti, în care tinerii îşi pun probleme existențiale legate de sensul vieții şi al rostului lor în lume, îşi cristalizează interesele, îşi definitivează construcția identitară, care a început să se închege în preadolescență (12–15 ani). Nu în ultimul rând, adolescența este marcată de schimbări hormonale puternice, de stabilirea unor relații sentimentale cu alte persoane, care declanşează, la rândul lor, astfel de frământări sufleteşti. De altfel, dacă am adăuga la problemele psihologice, şi problemele vizând relațiile interpersonale ale tinerilor, ca şi problemele în dragoste sau problemele familiale (vizând mai ales relațiile încordate/conflictuale cu părinții), care au de asemenea un substrat relațional, psihologic, de stabilire a unei comuniuni de gânduri, sentimente şi interese cu alte persoane, remarcăm faptul că tot acest cumul de probleme „detronează" din ierarhia reprezentărilor problemele cu privire la şcoală şi la viitoarea carieră.

În categoria problemelor familiale au fost incluse atât conflictele/certurile cu părinții, cât şi violența intrafamilială, relațiile încordate între părinți sau divorțul părinților. Dacă acest tip de probleme ocupă locul al treilea ca importanță în cazul lotului general şi al lotului de fete (Histogramele nr. 1 şi nr. 2), pentru lotul băieților (N = 193) problemele familiale urcă pe locul al doilea în „topul" problemelor de viață (Histograma nr. 3).

Problemele cu şcoala, bine reprezentate la rândul lor (43,59% din subiecți le-au nominalizat ca atare), ocupă doar locul 5 în cadrul ierarhiei. În categoria problemelor cu şcoala au fost incluse atât gradul sporit de dificultate a unor materii din programa de liceu; slaba pregătire a unor profesori şi, după caz, pretențiile mari ale altor profesori, exigenți; teama de bacalaureatul de tip nou, cât şi gestiunea defectuoasă a timpului, sistemul de învățământ necorespunzător, dificultatea alegerii facultății. Dacă însumăm însă aprecierile exprimate de tineri la această categorie de probleme şcolare, cu cele exprimate în privința problemelor legate de viitoarea

carieră (31,28%), observăm că un procent foarte ridicat al elevilor consideră şcoala şi cariera ca fiind o problemă existenţială extrem de importantă, care depăşeşte prin implicaţiile ei problema banilor.

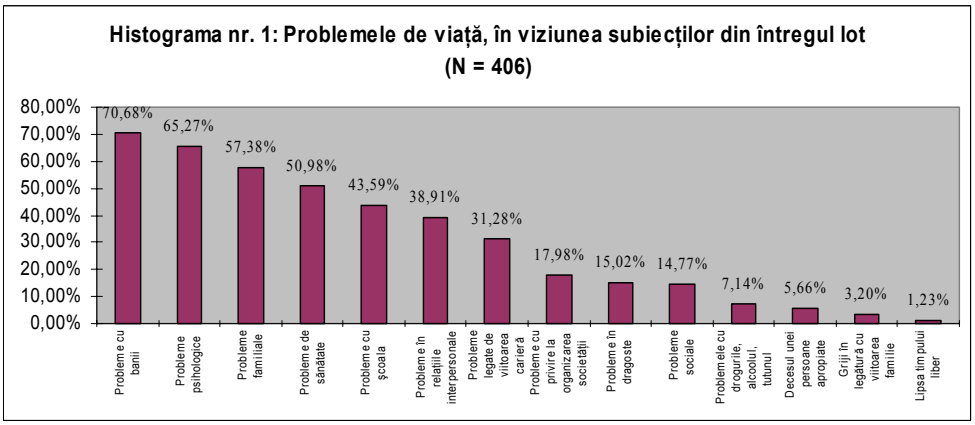

Pe ultimele locuri în reprezentările tinerilor cu privire la problemele de viaţă se plasează: problemele cu drogurile, alcoolul şi tutunul (7,14%), decesul unei persoane apropiate (5,66%), grijile în legătură cu viitoarea familie (3,20%) şi lipsa timpului liber (1,23%).

Interesant este faptul că 17,98% dintre adolescenţi nominalizează problemele cu privire la organizarea societăţii, ceea ce ar putea sugera un spirit civic şi un activism social crescut al acestora, dar şi pregnanţa unei trăsături de personalitate a grupului adolescentin studiat, şi anume radicalismul. În categoria problemelor cu privire la organizarea societăţii au fost incluse: funcţionarea defectuoasă a instituţiilor statului, corupţia, lipsa de perspectivă socială, incapacitatea cronică a celor care ne conduc de a obţine o ţară „ca afară", parazitarea tuturor nivelurilor decizionale de persoane incompetente, „pilele" şi „nepotismul", incapacitatea autorităţilor de a rezolva probleme simple. Pe de altă parte, problemele sociale incluse în ierarhie au o sferă distinctă de cea a problemelor cu privire la organizarea societăţii, vizând dificultăţile locative, prezenţa unui handicap sau a altor situaţii care ţin de resortul asistenţei sociale.

Problemele de viaţă identificate de subiecţii de gen feminin (N = 213) înfăţişează o ierarhie sensibil diferită, în sensul că problemele psihologice se impun pe primul plan ca pregnanţă (75,11% dintre fete le nominalizează ca atare), urmate de problemele cu banii (72,30%), problemele familiale (59,15%) şi problemele de sănătate (54,92%). În cazul acestui sublot, problemele cu şcoala şi cele legate de viitoarea carieră sunt devansate de problemele în relaţiile interpersonale, care au tot o sorginte psihologică; observăm, deci, în cazul fetelor, pregnanţa problemelor care ţin de comunicare, relaţionare, definirea identităţii de sine şi totodată importanţa acordată de adolescente acestui gen de probleme.

Histograma nr. 2: Problemele de viață, în viziunea subiecților de gen feminin (N = 213)

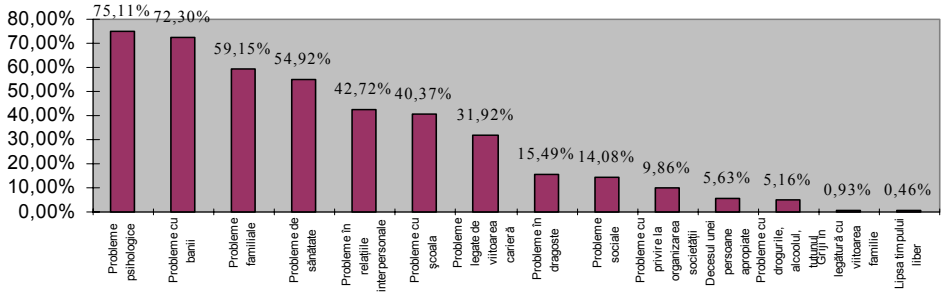

Problema banilor, deşi se situează abia pe locul al doilea în ierarhia problemelor identificate de fete, are o frecvență superioară celei acordate de băieți (Histogramele 1 şi 2). Drept urmare, şi în cazul acestui sublot, aspectele care țin de dimensiunea economică, materială, a vieții de zi cu zi, sunt prioritare.

Problemele cu privire la organizarea societății au însă o pondere mai mică în cazul sublotului feminin (9,86%), decât în cazul lotului general (17,98%) şi în cel al lotului masculin (26,94%), arătând o implicare mai mare a sublotului masculin în astfel de chestiuni care țin de activismul civic. De asemenea, grijile în legătură cu viitoarea familie sunt aproape absente din preocupările sublotului feminin, spre deosebire de sublotul masculin.

Histograma nr. 3: Problemele de viață, în viziunea subiecților de gen masculin (N = 193)

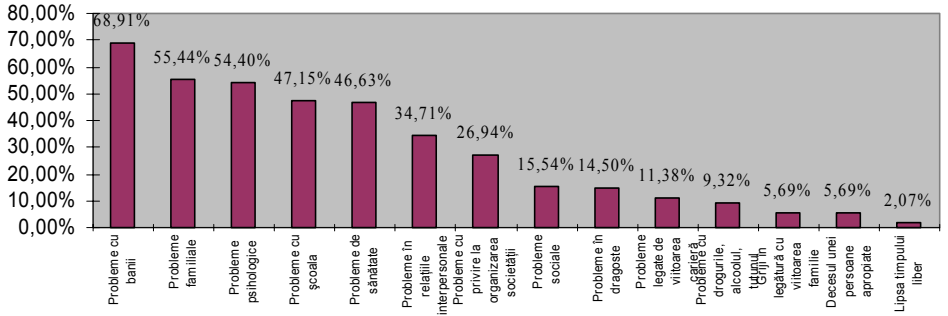

Problemele în dragoste înregistrează ponderi apropiate pentru ambele subloturi, ceea ce denotă faptul că interesul pentru sexul opus este, la această vârstă, o preocupare comună pentru fete şi băieți. Cu toate acestea, subiecții de gen

feminin resimt mai acut problemele interpersonale decât subiecții de gen masculin, ceea ce poate indica frământări mai intense pe drumul maturizării emoționale, în cazul adolescentelor. Este posibil ca tocmai aceste stări sufleteşti să le determine pe tinerele din lotul investigat să considere prioritare problemele psihologice, care devansează problema banilor, la rândul ei foarte importantă pentru întreaga generație de covârstnici.

Problemele cu şcoala par, de asemenea, a fi mai puțin stringente pentru sublotul de adolescente (ocupă doar locul al şaselea în ierarhia problemelor identificate), în comparație cu importanța crescută acordată acestora de sublotul masculin. Totuşi, problemele cu privire la viitoarea carieră sunt la fel de bine reprezentate atât în ierarhia feminină, cât şi în cea masculină a confruntărilor existențiale. O situație asemănătoare poate fi constatată şi pentru problemele care țin de consumul de substanțe interzise, care sunt mai pregnante în cazul băieților; aceştia reuşesc să ridice semnificativ importanța acordată acestor probleme de către întregul lot de subiecți.

3. CONCLUZII

Înțelegerea psihopatologiei adolescentului implică nu doar examinarea psihologică a acestuia, ci şi observarea contextelor de mediu social în care el este angrenat, precum şi cunoaşterea problemelor de viață ale acestuia (Lambert *et al.*, 1998). Cele mai importante probleme de viață identificate de cei 406 adolescenți cuprinşi în montajul investigativ au fost: 1. problema banilor, cu o frecvență de 70,68%; 2. problemele psihologice, cu 65,27%; 3. problemele familiale, cu 57,38% şi 4. problemele de sănătate, cu 50,98%. Cunoaşterea aprofundată a acestor probleme, care pot influența comportamentul adolescentin, în sensul întreprinderii unor acțiuni dezirabile sau indezirabile social, poate servi ca punct de plecare în demersurile practic-aplicative de consiliere educațională.

Primit în redacție la: 6.III.2013

BIBLIOGRAFIE

1. ADLAF, E. M., IVIS, F. J., *Structure and relations: the influence of familial factors on adolescent substance use and delinquency*, Journal of Child and Adolescent Substance Abuse, *5*, 1996, p. 1–19.
2. AQUILINO, W.S., SUPPLE, A.J., *Long-term effects of parenting, practices during adolescence on well-being out-comes in young adulthood*, Journal of Family Issues, *22*, 2001, p. 289–308.
3. BARRETT, A.E., TURNER, R.J., Research Report, Grant no R01 DA10772 from National Institute on Drug Abuse, http://www.sociology.fsu.edu /people/barrett/FamilyS, 2011.
4. BARTELS, M., NIELS van de A., van BEIJSTERVELDT, C. E. M., MIDDELDORP, C.M., BOOMSMA, D.I., *Adolescent Self-Report of Emotional and Behavioral Problems: Interactions of Genetic Factors with Sex and Age*, Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry, NCBI, **20**, *1*, 2011, p. 35–52.

5. BERINGS, D., De FRUYT, F., BOUWEN, R., *Work Values and Personality Traits as Predictors of Enterprising and Social Vocational Interest*, Personality and Individual Differences, Elsevier, **36**, *2,* 2004, p. 349–364.
6. BING, M. N., WHANGER, J. C., DAVISON, H. K., VANHOOCK, J., *Incremental Validity of the Frame-of-Reference Effect in Personality Scale, Scores: A Replication and Extension*, Journal of Applied Psychology, APA, **89**, *1*, 2004, p. 150–157.
7. BORKOWSKY, J., RAMEY, S., BRISTOL-POWER, M. (Eds.), *Parenting and the child's world: Influences on academic, intellectual, and social-emotional development*, Mahwah NJ, Lawrence Erlbaum, 2002.
8. BOUTELLE, K., EISENBERG, M. E., GREGORY, M. L., NEUMARK-SZTAINER, D., *The reciprocal relationship between parent–child connectedness and adolescent emotional functioning over 5 years*, Journal of Psychosomatic Research, Elsevier, **66**, *4*, 2009. p. 309–316,
9. CATTEL, R. B., *La personalité*, PUF, Paris, 1956.
10. CATTEL, R. B., *The Scientific Analysis of Personality*, *Personality, Selected Readings*, Penguin Books Ltd., Harmondsworth, Middlesex, England, 1967.
11. CATTEL, R. B., CHILD, D., *Motivation and Dynamic Structure*, Halsted Press, New York, 1975.
12. CATTEL, R. B., *Handbook for the Sixteen Personality Factor Questionnaire, Institute for Personality and Ability Testing*, Inc. Champaign, Illinois, 1992.
13. CISMARU, M., LAVACK, A. M., MARKEWICH, E., *Alcohol consumption among young consumers: a review and recommendations, Young Consumers: Insight and Ideas for Responsible Marketers*, Emerald, **9**, *4*, 2008, p. 282–296.
14. COLLINS, W. A., SROUFE, L. A., *Capacity for intimate relationships: a developmental construction*, în W. FURMAN, B. B. BROWN, C. FEIRING (Eds.), *The development of romantic relationships in adolescence*, NY, Cambridge University Press, 1999, p. 125–147.
15. COOKSTON, J. T., *Parental Supervision and Familz Structure: Effects on Adolescent Problem Behaviors*, Journal of Divorce and Remarriage, **32**, *1/2*, 1999, p. 107–122.
16. DOUCET, C., STELMACK, R. M., *Movement Time Differentiates Extraverts from Introverts, Personality and Individual Differences*, Elsevier, **23**, *5*, 1997, p. 775–786.
17. EYSENCK, H.-J., EYSENCK, M., *Personality and individual differences: A natural science approach*, New York, Plenum Press, 1985.
18. EYSENCK, H.-J., WILSON, G., *Conosci la tua personalità*, Psicologia e società, Milano, BUR, 2004, p. 16–18.
19. FINKENAUER, C., ENGELS, R.C.M.E., BAUMEISTER, R. F., *Parenting behaviour and adolescent behavioural and emotional problems: The role of self-control*, International Journal of Behavioral Development, International Society for the Study of Behavioural Development, **29**, *1*, 2005, p. 58–69.
20. FLEWELLING, R. L., BAUMAN K. E., *Family structure as a predictor of initial substance use and sexual intercourse in early adolescence,* Journal of Marriage and the Family, *52*, 1990, p. 171–181.
21. FURNHAM, A., *The Psychology of Behaviour at Work*, Hove East Sussex, UK, Psychology Press, 1997.
22. FURNHAM, A., HUGHES, K., *Individual difference correlates of Nightwork and Shift-Work Rotation, Personality and Individual Differences*, Elsevier, **26**, *5*, 1999, p. 941–959.
23. GIANNAKOPOULOS, G., MIHAS, C., DIMITRAKAKI, C., TOUNTAS, Y., *Family correlates of adolescents' emotional/behavioural problems: evidence from a Greek school-based sample*, Acta Paediatr, **98**, *8*, 2009, NBCI, p. 1319–23.
24. GUILAMO-RAMOS, V., JACCARD, J., TURRISI, R. & JOHANSSON, M. *Parental and School correlates of binge drinking among middle school students*, American Journal of Public Health, **95**, *5*, 2005, p. 894–899.
25. HAIR, E., MOORE, K., GARTTET S., KIMKAWA, A., LIPPMAN, L. & MICHELSON, E., *The parent – adolescent relationship scale* (2005), în K. MOORE & L. HELSEN MARIANNE,

VOLLEBERGH WILMA AND MEEUS WIM, *Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence*, Journal of youth and adolescence, **29**, *3*, 2000, p. 319–335.
26. JASPERS, de WINTER, M. A. F., HUISMAN, M., VERHULST, F. C. M. D., ORMEL, J., STEWART, R. E., REIJNEVELD, S. A., *Trajectories of Psychosocial Problems in Adolescents Predicted by Findings From Early Well-Child Assessments*, Elsevier, Journal of Adolescent Health, **51**, *5*, 2012, p. 475–483.
27. LAMBERT, M. C., LYUBANSKY, M., ACHENBACH, T. M, *Behavioral and emotional problems among adolescents of Jamaica and the United States. Parent, teacher, and self-reports for ages 12 to 18*, Journal of Emotional and Behavioral Disorders, **6**, *3*, 1998, p. 180–187.
28. LEWIS, T. L., KOTCH, J., TISHA M. D., WILEY, R. A., LITROWNIK, A. J., ENGLISH, D. J., THOMPSON, R., ZOLOTOR, A. J., STEPHANIE M. D., BLOCK, D., DUBOWITZ, M. D., *Internalizing Problems: A Potential Pathway From Childhood Maltreatment to Adolescent Smoking*, Journal of Adolescent Health, Elsevier, **48**, *3*, 2011, p. 247–252.
29. MANDERS, W. A., SCHOLTE, R. H. J., JANSSENS J. M. A. M., De BRUYN, E. J., *Adolescent Personality, Problem Behaviour and the Quality of the Parent–adolescent Relationship*, European Journal of Personality, **20**, *3*, 2006, p. 237–254.
30. MICHAELIDOU, N., DIBB, S., ALI, H., *The impact of antismoking information on teenagers' attitude and intention: implications and challenges for designing antismoking school interventions*, Journal of Strategic Marketing, Taylor & Francis, **18**, *6*, 2010, p. 503–515.
31. MILLER, P., PLANT, M., *Parental guidance about drinking: Relationship with teenage psychoactive substance use*, Journal of Adolescence, Elsevier, **33**, *1*, p. 55–68, 2010.
32. MOORE, K. and LIPPMAN L. (Eds.), *What do children need to flourish*, New York, Springer Science, 2005, p. 183–202.
33. MOUNTS, N., *Young adolescents' perceptions of parental management of peer relationships,* Journal of Early Adolescence, **21**, *1*, 2001, p. 92–122.
34. MUTHUPALANIAPPEN, L., OMAR, J., OMAR, K., IRYANI, T., HAMID, S. N., *Emotional and behavioral problems among adolescent smokers and their help-seeking behavior*, **43**, *5*, 2012.
35. OSBORN, A. F., ALEX F. OSBORN, *Applied Imagination: Principles and Procedures of Creative Thinking*, NC, U.S.A., Book Buyers (Charlotte), 1963.
36. PATTUSSI, M. P., LALLOO, R., BASSANI, D. G., OLINTO, M. A. T., *The role of psychosocial, behavioural and emotional factors on self-reported major injuries in Brazilian adolescents: A case-control study*, Injury, Elsevier, **39**, *5*, 2008, p. 561–569,
37. POPESCU-NEVEANU, P., *Personalitatea şi cunoaşterea ei*, Bucureşti, Editura Militară, 1969.
38. POPESCU-NEVEANU, P., *Dicţionar de psihologie*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978.
39. RÖNNLUND, M., KARLSSON, E., *The Relation Between Dimensions of Attachment and Internalizing or Externalizing Problems During Adolescence*, The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development, NBCI, **167**, *1*, 2006, p. 47–63.
40. RYAN, ALLISON M., The Peer Group as a Context for the Development of Young Adolescent Motivation and Achievement, Child Development, **72**, *4*, 2001, p. 1135–1150.
41. SANCHO, F. M., *Factors influencing youth alcohol consumption intention: An approach from consumer socialization theory*, Journal of Social Marketing, Emerald, **1**, *3*, 2011, p. 192–210.
42. SCHAUBROECK, J., GANSTER, D., *The Role of Negative Affectivity in Work-Related Stress*, in *Handbook on Job Stress*, Journal of Social Behavior and Personality, Select Press, **6**, *7*, 1991, p. 319–330.
43. SENTSE, M., LAIR, R.D., *Parent–Child Relationships and Dyadic Friendship Experiences as Predictors of Behavior Problems in Early Adolescence*, Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, Taylor & Francis, **39**, *6*, 2010, p. 873–884.
44. SHOAL, G. D., CASTANEDA, O. J., GIANCOLA, P. J., *Worry moderates the relation between negative affectivity and affect-related substance use in adolescent males: a prospective study of maladaptive emotional self-regulation*, Personality and Individual Differences, Elsevier, **38**, *2*, 2005, p. 475–485.

45. SHOVAL, G., MANSBACH-KLEINFELD, I., FARBSTEIN, I., KANAANEH, R., VALEVSKI, A., APTER, A., WEIZMAN, A., G. ZALSMAN, G., *Gender differences in emotional and behavioral disorders and service use among adolescent smokers: A nationwide Israeli study*, European Psychiatry, In Press, Corrected Proof, NBCI, Available online 19 September 2012.
46. SIGNORETTA, S., MAREMMANI, I., LIGUORI, A., PERUGI, G. S., AKISKAL, H. S., *Affective temperament traits measured by TEMPS-I and emotional-behavioral problems in clinically-well children, adolescents, and young adults*, Journal of Affective Disorders, Elsevier, **85**, *1–2*, 2005, p. 169–180.
47. STĂNCULESCU, E., *Optimism and self-efficacy: Psychological and psychosocial aspects*, International Journal of Psychology, 2008.
48. STĂNCULESCU, E., *The self-conscious emotion of pride as mediator betweeen self-esteem and positive affect,* PSIWORLD 2011 – Procedia Social and Behavioral Sciences, Amsterdam, Elsevier, **33**, 2012, p. 263–268.
49. STĂNCULESCU, E., *Psihologia educației de la teorie la practică*, Bucureşti, Editura Universitară, 2008.
50. STĂNCULESCU, E., *Adolescents' emotional autonomy stimulation in educational settings*, Educația Azi, **3**, *1*, 2010, p. 77–81.
51. STEINBERG, L., MORRIS, A. S., *Adolescent development*, Annual Review of Psychology, **52**, 2001, p. 83–110.
52. STRANDBERG, A. K., BODIN, M. C., *Alcohol-specific parenting within a cluster-randomized effectiveness trial of a Swedish primary prevention program*, Health Education, Emerald, **11**, 2, 2011, p. 92–102.
53. UH, T., SCHUTZ, C. G., JOHANSON, C. E., *Family structure and initiating non-medical drug use among adolescents*, Journal of Child and Adolescent Substance Abuse, 5, 1996, p. 21–36.
54. TICK, N. T, Van der ENDE J., VERHULST F. C., *Ten-years trends in self-reported emotional and behavioral problems of Dutch adolescents*, Social Psychiatry & Psychiatric Epidemiology, NBCI, **43**, *5*, 2008, p. 349.
55. WALTON and E. FLOURI, *Contextual risk, maternal parenting and adolescent externalizing behaviour problems: the role of emotion regulation, Child: Care, Health and Development, Child: Care, Health and Development*, John Wiley & Sons, Inc., **36**, *2*, 2010, p. 275–284.
56. WEGMANN, L., ANNEKE BÜHLER, B., MAREIKE STRUNK, M., PETER LANG, P., DENNIS NOWAK, D., *Smoking cessation with teenagers: The relationship between impulsivity, emotional problems, program retention and effectiveness*, Addictive Behaviors, Elsevier, **37**, *4*, 2012, p. 463–468.
57. WOLFE, A.D., MASH, E.J. (Eds.), *Behavioral and emotional disorders in adolescents. Nature, assessment, and treatment*, NY, The Guiford Press, 2006.
58. YEN-TZU WU, CHEN W. J., WU-SHIUN HSIEH, PAU-CHUNG CHEN, HUA-FANG LIAO, YI-NING SU, SUH-FANG JENG, *Maternal-reported behavioral and emotional problems in Taiwanese preschool children*, Research in Developmental Disabilities, Elsevier, **33**, *3*, 2012, p. 866–873.

REZUMAT

Acest studiu exploratoriu intenționează să identifice problemele de viață cu care adolescenții/ tinerii se confruntă în societatea românească postmodernă pentru o mai bună înțelegere psihologică a lor şi pentru o eficientizare a intervenției în consiliere. Rezultatele arată că cele mai importante probleme de viață identificate de cei 406 adolescenți români investigați în această cercetare sunt în ordine: problemele financiare, problemele de ordin emoțional, cele familiale şi cele de sănătate.

STUDIU PRIVIND RELAȚIA DINTRE MOTIVAȚIA PENTRU ŞCOALĂ ŞI ABILITĂȚILE COGNITIVE ŞI SOCIALE LA COPII

FLORINDA GOLU*
Universitatea din Bucureşti

Abstract

This paper aims to highlight the relationship between school motivation and cognitive and social skills in children. Thus, we investigated a group of 60 preschool children, from the preparatory group, 33 girls and 27 boys, aged 5–6 years. The research results indicate that cognitive skills and social skills are significant predictors of the desire to go to school. Also, there is a positive and statistically significant correlation between motivation to attend school and social skills in preschool children. We aim to achieve a comparative analysis of socio-cognitive abilities depending on the gender of subjects, but this hypothesis on the differences between boys and girls in terms of desire to go to school was not confirmed. This study could be a starting point in terms of predicting the desire to go to school, using as predictors of cognitive abilities and social skills.

Cuvinte-cheie: motivație pentru şcoală, abilități cognitive, abilități sociale, predicție.

Keywords: school motivation, cognitive skills, social skills, prediction.

1. INTRODUCERE

Preşcolaritatea ocupă o poziție aparte în contextul copilăriei. Este perioada când se pun bazele personalității şi se fac acumulările necesare începerii învățării şcolare.

Copilul de această vârstă, în principal, se joacă, jocul fiind activitatea lui fundamentală, dar achiziționează şi numeroase cunoştințe şi experiențe, în cadrul familiei şi, mai ales, în cadrul activităților din grădiniță, care îl maturizează psiho-intelectual şi psihocomportamental pentru contactul viitor cu şcoala (Golu, 2004, 2009). Este specific lui faptul că experiențele de învățare se realizează printr-un mediator uman, nu atât prin expunere directă la stimuli (Feuerstein, 1990, 1991). Contează foarte mult nu numai caracteristicile stimulilor, ci şi abilitatea copilului, dirijată de adult, de a extrage învățăminte din experiența altor mediatori umani şi de a-şi modifica structurile cognitive.

* Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Departamentul de Psihologie, Şos. Panduri 90, Bucureşti, România; e-mail: florindagolu@yahoo.com.

Copilul este o fiinţă activă, cu iniţiativă, însetată de cunoaştere (Golu, 2009). Trecerea de la copilăria preşcolară, dominată de structurile şi motivele activităţii ludice, la copilăria şcolară, dominată de structurile şi motivele activităţii de învăţare se face sub impactul maturizării unor premise psihice interne, cum ar fi: dezvoltarea motivelor şi a intereselor de cunoaştere, capacitatea copilului de a efectua acţiuni variate, nu numai în plan obiectual, dar şi în plan mental, creşterea ponderii momentelor verbale, în analiza reprezentărilor, sub impactul descrierilor şi povestirilor celor din jur – premisă a dezvoltării memoriei logice şi a gândirii abstracte, creşterea indicelui independenţei proceselor intelectuale, care iau forma unor acţiuni teoretice speciale (raţionamente), ce vor juca un rol deosebit în medierea demersurilor cognitive solicitate de învăţare (Golu, 2010).

Socializarea copilului îşi găseşte negreşit terenul de preferinţă în grădiniţă, din punctul de vedere al independenţei, încrederii în sine, adaptabilităţii sociale şi al curiozităţii intelectuale. Jocul este primordial în dezvoltarea conduitei sociale a copilului (Golu, 2004, 2009). Socializarea şi dezvoltarea psihocomportamentală a copilului preşcolar se realizează într-un cadru organizat, condus de cadre specializate, în grădiniţă, însă se produce şi neorganizat, în grupurile spontane de copii. Dincolo de programul vieţii de familie şi de cel impus de grădiniţă, se află lumea fără program a micilor comuniuni spontan organizate. Este lumea jocului liber, printr-o întovărăşire nedirijată, în care copilul vine din propria-i iniţiativă pentru a trăi o viaţă plină de farmec (Golu, 2010). Este lumea lui, pe care singur şi-o creează şi care-l atrage magnetic. Grupurile spontane de copii, „microgrupurile", oferă posibilitatea unor relaţii reciproce între toţi membrii, pe baza unor scopuri comune, dar se constituie şi funcţionează relativ independent, din iniţiativa copiilor, conform trebuinţelor şi dorinţelor lor (Osterrieth, 1976).

Poate cea mai importantă achiziţie în plan motivaţional, la vârsta preşcolară, este apariţia unei forme primare de motivaţie de cunoaştere, intrinsecă, grefată pe trebuinţele cognitive ale copilului preşcolar, viitor şcolar. În dezvoltarea dimensiunii motivaţionale la vârsta preşcolară, putem vorbi de apariţia unui alt tip de motivaţie, superioară celei biologice, ale cărei coordonate dominante sunt: interesul pentru joc; interesul pentru grupul de copii, ca început al socializării; curiozitatea epistemică, satisfăcută printr-o informare mai bogată a copilului; dorinţa de a urmări programe specifice lor şi de a desfăşura activităţi cât mai variate şi bogate în conţinut; interesul pentru şcoală, caracterizat prin plăcerea de a executa unele activităţi şcolare şi preocuparea pentru aprecierile celor din jur, prin preferinţe pentru jocurile „de-a şcoala", „de-a elevul", asociate cu tendinţa de a se remarca şi compara permanent cu celălalt (Golu, 2009).

Preşcolarul se lasă cuprins cu uşurinţă şi, uneori, pe durate de timp mari, de sarcinile care îi plac, care îl atrag prin ele însele, fără să simtă nevoia unor recompense extrinseci (Golu, 2010). El manifestă o curiozitate viu exprimată faţă de aspecte inedite ale obiectelor care îl înconjoară şi faţă de informaţiile noi. Copilul este activ, explorează prin toate simţurile ambianţa, pune întrebări şi caută răspunsuri, operând continuu trecerea de la joc la cunoaştere.

Aşa cum se arată (Golu, Golu, 2002), cultivată şi întrebuinţată prin modelul de lucru al adultului, care dă copiilor ocazia de a fi absorbiţi de confruntarea cu diverse sarcini, această permeabilitate şi deschidere motivaţională pentru a afla, această curiozitate dezinteresată, această situare a preşcolarului pe poziţia dorinţei de a cunoaşte, poate evolua ulterior ca interes cognitiv faţă de informaţiile pe care le va aduce cu sine învăţătura şcolară.

Toate acestea constituie premise psihologice care pot deveni favorabile începerii şi continuării şcolarităţii, mai ales dacă procesul instructiv-educativ va ţine seama de ele şi va elabora o metodologie adecvată de valorificare şi potenţare a lor (Golu, 2009). În lucrarea de faţă, am încercat să măsurăm aceste caracteristici cognitive şi socio-emoţionale ale copilului preşcolar, pentru a putea pune un diagnostic asupra gradului de elaborare a premiselor psihologice interne necesare începerii şcolarităţii, în vederea predicţiei ulterioare a dorinţei copilului de a merge la şcoală.

2. METODOLOGIA CERCETĂRII

Obiective

Prin această cercetare ne propunem să evidenţiem în ce măsură dorinţa de a merge la şcoală poate fi prezisă pe baza abilităţilor cognitive şi sociale. Ne propunem să evidenţiem relaţia existentă între motivaţia pentru şcoală şi abilităţile cognitive şi sociale. De asemenea, ne propunem să realizăm o analiză comparativă asupra abilităţilor socio-cognitive în funcţie de genul subiecţilor.

Ipoteze

Pornind de la obiectivele menţionate, ne propunem să analizăm următoarele ipoteze:

1. Abilităţile cognitive şi abilităţile sociale reprezintă predictori semnificativi ai dorinţei de a merge la şcoală.
2. Există o corelaţie pozitivă şi semnificativă statistic între motivaţia pentru a merge la şcoală şi abilităţile socio-cognitive.
3. Există diferenţe semnificative în ceea ce priveşte abilităţile socio-cognitive şi motivaţia pentru şcoală în funcţie de genul subiecţilor.

Variabile

Abilităţile cognitive şi abilităţile sociale sunt utilizate în calitate de variabile independente în cadrul primei ipoteze şi ca variabile dependente în cadrul ipotezei trei. Dorinţa de a merge la şcoală reprezintă variabila dependentă în cadrul primei ipoteze. Motivaţia pentru a merge la şcoală reprezintă variabila dependentă în cadrul ipotezei trei. De asemenea, genul subiecţilor reprezintă variabila independentă în cadrul celei de-a treia ipoteză.

Subiecţi

Cercetarea noastră a fost realizată la grădiniţa nr. 94 din Bucureşti, pe un lot de 60 copii, distribuiţi aproximativ în mod egal în 3 grupe mari pregătitoare.

După criteriul sex, subiecţii sunt în număr de 33 fete şi 27 băieţi, cu vârste cuprinse între 5–6 ani.

Tabelul nr. 1
Repartiţia subiecţilor pe grupe şi sexe

Sex	Grupa mare pregătitoare A	Grupa mare pregătitoare B	Grupa mare pregătitoare C	Total
Feminin	11	13	9	33
Masculin	9	8	10	27
Total	20	21	19	60

Instrumente

Dorinţa copiilor de a merge la şcoală a fost evaluată utilizând un singur item – „Îmi doresc să merg la şcoală" – de tip dihotomic (Da/Nu).

Pentru a măsura motivaţia copiilor pentru şcoală am utilizat un ghid de interviu care a fost conceput de noi ca un instrument structurat. Prin acesta ne propunem să determinăm modul cum îşi reprezintă preşcolarii viitoarele activităţi legate de instituţia şcolară şi, pe fondul acestei reprezentări, măsura în care subiecţii se simt atraşi, motivaţi pentru a se integra în noua formă de activitate, învăţarea. El începe cu itemi simpli, generali, de genul „Ţi-ar plăcea să fii şcolar?"; „Ce ştii despre şcoală?" şi continuă cu itemi particularizaţi pe diverse domenii ale vieţii de şcolar – ocupaţii, relaţii, reprezentări („Ce crezi că vei face la şcoală?", „Cu ce crezi că te vei ocupa?", „Ai prieteni printre şcolari?", „Ai văzut vreodată cum arată o carte de şcoală?"). Copiii sunt rugaţi să răspundă la întrebări cu „Da" sau „Nu". Ghidul este scurt – cuprinde 9 itemi – şi testează copiii în plan proiectiv, aspiraţional, în raport cu aspecte care nu fac parte din obiectul nemijlocit al activităţii lor din grădiniţă şi nu se includ încă în statutul lor prezent de preşcolari.

Instrumentul prin care măsurăm comportamentul social cuprinde sarcini de relaţionare cu adultul, comportamente sociale simple, de autoservire şi modul în care copilul se integrează în activităţile de joc comun. Aceste sarcini fac parte din „Scalele pentru aprecierea dezvoltării psihice la copilul preşcolar", realizate de dr. I. Chiriac şi psih. A. Chiţu. Scala este prevăzută cu un sistem de cotare relativ simplu, dar operativ. Se notează rezultatele la fiecare dintre probele de vârstă pe fişa individuală de înscriere. Fiecare item care intră în componenţa setului de itemi ce măsoară un tip de comportament se notează cu 1 punct – dacă este rezolvat corect şi cu 0 puncte – dacă este rezolvat greşit sau dacă nu este rezolvat deloc. După examinarea individuală şi notarea rezultatelor, se totalizează numărul de puncte al fiecărui subiect (Mitrofan, 1997).

Pentru testul Kohs, materialul folosit a fost cel al lui Kohs-Goldstein, adaptat de Nadine Galifret-Granjon şi Hilda Santucci. Testul cuprinde o suită de 10 modele figurale, de dificultate crescândă, care trebuie reproduse de subiect cu ajutorul unor cuburi. Rezolvarea testului presupune atât abilităţi şi priceperi perceptiv-discriminatorii ale formelor şi culorilor, cât şi participarea conduitelor abstracte, bazate pe

capacitatea de a analiza şi de a structura spaţiul, care reprezintă un indicator al inteligenţei. Se acordă 6 puncte – când subiectul efectuează testul fără ajutor, în mod spontan; 5 puncte – când se recurge la ajutorul B şi subiectul execută construcţia în urma revenirii la modelul A; 4 puncte – când subiectul rezolvă modelul C^1 fără explicaţii, efectuându-l corect şi prin revenirea la modelul A; 3 puncte – când subiectul rezolvă corect modelul C^2, cu explicaţii şi prin revenirea la modelul A; 2 puncte – când subiectul reuşeşte să execute construcţia numai după modelul din cuburi executat de experimentator şi prin revenirea la modelul A; 1 punct – când subiectul, după reuşita construcţiei cu ajutor (B, C^1, C^2 şi model), la revenirea la modelul iniţial (A) înregistrează un eşec.

Cele două teste verbale utilizate – Similitudini şi Fraze absurde – se regăsesc în cele mai multe din testele de inteligenţă şi ele măsoară aspecte mai complexe ale intelectului. Aceste probe au fost preluate din „Bateria experimentală de probe privind nivelul de dezvoltare intelectuală a copiilor”, concepută de un colectiv de cercetători de la Institutul de Psihologie, coordonat de C. Zahirnic. Astfel, testul *Similitudini* vizează operaţiile logice de sesizare a esenţialului, de comparare, de analiză şi de sinteză în plan mental, de diferenţiere, de clasificare. Operaţiile sunt solicitate într-o anumită ordine de coerenţă logică, subiectul fiind pus în situaţia de a dovedi flexibilitate mentală în trecerea de la un criteriu de rezolvare a itemilor la un altul. Rezolvarea testului presupune atât cunoştinţe dobândite în condiţiile învăţării, cât şi abilităţi mai puţin specifice, neînvăţate, cum ar fi de exemplu discernământul, descoperirea de noi criterii. Testul *Fraze absurde*, variantă mai complicată a „*Frazelor în dezordine*”, măsoară simţul critic al gândirii, capacitatea de a gândi logic şi de a sesiza absurdul, aspectul ilogic al construcţiilor verbale. La testul *Fraze absurde* se atribuie 1 punct, dacă din răspunsul subiectului reiese că acesta a descoperit absurditatea din fraza respectivă şi 0 puncte pentru răspunsuri prin care subiectul dovedeşte că nu a sesizat elementul absurd inclus în frază. La testul *Similitudinii* se acordă 0, 1 sau 2 puncte, în funcţie de nivelul răspunsului.

3. REZULTATELE CERCETĂRII

La întrebarea „Îmi doresc să merg la şcoală” au răspuns afirmativ 38 de subiecţi, iar 22 de subiecţi au răspuns negativ.

În ceea ce priveşte motivaţia pentru şcoală, subiecţii au obţinut o medie de 5,48 (SD = 1,35; liminf 95% = 4,92; limsup = 6,04). La această probă băieţii au o medie de 5,42 (SD = 1,45; liminf 95% = 4,35; limsup 95% = 6,15). Fetele au obţinut o medie de 5,69 (SD = 1,45; liminf 95% = 4,90; limsup 95% = 6,49).

În ceea ce priveşte proba Fraze absurde, subiecţii au obţinut o medie 6,00 (SD = 1,08; liminf 95% = 5,55; limsup = 6,45). La această probă băieţii au o medie de 6,17 (SD = 1,11; liminf 95% = 5,46; limsup 95% = 6,87). Fetele au obţinut o medie de 5,85 (SD = 1,06; liminf 95% = 5,20; limsup 95% = 6,49).

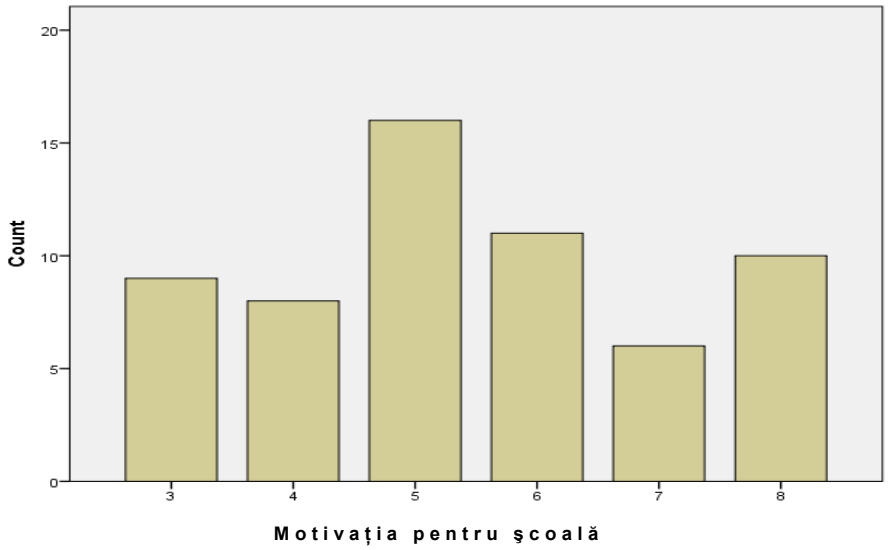

Graficul nr. 1 – Distribuţia scorurilor pentru motivaţia pentru şcoală.

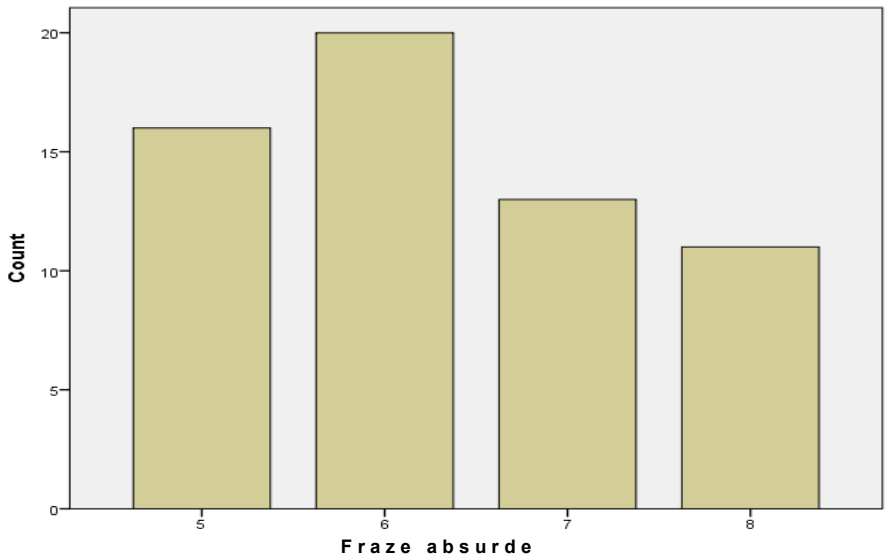

Graficul nr. 2 – Distribuţia scorurilor pentru fraze absurde.

În ceea ce priveşte proba cuburilor Kohs, subiecţii au obţinut o medie de 33,56 (SD = 13,48; liminf 95% = 27,99; limsup = 39,13). La această probă băieţii au o medie de 37,33 (SD = 5,54; liminf 95% = 33,81; limsup 95% = 40,86). Fetele au obţinut o medie de 30,08 (SD = 17,55; liminf 95% = 19,47; limsup 95% = 40,69).

În ceea ce priveşte proba Similitudini, subiecţii au obţinut o medie de 12,20 (SD = 1,95; liminf 95% = 11,39; limsup = 13,01). La această probă băieţii au o medie de 12,42 (SD = 2,35; liminf 95% = 10,92; limsup 95% = 13,91). Fetele au obţinut o medie de 12,00 (SD = 1,58; liminf 95% = 11,04; limsup 95% = 12,96).

În ceea ce priveşte proba de comportament social, subiecţii au obţinut o medie de 6,52 (SD = 1,44; liminf 95% = 5,92; limsup = 7,12). La această probă băieţii au o medie de 6,33 (SD = 1,49; liminf 95% = 5,38; limsup 95% = 7,28). Fetele au obţinut o medie de 6,69 (SD = 1,43; liminf 95% = 5,82; limsup 95% = 7,56).

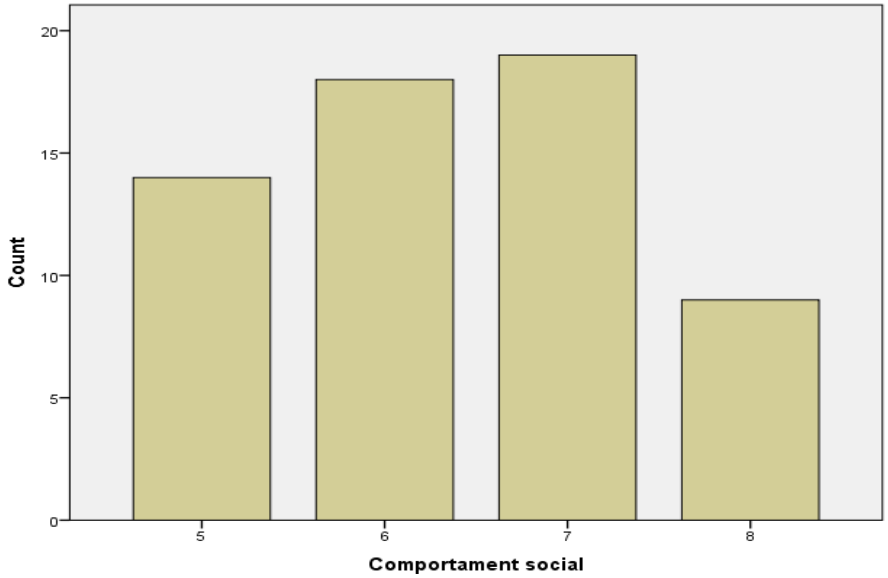

Graficul nr. 3 – Distribuţia scorurilor pentru comportament social.

Într-o primă etapă, vom face o predicţie a dorinţei de a merge la şcoală, folosind ca variabilă dependentă abilităţile cognitive. În acest caz, modelul este valid ($p<0.05$). Rezultatele statistice sunt următoarele:

- B = –0.62 (SE = 0.10), $p<0.05$.
- $R^2 = 0.45$.
- Odds ratio = 0.53, 95% CI 0.44–0.65.

Apoi, vom face o predicţie a dorinţei de a merge la şcoală folosind ca variabilă dependentă abilităţile sociale. În acest caz, modelul este valid ($p<0.05$). Rezultatele statistice sunt următoarele:

- B = –0.66 (SE = 0.32), $p<0.05$.
- $R^2 = 0.53$.
- Odds ratio = 1.96, 95% CI 1.04–3.71.

Aceste rezultate ne permit să spunem că abilităţile cognitive şi abilităţile sociale reprezintă predictori semnificativi ai dorinţei de a merge la şcoală.

Analizând ipoteza a doua, putem observa că există o corelaţie semnificativă între motivaţia de a merge la şcoală şi abilităţile cognitive r=0,53 (p<0,05; liminf 95% = 0,31; limsup 95% = 0,69). De asemenea, există o corelaţie semnificativă între motivaţia de a merge la şcoală şi abilităţile sociale r=0,58 (p<0,05; liminf 95% = 0,38; limsup 95% = 0,72).

Folosind testul t pentru eşantioane independente, putem observa că nu există o diferenţă în ceea ce priveşte motivaţia pentru şcoală în funcţie de genul subiecţilor (t = –0,72; p<0,05; liminf 95% = –1,95; limsup 95% = 1,43). Putem observa că nu există o diferenţă nici în ceea ce priveşte comportamentul social în funcţie de genul subiecţilor (t = –0,46; p<0,05; liminf 95% = –1,11; limsup 95% = 0,39). De asemenea, putem observa lipsa unei diferenţe semnificative în ceea ce priveşte abilităţile cognitive în funcţie de gen (t = 1,21; p<0,05; liminf 95% = –0,15; limsup 95% = 1,35).

4. CONCLUZII ŞI DISCUŢII

După cum indică rezultatele statistice, putem observa că, în ceea ce priveşte prima ipoteză, se confirmă faptul că abilităţile cognitive şi abilităţile sociale reprezintă predictori semnificativi ai dorinţei de a merge la şcoală, indicatorii de putere fiind ridicaţi – 0,45, respectiv 0,53. În cadrul celei de-a doua ipoteze, am putut observa că există o corelaţie pozitivă şi semnificativă statistic între motivaţia de a merge la şcoală şi abilităţile sociale r = 0,58 (p<0,05; liminf 95% = 0,38; limsup 95% = 0,72). Ipoteza privind diferenţele între băieţi şi fete în ceea ce priveşte dorinţa de a merge la şcoală nu s-a confirmat. Acest fapt poate fi datorat faptului că atât băieţii, cât şi fetele pot fi dominaţi în egală măsură de dorinţa de a lua contact cu şcoala.

Astfel, studiul de faţă poate constitui un punct de plecare în ceea ce priveşte predicţia dorinţei de a merge la şcoală, folosind ca predictori abilităţile cognitive şi abilităţile sociale. O altă direcţie interesantă de cercetare ar putea fi explorarea relaţiei dintre dorinţa de a merge la şcoală şi indicatorii a ceea ce a fost denumit cu termenul generic *school readyness* (pregătirea pentru şcoală). E. Stănculescu (2008) consideră că cercetările din ultimele două decenii referitoare la pregătirea pentru şcoală au fost realizate dintr-o perspectivă integrativă, renunţându-se la concentrarea exclusivă asupra aspectelor cognitive. A fost luată în considerare interfaţa cogniţie-afectivitate şi rolul acesteia în dezvoltarea capacităţii de autoreglare (care reprezintă o premisă substanţială pentru adaptarea la cerinţele şcolare).

Dezvoltarea sistemului cognitiv al preşcolarului este complexă şi graduală, susceptibilă să încorporeze noi experienţe, care pot depăşi limitele stadiului preoperaţional, dacă metoda prin care i se dezvăluie copilului realitatea implică co-participarea acestuia şi interacţiunea sa cu adultul. Un aspect important în dezvoltarea psihică a copilului preşcolar îl constituie socializarea acestuia în cadrul grădiniţei, care reprezintă o treaptă de tranziţie între familie şi şcoală; ea îl

antrenează pe copil în sarcini similare celor şcolare, date însă sub formă de joc, îi amplifică disponibilităţile intelectuale, îl activează mental şi motivaţional, îl pune în contact cu solicitări pregătitoare pentru şcoală, contribuind la crearea premiselor începerii şcolarităţii în condiţiile unei pregătiri psihologice optime ale copilului.

Având în vedere caracterul oscilant, contradictoriu al atitudinilor copilului faţă de valorile grădiniţei şi ale şcolii, se impune concluzia că, pentru a determina orientarea preponderentă a motivaţiei lui către activitatea de învăţare şcolară, este necesară o astfel de restructurare a procesului educaţional din grupa mare pregătitoare, astfel încât aceasta, fără să forţeze nota, să cultive copilului, cu anticipaţie, atracţia către şcoală şi către învăţătură (Golu, 2009).

Primit în redacţie la: 17.II.2013

BIBLIOGRAFIE

1. FEUERSTEIN, REUVEN, *The Theory of Structural Cognitive Modificability* in B. FEUERSTEIN (Ed.), *Learning in Thinking Styles*, Washington, DC, NEA, 1990.
2. FEUERSTEIN, REUVEN, FEUERSTEIN, RAFAEL S., *Mediated Learning Experience* in R. FEUERSTEIN, P.S. KLEIN, A. TANNENBAUM (Eds.), *Mediated Learning Experience*, London, Freund Publishing House, 1991.
3. GOLU, PANTELIMON, GOLU, IOANA, *Psihologie educaţională*, Constanţa, Editura Ex Ponto, 2002.
4. GOLU, FLORINDA, *Dinamica dezvoltării personale la vârsta preşcolară*, Bucureşti, Editura Miron, 2004.
5. GOLU, FLORINDA, *Pregătirea psihologică a copilului pentru şcoală*, Iaşi, Editura Polirom, 2009.
6. GOLU, FLORINDA, *Psihologia dezvoltării umane*, Bucureşti, Editura Universitară, 2010.
7. MITROFAN, NICOLAE, *Testarea psihologică a copilului mic*, Bucureşti, Editura Press Mihaela S.R.L, 1997.
8. OSTERRIETH, PAUL, *Introducere în psihologia copilului*, Bucureşti, EDP, 1976.
9. STĂNCULESCU, ELENA, *Psihologia educaţiei de la teorie la practică*, Bucureşti, Editura Universitară, 2008.

REZUMAT

Lucrarea de faţă îşi propune să evidenţieze relaţia dintre motivaţia pentru şcoală şi abilităţile cognitive şi sociale la copii. În acest sens, am investigat un lot de 60 de copii preşcolari, de grupă mare pregătitoare, 33 fete şi 27 băieţi, cu vârste cuprinse între 5–6 ani. Rezultatele cercetării arată faptul că abilităţile cognitive şi abilităţile sociale reprezintă predictori semnificativi ai dorinţei de a merge la şcoală. De asemenea, există o corelaţie pozitivă şi semnificativă statistic între motivaţia de a merge la şcoală şi abilităţile sociale la copiii preşcolari. Ne propunem să realizăm şi o analiză comparativă asupra abilităţilor socio-cognitive în funcţie de genul subiecţilor, însă această ipoteză privind diferenţele între băieţi şi fete în ceea ce priveşte dorinţa de a merge la şcoală nu s-a confirmat. Studiul de faţă poate constitui un punct de plecare în ceea ce priveşte predicţia dorinţei de a merge la şcoală, folosind ca predictori abilităţile cognitive şi abilităţile sociale.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF DYADIC RELATIONSHIPS IN ROMANIA

MARGARETA DINCĂ*
Titu Maiorescu University, Bucharest

DRAGOŞ ILIESCU
SNSPA University, Bucharest

ALEXANDRU MIHALCEA
Titu Maiorescu University, Bucharest

Abstract

This exploratory research describes the characteristics of couple's relationship in Romania, a society defined by contradictory social evolutions with an impact on inter-individual relationships. The sampling criteria were: type of relationship (married/unmarried), gender, length of relationship, type of community (urban/rural). The Dyadic Adjustment Scale was administered in order to evaluate the features of the couples (Spanier, 1976). The study was conducted on a sample of 1095 couples, with ages between 17 and 69 years, a group that is nationally representative. Data analysis revealed the existence of some significant differences pertaining to dyadic adjustment, based on some of the sampling criteria. These findings offer a frame for supplementary research in a social psychology framework, on marital counseling.

Cuvinte-cheie: tip de cuplu, gen, lungimea relației, comunitate.

Keywords: type of couple, gender, length of relationship, community context.

1. INTRODUCERE

Until the 1980s, research on couples had been most frequently oriented towards relationships among married couples seen from the point of view of the clinical psychology. The main themes were related to the satisfaction of couple relationship, behavioral changes during marital relationship, conflicts and the manner in which they were solved (Bradbury, Fincham, Beach, 2000). When discussing specific patterns of couple relationships, literature describes models generating rupture, but also stability.

At the level of the couple, relations distinguish themselves from the other ones because they imply a high degree of interdependence. Partners mutually

* Titu Maiorescu University, Faculty of Psychology, 187, Calea Văcăreşti, Bucharest, Romania; e-mail: margaretadinca@yahoo.fr.

influence each other, they tend to have the same interests, joint activities, they think and feel alike and this evolution does not annihilate the independent functioning. As a consequence of this dependence, the events with an impact on one of the partners influence the other one, as well (Berscheid, Peplau, 1983).

Interpersonal relationships form a dynamic system which is constantly modified during its existence, once a relationship is built; partners adjust to each other, becoming somewhat emotionally congruent. The relationship is damaged when the evolution of one or other of the two stop communicating or are no longer interested in the other's feelings.

When considering conflict among couple, longitudinal studies showed that the conflict per se, in the sense of a discussion argument, does not cause separation. But, prolonging the state of conflict through the intervention of other factors, social factors or individual pathology, can lead to rupture (Karney, Bradbury, 1995; Heyman, Slep, 2001).

The fact that the evolution of the couple relationship is also influenced by context, related factors and not just by the partners' traits determined the shift from the analysis of relations within couple to the manners in which the couple functions within a social context. Subsequently, a clinic approach of the couples must be completed by an approach from the socio-psychological point of view. The association of the two approaches generated new directions of research on marital and non-marital couples (Fincham, Stanley, Beach, 2007).

Bradbury & Karney (2004) consider that understanding couple relationships and their therapy implies information regarding the context in which the relationship has developed. For instance, poverty and racism, partners' life experiences are factors with a great impact on a relationship (Conger, Rueter, Elder, 1999).

The adaptive behaviors, as well as the involved abilities are different from a culture to another. Regarding couple relationships as an intrinsic process at the level of relations between partners conditioned by social factors led to the approach of a new theme, such as the study in terms of the attachment theory (Hazan, Shaver, 1987); studies on couple adjustment focused on responses to conflict requirements (Rusbult, Zembrodt, Gunn, 1982); the connection between marriage and well-being or the relation to complex constructs such as hope, virtue, character (Linley, Joseph, Harrington, Wood, 2006); the determination of environment factors that influence the two partners – the interdependence theory (Berscheid, Reis, 1998); the evolution of the attitude regarding divorce (Amato, 1996).

The conclusions of the studies focused on the role of external circumstances in the evolution of couple relationships emphasize the fact that they play a very important part and they are able to modify its functioning (Barnhill, Longo, 1978).

Our study aims at describing the patterns of couple relationships, from the perspective of social psychology. More precise, our analysis focuses on describing the adjustment of couples who lives in a society "in transition" After the overthrow of the communist regime in 1989, Romania experienced a decade of economic instability and decline, triggered mostly by an obsolete industrial base and a lack of

structural reform (Berberoglu, 2003). From 2000 onwards, however, the Romanian economy has been transformed into one of relative macroeconomic stability, characterized by high growth and low unemployment (Domnişoru, 2006).

The criteria used for the description of the characteristics of the patterns of couples determined by the social evolution were two: type of relationship (married and unmarried couples) and length of relationship.

TYPES OF COUPLE RELATIONSHIP

The role theory suggests that our expectations regarding role, including attitudes generated by gender, are learnt and culturally transmitted at the level of family and community. During the adjustment process a new status is created at the individual's level. While some roles are formal (for instance: mother, teacher etc.) and they imply socially prescribed behaviors and cognitions, other are less formal and, consequently, they are less socially influenced. When discussing couple relationships, the unmarried partners' roles are less clear when compared to the married partners' ones (Thornton, Nardi, 1975; Turner, 2003).

A study conducted in Malaysia with Dyadic Adjustment scale shows that there are differences between married couples and unmarried ones regarding marital satisfaction. Thus, the level of satisfaction is higher among married couples in comparison with unmarried partners. The authors mention that results can also be determined by some cultural influences, because Malaysia is a conservative and collectivist type of culture which implies observing norms, values and assuming them unconditionally (Cai-Lian Tam et al., 2011).

In other cultures, such as the USA, characterized by an individualistic culture, research revealed that marital status does not influence the evolution of the couples (Yelsma, 1986). The partners' age, maturity and the length of the relationship are more important factors for the adjustment (Grover et al., 1985). In modern society, gender norms are more flexible, which implies prescribed attributes, less standard expectations; therefore, the partners negotiate their roles within a relationship through a better communication. In marriages based on equality, both partners decide what they have to do and they equally divide the familial obligations (Mickelson, Claffey, Williams, 2006).

In the countryside, behaviors are strongly monitored by the group's expectations and the persons who deviate from these rules are ostracized, while in the city the monitoring of couple behavior is reduced (Yamagishi, Hashimoto, Li, Shug, 2012).

Differences can be noticed not only at the level of opposite cultures, but also at the level of different subcultures, such as the urban one vs. the rural one (Kashima et al., 2004, as cited by Yamagishi, Hashimoto, Li, Shug, 2012); social classes (Snibbe, Markus, 2005, as cited by Yamagishi, Hashimoto, Li, Shug, 2012).

In Romania there are great differences between urban and rural, as well as between various geographical areas regarding the values – depending on the level of religiosity and richness, on cultural and educational standards etc. A study made in January 2005 by Gallup Organization, using the Value Survey Module developed by Hofstede, demonstrated that Romania is characterized by low individualism and

high collectivism. Collectivism implies orientation towards norms and roles well-defined by the group and individually assumed. In collectivist countries, individuals tend to obey the rules of the group they belong to and society is fragmented into numerous groups of interest that advance their members and their interests at the expense of other groups' wellbeing.

Another study made in 2008 highlighted an evolution towards individualistic culture in the western and northern-western regions of the country (Neculaesei, Tătăruşan, 2008).

Consequently we assume finding essential differences in couple relationships generated by these divergent evolutions.

1. We expect a different pattern of dyadic adjustment depending on the type of culture, i. e. rural versus urban.

2. We expect a better dyadic adjustment in individualistic zones (mostly North Western), as compared to regions with collectivistic orientations (mostly North-East).

THE LENGTH OF RELATIONSHIPS

The second criterion used in this study was the length of relationships The studies on evolution within the relationship depending on its length are relatively concordant: thus, in couples that go back longer than 10 years dysfunctions appear and evolve slowly descending along the next years. Other researches demonstrate that the greatest risk of rupture is present during the first seven years and/or when the first child is born (Cherlin, 1981, as cited in Gottman, Levenson 2000, p. 737).

Lewis and Spanier's theory (1979) on marital quality and stability considers that women are more involved in marital relation. Green, Sporakowski (1983) validate this theory: marital quality was proved to be more important to women than to men. While outside marriage attractions and external pressure to maintain the marriage influenced the relation between marital quality and stability to men, they did not seem to influence the relationship in women's cases.

So, we may safely assume that in Romania, as in others cultures, adaptive behavior and adjustment abilities can have the classical evolution described.

1. The adaptive behavior and adjustment abilities have an ascending sinusoidal evolution, which stagnates between 20 and 30 years and has a slow involution further on.

2. There are differences between men and women in the perception of a relation, and we consider women more interested in maintaining the relation.

3. Adjustment is higher in married couples than in unmarried one.

2. METHOD

PARTICIPANTS

The sample comprises 1095 participants, among them 54% women and 46% men, with ages from 17 to 65 years (M = 33.02, SD = 10.97). The large majority of the participants (83%) stem from the urban area. All participants were part of a

stable couple: 54% were married, the rest were in a stable relationship and were living together with their partner. The length of the couple relationships in the sample ranges from less than 1 year to 45 years (*M* = 8.21, *SD* = 7.8). The sampling procedure combined trickle sampling with a random route sampling procedure. Participants were informed that their participation to the study was voluntary and that their responses would be confidential.

MEASURE

Marital adjustment was originally defined (Spanier, Cole, 1976) as a multi-dimensional phenomenon which the Dyadic Adjustment Scale was reported to measure adequately (Spanier, 1976). The Dyadic Adjustment Scale (DAS) is a 32 item scale, consisting of evaluative judgments about one's marital quality, as well as reports of specific behaviors and general interaction patterns. The DAS scores on four subscales, namely: Dyadic Consensus, Dyadic Satisfaction, Expression of Affection and Dyadic Cohesion. Every dimension must be evaluated on a 6-step scale (1 = always disagree, 6 = always agree).

Dyadic Consensus assesses the agreement between partners regarding important elements of a relationship such as: money, religion, leisure activities, friendships, household chores and time spent together. An example for this subscale is "Handling family finances". Internal consistency (alpha) has been computed in the current sample at .82

Dyadic Satisfaction measures the level of tension and frustration in the relationship. An example for this subscale is "How often do you and your partner quarrel?" Reliability has been computed in the current sample at .79 (Cronbach's alpha).

Expression of Affection measures the satisfaction regarding the expression of affectivity and sexuality within the relationship. An example for this subscale is "Do you kiss your mate?". Reliability (alpha) has been computed in the current sample at .66.

Dyadic Cohesion measures the couple's common interests and activities. An example for this subscale is "How often do you and your mate have a stimulating exchange of ideas?" Reliability (alpha) has been computed in the current sample at .75.

The total scale (DAS total) reliability for the current sample is .89.

3. RESULTS

THE TYPE OF COUPLE RELATIONSHIP

The comparative analysis of the characteristics of dyadic adjustment, inside the same community and in contrasted communities based on the type of relationship shows that inter-personal adaptation is based on different patterns. The analyses show that, in an urban environment, married couples have a higher dyadic consensus (F [1, 905] = 15.269, p <.001, η_p^2 = 0.02) than unmarried couples, while unmarried couples have a higher dyadic satisfaction (F [1, 905] = 7.559, p = .006, η_p^2 = 0.01), than married couples (see Table no. 1). In both the rural and urban

environment, married couples have a higher dyadic consensus than unmarried couples (F [1, 176] = 21.117, $p < .001$, $\eta_p^2 = 0.11$ for rural area).

Table no. 1
Comparative analysis of the characteristics of dyadic adjustment, inside the same community

Urban/Rural		Marital status	M	SD	N
Urban	Dyadic Consensus	Married	52.31	6.145	477
		Cohabitating	50.56	7.318	430
	Dyadic Satisfaction	Married	36.75	5.819	477
		Cohabitating	37.83	6.053	430
Rural	Dyadic Consensus	Married	52.85	5.797	104
		Cohabitating	48.36	7.191	74

A comparative analysis of dyadic adaptation, contrasting rural and urban couples and the type of relationship (see Table no. 2) shows that unmarried couples living in urban areas have a higher consensus (F [1, 502] = 5.699, $p = .01$, $\eta_p^2 = 0.01$) and a better expression of affection (F [1, 502] = 4.418, $p < .05$, $\eta_p^2 = 0.01$) than those in rural areas. There are no significant differences between married couples in the two environments.

Table no. 2
Analysis of dyadic adaptation, contrasting rural and urban couples and the type of relationship

Marital status: Unmarried	Urban/Rural area	M	SD	N
Dyadic Consensus	Urban	50.56	7.318	430
	Rural	48.36	7.191	74
Afectional Expresion	Urban	9.98	1.887	430
	Rural	9.47	2.062	74

In what concerns the influence of community context (socio-cultural regions) only married couples show significant differences on dyadic satisfaction depending on the geographic area. Differences are visible between North-Eastern and North-Western regions (F [7, 298] = 2.177, $p = .03$, $\eta_p^2 = 0.05$, see Table no. 3).

Table no. 3
Analysis of dyadic adaptation, contrasting socio-cultural regions

Marital status	DAS	Geographic area	M	SD	N
Married	Dyadic Satisfaction	North East	39.93	4.096	15
		South East	37.57	5.963	47
		South	36.00	6.580	38
		West	36.54	4.599	41
		North West	35.59	6.676	32
		North	36.38	5.392	42
		Center	37.19	5.143	42
		Bucharest	34.20	7.399	49

LENGTH OF RELATIONSHIP

We have analyzed dyadic adjustment in accordance to the length of the relationship, regardless of its type (see Table no. 4), based on three intervals, and measured from the couple formation up to the data collection: less than 2 years, 2–10 years and over 10 years. Significant differences were noted in dyadic consensus and dyadic satisfaction, for all the established intervals. Dyadic consensus increases with the length of the relationship, reaching a maximum in the 2–10 year range. Afterwards it decreases, but without reaching the initial level (F [2, 1092] = 5.515, $p < .01$, $\eta_p^2 = 0.01$). However, dyadic satisfaction decreases in time (F [2, 1092] = 6.405, $p < .001$, $\eta_p^2 = 0.012$).

Table no. 4
Analysis of dyadic adjustment in accordance to the length of the relationship

DAS	Tenure relation	M	SD	N
Dyadic Consensus	less than 2 years	50.49	7.114	371
	between 2 and 10 years	52.05	6.915	404
	more than 10 years	51.67	6.088	320
Dyadic Satisfaction	less than 2 years	37.87	5.815	371
	between 2 and 10 years	37.11	6.033	404
	more than 10 years	36.26	5.837	320

A second analysis aimed at revealing the ways in which women and men perceive the relationship, depending on its length (see Table no. 5). Results show that the relationship is evaluated by men and women based on different perceptions. For the men, the perception of dyadic consensus increases with the length of the relationship (F [2, 497] = 7.018, $p < .001$, $\eta_p^2 = 0.03$). For women, dyadic satisfaction (F [2, 592] = 7.038, $p < .001$, $\eta_p^2 = 0.02$), affectional expression (F [2, 592] = 3.715, $p = .02$, $\eta_p^2 = 0.01$) and dyadic cohesion (F [2, 592] = 4.517, $p < .01$, $\eta_p^2 = 0.02$) decrease with the length of the relationship.

Table no. 5
Analysis of dyadic adjustment in accordance to the length of the relationship

Gender	DAS	Tenure relation	M	SD	N
Male	Dyadic Consensus	less than 2 years	49.77	7.694	180
		between 2 and 10 years	52.20	6.836	176
		more than 10 years	52.08	5.502	144
Female	Dyadic Satisfaction	less than 2 years	38.28	5.183	191
		between 2 and 10 years	36.92	6.080	228
		more than 10 years	36.07	5.778	176
	Afectional Expression	less than 2 years	10.07	1.855	191
		between 2 and 10 years	10.00	1.959	228
		more than 10 years	9.55	2.216	176
	Dyadic Cohesion	less than 2 years	16.77	3.497	191
		between 2 and 10 years	16.36	3.613	228
		more than 10 years	15.60	4.217	176

A third analysis aimed at determining whether adjustment differs between married and unmarried couples, depending also on the length of relationship (see Table no. 6). In married couples, dyadic satisfaction (F [2, 578] = 5.086, $p < .01$, $\eta_p^2 = 0.02$), dyadic cohesion (F [2, 578] = 4.757, $p < .01$, $\eta_p^2 = 0.02$) and the total DAS score (F [2, 578] = 4.665, $p = .01$, $\eta_p^2 = 0.02$) decrease with the length of the relationship. In unmarried couples, dyadic consensus (F [2, 501] = 3.420, $p = .03$, $\eta_p^2 = 0.01$) expression of affection (F [2,501] = 3.290, $p = .03$, $\eta_p^2 = 0.01$) and the total DAS score (F [2, 501] = 3.137, $p = .01$, $\eta_p^2 = 0.01$) increase with the length of the relationship, reaching a maximum in the 2–10 year range. Afterwards (after 10 years of relation) it decreases below the initial level.

Table no. 5
Analysis of dyadic adjustment in accordance to the length of the relationship contrasting the type of relationship

Marital status	DAS	Tenure relation	Mean	Std. Deviation	N
Married	Dyadic Satisfaction	less than 2 years	39.14	4.840	50
		between 2 and 10 years	36.66	5.824	231
		more than 10 years	36.34	5.851	300
	Dyadic Cohesion	less than 2 years	17.72	2.770	50
		between 2 and 10 years	16.32	3.612	231
		more than 10 years	15.91	4.245	300
	Dyadic Adjustment	less than 2 years	120.30	9.208	50
		between 2 and 10 years	115.81	14.334	231
		more than 10 years	114.04	14.075	300
Unmarried	Dyadic Consensus	less than 2 years	50.07	7.250	321
		between 2 and 10 years	50.92	7.306	169
		more than 10 years	45.79	8.341	14
	Afectional Expression	less than 2 years	9.91	1.880	321
		between 2 and 10 years	10.01	1.856	169
		more than 10 years	8.64	3.028	14
	Dyadic Adjustment	less than 2 years	114.12	15.276	321
		between 2 and 10 years	115.60	15.320	169
		more than 10 years	105.07	18.841	14

4. DISCUSSION

Since the ’90s the studies regarding couple have extended thematically from the intrinsic aspects with immediate effects on partners to the significance of behaviors and their associated emotions, synthetic analysis, such as interactional patterns, the pro-social dimension of the marital behavior, violence within couple etc. (Bradbury, Fincham, Beach, 2000).

Gottman (2002) demonstrated in an article regarding familial relationships that the studies were especially focused on the couple relationship itself with random references to social and cultural context.

Among more comprehensive studies of anthropology and sociology, psychological phenomena were rather regarded as acts of cultural knowledge, without any explicit reference to individual subjectivity. However individual psychological structures and processes, as well as interpersonal relationships are marked by the cultural context (Miller, 1997). The influence and power systems, which are present in a culture, influence and form the matrixes of cultural life (norms, values, beliefs) that adjust the interpersonal relationships by shaping individual behaviors (Miller, 1997).

Our study aimed at describing couple adjustment behaviors, the partners' perceptions and evaluations on the relationship in a well-defined cultural context – Romania.

To this end we have selected a series of groups according to two criteria: marital status (married couples vs. unmarried couples) and length of relationship.

1. Regarding *marital status the literature* precise that most frequent, the level of dyadic consensus and satisfaction is superior among married couples in comparison with unmarried couples (Bradbury, Fincham, Beach, 2000).

The results obtained in the present study demonstrate the existence of some differences between married couples and unmarried ones, from the point of view of the significant indicators for the dyadic adjustment. Thus, it turns out that the level of couple satisfaction is superior among unmarried couples in comparison with married couples, which means that tensions and frustrations are diminishing and they are associated with the well-being in relation to the current state and the desire to continue as it is.

In case of married couples the level of tensions and frustrations is significantly higher and it is associated with a significantly higher level of consensus that can have a compensatory role, representing the condition of the relationship functioning. In this type of couple, partners reach a consensus regarding important factors of social behavior adjustment, such as religion, common leisure activities, household chores, in spite of a higher level of frustrations and tensions.

Analyzing the significance of the scales which differentiate the two types of couple, it can be concluded that formalization of a relationship implies rules which are obeyed and assumed, fact associated with a higher coefficient of tensions and frustrations. As opposed to the former ones, unmarried couples are less impelled by social requirements and the relationship implies less frustrations. The formalization can change the course of relationships because it adds a social significance, compels to compliance with some standards (rights and obligations) concerning interpersonal behavior, legally well-defined roles for the two persons.

As opposed to the former ones, the relationship of unmarried couples functions according to the rules that the two partners set for themselves. In this type of relationships, personal satisfaction is more important than observing/fulfilling social standards.

These results are different from those presented in the previous studies. "Cohabitation is an incomplete institution, in which consensus is not ordered by

strict regulated rules" (Nock, 1995, p. 74). The author goes on by saying that, in unmarried relationships lower levels of commitment and relationship happiness are noticed, in comparison with married couples, because of the lack of institutionalization.

Other studies, such as the one conducted in 1987-1988 by the National Survey of Families and Households upon the causes and the advantages of cohabitation in the USA, claim that unmarried relationships present a series of advantages which provide the partners with a superior satisfaction and well-being. The analyse of the answers showed that there were fewer rights and obligations associated with the relation in an unmarried couple when compared to the relationship based on marriage. They were sexually more gratifying than transient relationships; partners had more independence and a more satisfying division of roles in household chores (Smock, Manning, 2001). In this type of relationship, man is more engaged in activities/goals specific to a relationship, more engaged in discussing issues and both partners prove to be open. Within unmarried couples, attitudes concerning man and woman's role are more egalitarian and less traditional (Smock, Manning, 2001).

The present findings confirm the previous research: unmarried relations are more satisfying at the subjective level, while married ones are more rewarding from the point of view of social acknowledgement.

The comparative analysis of relationships in married couples and unmarried ones, from urban and rural areas, offers information on the way in which social context influences the dyadic adjustment.

In the case of married couples, there are no urban-rural differences in the dyadic adjustment, which was rather to be expected since this type of couples function according to a socially regulated, established convention.

We found a series of differences regarding unmarried couples. In the city, couples had significantly higher scores than the ones in the rural areas, from the point of view of consensus and the ways of expressing affectivity. Thus, in the urban areas, expression of affectivity and sexuality are associated with common options and interests regarding values such as religion and leisure activities, but also household chores.

In the rural context, there are frequent misunderstandings between partners regarding factors which are important to the relationship (money, religion, leisure activities, household chores etc.) which are associated with affective and sexual dysfunctions.

The noticed differences in the dyadic adjustment among the couples living in the city, as opposed to those living in rural areas, can be generated by the level of conservatism, education, income and access to information which essentially differentiate the two types of communities.

In Romanian villages, the persons who cohabitate without being married are called „paramours", a word with negative connotations. It is a relationship unaccepted by religion or society, which marks both the partners and the children who could be born out of their relation, called „love-children". A first effect of these values is the significantly smaller number of unmarried couples (N = 430 in

the urban environment versus N = 74 in the rural one). Secondly, the social pressure ("it will not do") can be associated with introjection mechanisms that standardize the expression of affectivity and reduce the satisfaction in this type of couples.

The studies conducted by cognitive psychologists demonstrated that the contextual stress factors exerted a negative influence on the dyadic satisfaction because they interfered with the cognitive effort to reduce the tensions, thus destroying the pro-social and interactive patterns (Yovetich, Rusbult, 1994; Triandis, Lambert, 1980).

The results obtained on the Romanian population demonstrate that behaviors and inter-personal relationships manifest differently in urban and rural contexts and they are influenced by community culture.

Differences depending on the *type of community* (socio-cultural regions) were noticeable only on dyadic satisfaction for married couples.

In the North-Eastern regions characterized by poverty, conservatism and collectivistic values, the level of tensions and frustrations are low and the desire to continue is present. The conservatism/traditionalism, the reduced access to information and the high level of poverty are associated with fewer conflicts within the couple and the need to maintain the relationship.

In North-Western regions, less traditional, with reduced social conformism and individualistic values, the level of tensions and frustrations are high, the relations are characterized by dissatisfaction and desire to rupture.

Our results confirm the research conducted by Conger, Rueter, Elder, Glen (1999) on the influence of the economic pressure on marital relationships. They demonstrate, on a sample of 400 married couples, that economic pressure increases the risk of distress and consequently the risk of intra-marital conflicts. However, marital support reduces the effects of poverty on emotional distress and couple relationships are a factor of increasing resilience to economic stress.

The analysis of the partners' adjusting and perception manners according to geographical areas confirms the previous result regarding the differentiated adaptation depending on urban/rural contexts; the level of conservatism associated with financial and cultural poverty determines differences in couple relationships.

2. Another analysis criterion was the length of relation as a factor which influences the partners' perception on the relationship.

In our study, the dyadic consensus and dyadic satisfaction evolve differently in relation to the length and the relationship type. Therefore, the dyadic satisfaction monotonously decreases in correlation to the length; the dyadic consensus increases according to the length, reaching the maximum value in the 3–10 years range. Subsequently, it decreases without reaching the initial level.

We may consider that these results reflect the dynamics of the dyadic adaptation in relation to the length. The tensions and frustrations compensate through the increase of the understanding level between partners, in relation to religion, leisure time spent together and household chores.

Our results are confirmed by other researches in which satisfaction and consensus are approached individually. Therefore, couple satisfaction decreases significantly in the first 10 years, while in the next decades it has a slower evolution (Glenn, 1998; Vaillant, Vaillant, 1993). Couple consensus has an ascending evolution, as the partners „grow" together in order to become complementary (Jacobson, Margolin, 1979). The high levels of reciprocity in the initial phase of the relationship are associated with the idealization of the partner and the acceptance of his/her behavior (Jacobson, Margolin, 1979).

The analysis of the couple relationship perceptions, according to gender and related to length, stressed out the existence of some significant differences.

In the case of men involved in a relationship which lasted more than 10 years, consensus is evolving in correlation/ consonantly with the length. The degree of understanding, related to the important factors for the relationship (money, religion, leisure activities and household chores) is more and more increased, which means that compliance increases over time. The dyadic satisfaction and cohesion, as well as the expression of affection, are constant.

In the case of women, the satisfaction, cohesion and expression of affection have a descending evolution in relation to the length of the relationship, which is reflected in conflictive behaviors. After 10 years of relationship, women experience discontents related to the ways of expressing affectivity and sexuality, associated with conflicts, tensions and frustrations generated by divergent interests, reflected in activities. There is no variation of the dyadic consensus related to the length of the relationship.

Carstensen, Gottman and Levenson (1995) demonstrated that women are more conflictive and more emotionally expressive, while men are less emotionally expressive and, in conflicting situations, they are defensive and they engage in "stonewalling" behavior.

So, women show emotions more thoroughly, negative emotions – anger, joy, contempt, whining and sadness – while men are more defensive than their wives.

In terms of listener behaviors, husbands were coded as being more neutral listeners than wives; wives were coded as being both more positive and more negative listeners than their husbands.

A series of other studies show this dissonant evolution of the perceptions on couple relationship. Satisfaction and consensus differ from man to woman because each of them has different perceptions regarding the contributing factors to the cohesion of the relationship (Sprecher, 1988; Rusbult, 1983). In the case of long-term commitments, men are more willing to sacrifice their personal interests and accept losses in order to keep the relationship functional than women (Stanley et al., 2006).

However, other studies such as Furman, Simon (2006), Gottman (1994), Harold, Osborne (1997) reported that women are more relationship oriented than men. Consequently they take the responsibility of maintaining the well-being of the couple.

In our view, the personality characteristics specific to men seem to be significantly more important for maintaining the couple relationship. A study on

implicit individual differences demonstrates that men who are characterized by a high level of self-esteem and role identity present a similar pattern to the feminine one, as far as implicit identity is concerned (Aidman, Carroll, 2003). The dyadic consensus, a predominantly cognitive characteristic of adaptation in couple, seems to balance the relationship and compensate the feelings generated by an implicit identity of feminine type. In order to validate our assumption, a study focused on this theme is certainly necessary.

The analysis based on the type of couple confirms the idea by emphasizing the fact that 10 years represent a threshold in couple relationships. For both married and unmarried couples, the indexes of dyadic adjustment decrease after 10 years of relationship.

In the case of married couples, against the general background of the decrease of adaptation processes, conflicts generated by divergent interests (dyadic cohesion) start manifesting. They are associated with tensions, frustrations and dissatisfactions which are reflected at behavioral level. They can generate the desire for rupture (dyadic satisfaction).

In the case of unmarried couples, against the general background of the decrease of adaptation processes, a low degree of understanding which refers to the economic and social aspects of the relationship (dyadic consensus) is manifested. It is associated with discontents regarding the ways of expressing love and sexuality, the affective side of the relationship.

A possible explanation would be the one related to the representation of the relationship. In the beginning "the partner is idealized", then cohabitation modifies the representations, thus altering the partners' expectations. The possibility of rupture within the couple increases to the extent to which the couple representation is modified (Sternberg, Hojjat, 1997).

5. CONCLUSIONS

Our findings bring some contributions to the literature on dyadic adjustment. We have proved that there are differences between married and unmarried couples, as far as dyadic adjustment is concerned.

The adjusting pattern of unmarried couples implies dyadic satisfaction. In the urban environment, it is associated with a superior level of consensus and the ways of expressing affectivity. Against the general background of the decrease of the overall adaptation index, the consensus and the expression of affectivity also decrease within the relationships exceeding 10 years.

The dyadic adjustment in the case of married couples is associated with low satisfaction and high consensus level. There are no differences in the adaptation manners between the urban and rural environment. They function identically in direct connection to the length, in relationships with a length of over 10 years, cohesion and dyadic satisfaction decrease against the general background of the diminution of the adaptation processes.

Depending on the geographical area, differences are noticed only in the case of married couples, namely a lower level of satisfaction in individualistic zones/ culture.

Depending on the gender, related to the length of the relationship, significant differences are found. In relationships with the length of the relation over 10 years, men become more compliant, consensus evolves in an ascendant manner, while in women's case, the cohesion and affectivity expression evolve in a descendant manner. Therefore, the relationship seems to be supported by men, rather than women.

The present findings confirm the research in which it is demonstrated that the unmarried status is more satisfying at a subjective level, while the married status is more socially rewarding. It is also ascertained that 10 years represent a threshold within couple relationships, in the case of both married and unmarried ones. The dyadic adjustment indexes decrease after this threshold.

The findings on Romanian population confirm the Triandis and Lambert theory; behavior and inter-personal relationships are influenced by culture (Triandis, Lambert, 1980 as cited in Berry, Triandis, 2004).

Received at: 24.I.2013

BIBLIOGRAFY

1. AIDMAN, E.V., CARROLL, S.M., *Implicit Individual Differences: Relationships between Implicit Self-Esteem, Gender Identity and Gender Attitudes*, European Journal of Personality, **17**, 2003, p. 19–39.
2. AMATO, P. R., *Explaining the intergenerational transmission of divorce*, Journal of Marriage and the Family, **58**, 1996, p. 628–640.
3. BARNHILL, L.R., & LONGO, D., *Fixation and regression in the family life cycle,* Family process, **17,** 1978, p. 469–478.
4. BERBEROGLU, B., *Transnational Capital and the Impact of Privatization and Market-oriented Reforms on East European Agriculture: Focus on Romania in Transition, 1989–2000,* International Review of Sociology, **13**, 2003, p. 273–302.
5. BERSCHEID, E., PEPLAU, L.A., *The emerging science of relationships*, in KELLEY, H.H. (Coord.), *Close relationships,* New York, W.H. Freeman and Company, 1983, p. 1–19.
6. BERSCHEID, E, REIS, H. T. *Attraction and close relationships*, in GILBERT, D. T., FISKE, S. T., LINDZEY, G. (Coord.), *The handbook of social psychology*, Boston, McGraw-Hill, 1998, p. 193–281 (4th ed.).
7. BRADBURY, T. N., KARNEY, B. R., *Understanding and altering the longitudinal course of marriage*, Journal of Marriage and Family, **66**, 2004, p. 862–879.
8. BRADBURY, T.N., FINCHAM, F.D., BEACH, S. R.H., *Research on the Nature and Determinants of Marital Satisfaction: A Decade in Review*, Journal of Marriage and the Family, **62**, 2000, p. 964–980.
9. CAI-LIAN TAM, TECK-HEANG LEE, WAI-MUN HAR, SOO-IMM CHUA, *Dyadic Consensus and Satisfaction of Married and Dating Couples in Malaysia*, Asian Social Science, **9**, 2011, p. 23–40 (doi:10.5539/ass.v7n9p65).
10. CARSTENSEN, L. L. GOTTMAN, J. M., LEVENSON, R. W., *Emotional Behavior in Long-Term Marriage*, Psychology and Aging, **10**, 1995**,** p. 140–149 (http://spider.apa.org/ftdocs/pag/1995/march/pag101140.html).

11. CONGER, R. D., RUETER, M. A., ELDER, G. H., JR., *Couple resilience to economic pressure*, Journal of Personality and Social Psychology, **76**, 1999, p. 54–71 (doi: 10.1037/0022-3514. 76.1.54).
12. CONGER, R.D., REUTER, M. A., ELDER, G. H., GLEN, J., *Couple Resilience to Economic Pressure,* Journal of Personality and Social Psychology, **76**, 1999, p. 54–71.
13. DOMNIŞORU, C., *Romanian economy boosts to bridge gaps separating it from Hungary*, Knight Ridder Tribune Business News, **30**, 2006, p. 1.
14. FINCHAM, F. D., STANLEY, S.M., BEACH, S. R.H., *Transformative processes in marriage: An analysis of emerging trends*, Journal of Marriage and Family, *2*, 2007, p. 275–292 (doi: 10.1111/j.1741-3737.2007.00362.x).
15. FURMAN, W., SIMON, V.A., *Actor and partner effects of adolescents romantic working models and styles on interaction with romantic partners*, Child Development, **3**, 2006, p. 588–604 (http://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00892.x).
16. GLENN, N.D., *The Course of Marital Success and Failure in Five American 10-Year Marriage Cohorts*, Journal of Marriage and the Family, **60**, 1998, p. 569–576 (http://www.jstor.org/ stable/353529).
17. GOTTMAN, J.M., LEVENSON, R. W., *The Timing of Divorce: Predicting When a Couple Will Divorce Over a 14-Year Period*, Journal of Marriage and Family, *3*, 2000, p. 737–745 (Article first published online: 2 MAR 2004, doi: 10.1111/j.1741-3737.2000.00737.x).
18. GOTTMAN, J. M., *The roles of conflict engagement, escalation, and avoidance in marital interaction: A longitudinal view of 5 types of couples*, Journal of Consulting and Clinical Psychology, **61**, 1993, p. 6–15.
19. GOTTMAN, J.M., NOTARIUS, C.I., *Marital research in the 20th Century and a Research Agenda for the 21 the Century*, Family Process, **2**, 2002, p. 159–197.
20. GREEN, R.G., SPORAKOWSKI, M. J., *The dynamic of divorce: Marital quality, alternative attractions and external pressure*, Journal of Divorce, *7*, 1983, p. 77–88.
21. GROVER, K. J., RUSSELL, C. S., SCHUMM, W. R., PAFF-BERGEN, L. A., *Mate selection processes and marital satisfaction*, Family Relations, **34**, 1985, p. 383–386.
22. HAROLD, G.T., FINCHAM, F.D., OSBORNE L.N., CONGER, R.D, *Mom and dad are at it again: Adolescent perceptions of marital conflict and adolescent psychological distress*, Developmental Psychology, **33**, 1997, p. 333–350.
23. HAZAN, C., SHAVER, P., *Romantic love conceptualized as an attachment process*, Journal of Personality and Social Psychology, ***52***, 1987, p. 511–524.
24. JACOBSON, N.S., MARGOLIN, G., *Marital therapy: Strategies based on social learning and behavior exchange principles*, New York, Brunner/Mazel, 1979.
25. KARNEY, B. R., BRADBURY, T.N., *The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method, and research*, Psychological Bulletin, **118**, 1995, p. 3–34.
26. HEYMAN, R. E., SLEP, A. M., *The hazards of predicting divorce without cross validation*, Journal of Marriage and Family, **63**, 2001, p. 473–479.
27. LEWIS, R.A., SPANIER, G.B., *Theorizing about the quality and stability of the marriage*, in W.R. BURT, R. HILL, E.I NYE, I.L.REIS (Coord), *Contemporary Theories about the Family*, New York, Free Press, 1979.
28. LINLEY, P., JOSEPH, S., HARRINGTON, S., WOOD, A., *Positive psychology: Past, present, and* (*possible*) *future*, Journal of Positive Psychology, **1**, 2006, p. 3–16.
29. LUCA, A., *A Study on the Position of Romania on Hofstede's Cultural Dimensions, Where do we stand? A study on the position of Romania on Hofstede's Cultural dimensions*, Interact, version 2, Iaşi, 2005.
30. MICKELSON, K.D., CLAFFEY, S.T., WILLIAMS, S.L., *The moderating role of gender and gender role attitudes on the link between spousal support and marital quality*, Sex Roles, **55**, 2006, p. 73–82.
31. MILLER, S. M., *Inattentive and Contented: Relationship Commitment and Attention to Alternatives*, Journal of Personality and Social Psychology, *4*, 1997, p. 758–766.

32. NECULAESEI, A., TĂTĂRUŞANU, M., *Romania – cultural and regional differences*, Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Ştiinţe economice, LV/2008, p. 35–45.
33. NOCK, S. L., *A Comparison of Marriages and Cohabiting Relationships*, Journal of Family Issues, **16**, 1995, p. 53–76.
34. RUSBULT, C.E., ZEMBRODT, I. M., GUNN, L. K., *Exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in romantic involvement*, Journal of Personality and Social Psychology, **43**, 1982, p. 1230–1242.
35. RUSBULT, C.E., *A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements*, *Journal of Personality and Social Psychology*, **45**, 1983, p. 101–117.
36. SMOCK, P. J., MANNING, W. D., *A case for qualitative methods in U.S. family demography: Understanding the meaning of unmarried cohabitation*, Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Annaheim, CA. Population Studies Center Research Report No. 01-483, 2001.
37. SPANIER, G.B., COLE, C.L., *Toward clarification and investigation of marital adjustment*, International Journal of the Sociology of the Family, **6**, 1976, p. 121–146.
38. SPANIER, G. B., *Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads*, Journal of Marriage and the Family, **38**, 1976, p. 15–28.
39. SPRECHER, S, *Investment Model, Equity, and Social Support Determinants of Relationship Commitment*, Journal of Social Psychology Quarterly, **51**, *4*, 1988, p. 318–328.
40. STANLEY, S.M., WHITTON, S.W., LOW, S.M., CLEMENTS, M.L., MARKMAN, H. J., *Sacrifice as a predictor of marital outcomes*, Family Process, **45**, 2006 , p. 289–303.
41. STERNBERG, R. J., HOJJAT, M**.,** *Satisfaction in close relationships*, New York, Guilford Press, 1997.
42. THORNTON, R., NARDI, P.M., *The dynamics of role acquisition*, The American Journal of Sociology, **80**, 1975, p. 870–885.
43. TRIANDIS, H.C., LAMBERT, W.W., *Handbook of cross-cultural psychology*, **1**, Boston, Allyn & Bacon, 1980.
44. TURNER, J.H., *The structure of sociological Research* (7th ed.), Belmont, CA: Wadsworth/ Thompson Learning, 2003.
45. VAILLANT, C.O., VAILLANT, G. E., *Is the U-curve of marital satisfaction an illusion? A 40 year study of marriage*, Journal of Marriage and the Family, **55**, 1993, p. 230–239.
46. YAMAGISHI, T., HASHIMOTO, H., LI, Y., SHUG, J., *Stadluft Macht Frei* (*City Air Brings Freedom*), Journal of cross-cultural psychology, **1**, 2012, p. 38–45.
47. YELSMA, P., *Marriage vs. cohabitation: Couples' communication practices and satisfaction*, Journal of Communication, **36**, 1986, p. 94–107.
48. YOVETICH, N.A., RUSBULT, C.E., *Accommodative behavior in close relationships: Exploring transformation of motivation*, Journal of Experimental Social Psychology, **30**, 1994, p. 138–164.

REZUMAT

Cercetarea de faţă descrie caracteristicile psihologice ale relaţiilor de cuplu în România, societate definită prin evoluţii contradictorii cu impact asupra relaţiilor interpesonale. Evaluarea caracteristicilor relaţiilor de cuplu s-a făcut prin aplicarea scalei de adaptare diadică (Spanier, 1976). Eşantionul, reprezentativ naţional, a fost alcătuit din 1095 cupluri, cu vârste între 17 şi 69 de ani. Criteriile de selecţie a eşantioanelor au fost: tipul relaţiei (căsătoriţi/necăsătoriţi), lungimea relaţiei, tipul comunităţii (urban/rural). Analiza datelor a demonstrat existenţa unor diferenţe semnificative la nivelul adaptării în relaţiile de cuplu în funcţie de criteriile propuse. Aceste rezultate oferă informaţii importante în domeniul psihologiei sociale şi aplicabile în consilierea de cuplu.

INFLUENCE OF RADIO NOISE ON ATTENTION TO VISUAL STIMULI IN YOUNGSTERS – A PILOT STUDY

MIHAELA CHRAIF*
Postdoctoral Fellow, University of Bucharest

Abstract

The present research highlights the influence of radio noise audio exposure in visual perception of the stimuli in the right side left side and both sides of the screen. Method: the participants were 55 undergraduate students aged between 19 and 23 years (Mean = 21.08; S.D. = 1.17), 41 female and 14 male, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Bucharest. They were randomly split in two groups: control group and experimental group. Instruments: perception and attention functions: Spatial Attention S5 Neglect test Form (WAFR S5), (Vienna test System, 2007). WAFR variant S5 Neglect is a spatial attention test. Results: the specific research hypotheses about radio noise influence on the average response time and the number of missed reactions were confirmed. These findings highlight the radio noise; at a tolerable level in dB standards influence beneficially attention and perception of visual stimuli. Given the small size of the groups (pilot study) we will continue to increase considerably the number of participants and different age groups will be chosen.

Cuvinte-cheie: stimuli unilaterali, stimuli bilaterali, media timpului de reacție, dispersia timpului de reacție, numărul reacțiilor omise.

Keywords: unilateral stimuli, bilateral stimuli, mean reaction time, dispersion of reaction time, number of missed reactions.

1. THEORETICAL FRAMEWORK

In visual attention studies focused on selective attention Lamy & Tsal (2000) highlighted when and how selective attention activates. Kowler (2011) presented a literature review on eye movements, Pashler, Johnston & Ruthruff (2001) focused on attention and performance, Pastukhov, Fischer & Braun (2009) highlighted the fact that visual attention is an integrated resource. Chraif (2009a) and Aniței (2007) presented a literature review about the visual mechanisms and perception evaluation and also highlighted the stereoscopic processing of stimuli and the effects of stereoscopic vision of the human operator Chraif (2009b) having implications in cognitive processes and attention.

* University of Bucharest, Faculty of Psychology and Educational Sciences, 90, Panduri Avenue, Bucharest, Romania; e-mail: mchraif@yahoo.com.

Studies based on advanced methods using functional magnetic resonance imaging (fMRI) highlighted that the top-down flow in visual attention signal connectivity among cortical areas are connected among cortical areas sustaining visual spatial attention (Lauritzen, D'Esposito, Heeger & Silver, 2009). Graham (2011) analyzed multiple patterns modeled as linear filters in attention, Green & McDonald (2008) evidenced timing of attention control activity in human brain using electrical MRI. According to scientific sources, auditory thresholds and the resistance to noise, the auditory nerves resist without being affected to maximum 80 dB for up to 8 hours (http://www.chem.purdue.edu/chemsafety/Training/PPETrain/dblevels.htm). The same source shows that a noise of 120 dB can cause pain. Radio noise at a threshold of 60-80 dB can cause hearing damage.

2. OBJECTIVE AND HYPOTHESES

2.1. OBJECTIVES

1. To highlight the effects of radio noise audio exposure during completing attention S5 Neglect test form tasks.
2. To highlight the effects of radio noise audio exposure in visual perception of the stimuli in the right side left side and both sides of the screen.
3. To underline the positive effects of listening radio noise audio stimuli at the regular standard Db. threshold in visual stimuli perception and attention.

2.2. HYPOTHESES

General hypothesis:

1. The audio radio noise stimuli influences statistically significant perception and attention functions measured with spatial attention S5 Neglect test form.

Specific hypotheses:

1.1. The audio radio noise stimuli influences statistically significant the mean reaction time corrected for age time for unilateral stimuli in the right side of the screen.

1.2. The audio radio noise stimuli influences statistically significant the dispersion of reaction time for unilateral stimuli in the right side of the screen.

1.3. The audio radio noise stimuli influences statistically significant the mean reaction time for unilateral stimuli in the left side of the screen.

1.4. The audio radio noise stimuli influences statistically significant the dispersion of reaction time for unilateral stimuli in the left side of the screen.

1.5. The audio radio noise stimuli influences statistically significant the mean reaction time for bilateral stimuli in both the right and left side of the screen.

1.6. The audio radio noise stimuli influences statistically significant the dispersion of reaction time for bilateral stimuli in both the right and left side of the screen.

1.7. The audio radio noise stimuli influences statistically significant the number of missed reactions for bilateral stimuli in both the right and left side of the screen.

3. METHOD

3.1. PARTICIPANTS

The participants were 55 undergraduate students aged between 19 and 23 years (Mean= 21.08; S.D.=1.17), 41 female and 14 male, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Bucharest. They were randomly split in two groups: control group and experimental group.

3.2. INSTRUMENTS

Perception and attention functions: Spatial Attention S5 Neglect test Form (WAFR S5) (Vienna test System, 2007). WAFR variant S5 Neglect is a spatial attention test. In the first instance, bright white circles appear on the screen. Depending on where the circles appear, left or right side of the screen, or both sides simultaneously, one has to press 2 buttons (button 5 for right, button 6 for left) and if circles appear simultaneously one has to press at the same time both buttons (5 and 6). Studies of construct validity tests involving a sample of n = 256 subjects provides empirical confirmation of the theoretical model used. applying WAFR S5 Neglect test takes approx. 5-6 minutes.

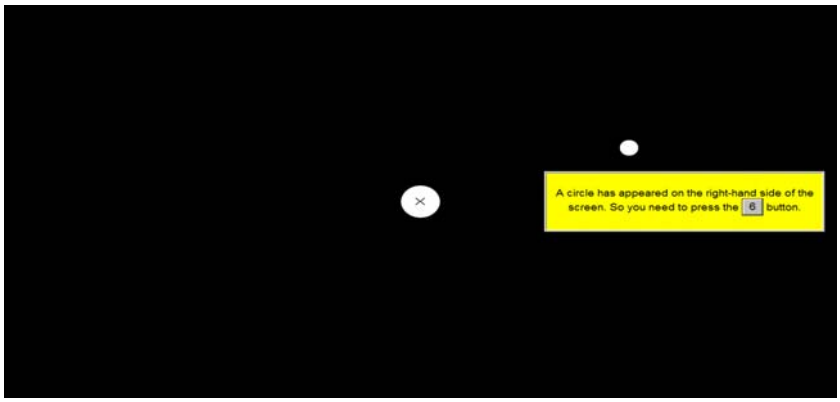

Figure no. 1 – Perception and attention functions: Spatial Attention S5 Neglect test Form, one stimuli (WAFR S5) (Vienna test System, 2007).

In Figure no. 1 we can see an item with a visual stimulus on the right side of the screen. The participant must press button 6 for stimuli in the right side of the screen.

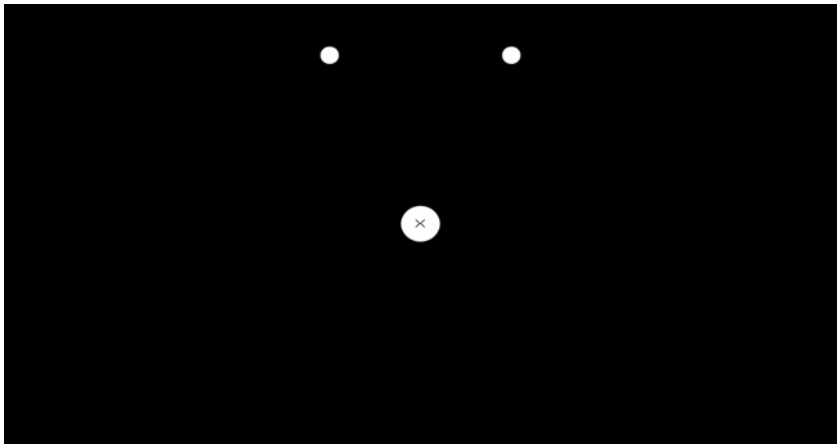

Figure no. 2 – Perception and attention functions: Spatial Attention S5 Neglect test Form, two stimuli (WAFR S5), (Vienna test System, 2007).

In Figure no. 2 we can see an item with two visual stimuli in the right and left side of the screen. Participant must press buttons 5 and 6 for stimuli on the right side of the screen.

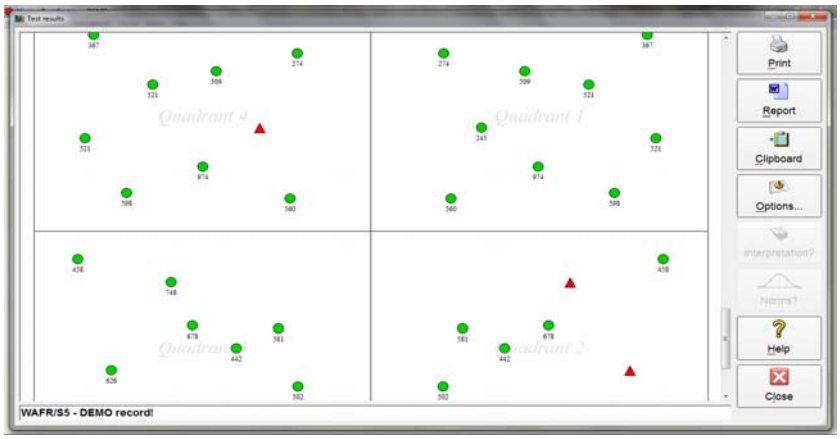

Figure no. 3 – Perception and attention functions: Spatial Attention S5 Neglect test Form, results diagram (WAFR S5), (Vienna test System, 2007).

In Figure no. 3 we can see the results of applicant diagram regarding perceived and recorded stimuli with green circles and stimuli that were not correctly perceived and recorded with red triangles. This diagram plays an important role in determining deficits in visual perception of stimuli in left, bottom left, top right and bottom right dials for each subject, in addition to the number of errors and correct responses.

3.3. PROCEDURE

To complete the WAFR S5 Neglect form (see Figure no. 1 – time reaction to multiple stimuli) the participants are to follow the written instructions on the computer screen. In the beginning there is an exercise phase with color and acoustic stimuli. While performing the WAFR S5 test, subjects in the experimental group were exposed to auditory stimuli with the help of radio headphones with the level of noise at a volume of 40 dB, unlike the control group that only had to perform computerized tests.

3.4. EXPERIMENTAL DESIGN

The dependent variables for the WAFR S5 Neglect form are the following: 1) for unilateral stimuli in the right side of the screen: mean reaction time, mean reaction time corrected for age, dispersion of reaction time, number of missed reactions; 2) for unilateral stimuli in the left side of the screen: mean reaction time, mean reaction time corrected for age, dispersion of reaction time, number of missed reactions; 3) for bilateral stimuli in both right side and left side of the screen: mean reaction time, mean reaction time corrected for age, dispersion of reaction time, number of missed reactions.

The independent variable is the radio noise applied for the experimental group, at 65 Db thereshold during performing the attention task. Hence, the independent variable is nominal and the dependent variables are scale in percentile range.

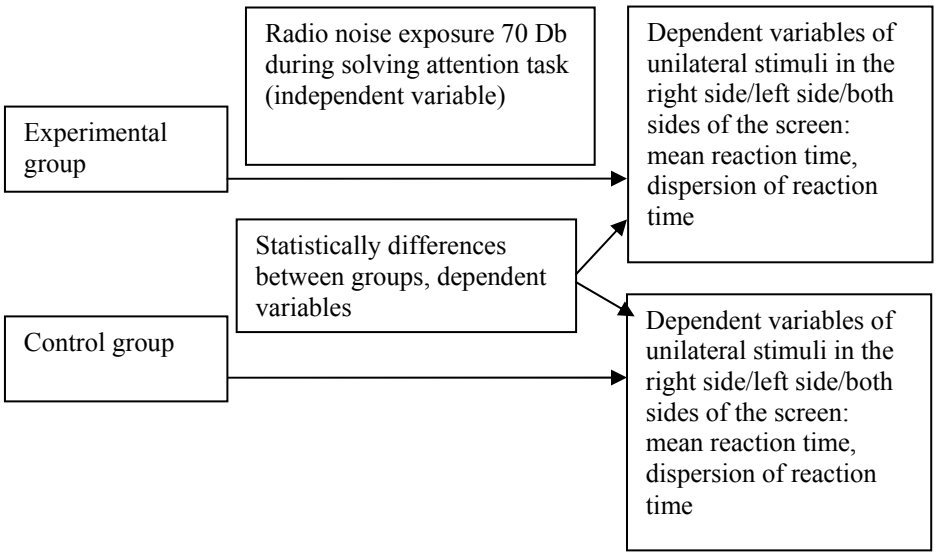

Figure no. 4 – Experimental Design for the noise influences in WAFR S5 Neglect form attention task.

4. RESULTS

Firstly, Kolmogorov-Smirnov test for normal distribution was applied after the split of data according to the nominal variable "radio noise". The results from the application of Kolmogorov-Smirnov test shows that the data are normally distributed for each variable in both control and experimental group with radio noise ($p > 0.05$). Thus, the statistical test applied to test the research hypotheses is parametric t student test for independent groups. In Table no. 1 you can see the average, standard deviation, t-test value and the probability of acknowledgement of the difference between variables averages: 1) for unilateral stimuli in the right side of the screen: mean reaction time, mean reaction time corrected for age, dispersion of reaction time; 2) for unilateral stimuli in the left side of the screen: mean reaction time, mean reaction time corrected for age, dispersion of reaction time; 3) for bilateral stimuli in both right side and left side of the screen: mean reaction time, mean reaction time corrected for age, dispersion of reaction time, number of missed reactions.

Table no. 1
Descriptive statistics, t-test values and p-values, WAFR S5 Neglect form, control/experimental groups

Crt.	Variable	Group	Mean	Standard Deviation	t-test value	p-value
1	Unilateral stimuli in the right side of the screen					
2	Mean reaction time	control	42.78	31.589	–2.647	.011
		experimental	65.65	31.310		
2	Mean reaction time corrected for age	control	31.48	28.183	–2.302	.025
		experimental	50.23	31.081		
5	Dispersion of reaction time	control	43.93	30.748	–1.817	.075
		experimental	59.08	29.914		
7	Unilateral stimuli in the left side of the screen					
8	Mean reaction time	control	42.56	27.680	–2.794	.007
		experimental	66.35	34.089		
9	Mean reaction time corrected for age	control	30.67	25.512	–2.680	.010
		experimental	52.85	34.269		
11	Dispersion of reaction time	control	47.63	30.425	–1.349	.183
		experimental	58.88	30.303		
13	Bilateral stimuli in both right side and left side of the screen					
14	Mean reaction time	control	41.56	30.622	–2.447	.018
		experimental	62.69	32.260		
15	Mean reaction time corrected for age	control	34.19	28.276	–2.156	.036
		experimental	51.92	31.571		
17	Dispersion of reaction time	control	46.52	30.219	–1.655	.104
		experimental	59.27	25.581		
18	Number of missed reactions	control	44.89	24.403	–2.655	.011
		experimental	60.19	16.690		

As shown in Table no. 1 central tendency indicator values: Mean and Standard Deviation and student t test values for proper parameter differences between environments and p-values for dependent variables can be analyzed to confirm or infirm hypotheses testing and research. Mean values and standard deviations are calculated in percentile ranks, so a high percentile rank corresponds to a lesser reaction time, a high percentile rank of dispersion reaction time corresponds to a smaller dispersion reaction time, a low percentile rank of dispersion corresponds to larger brute reaction time and larger number of reactions omitted for bilateral stimuli in both right side and left side of the screen corresponds to a low percentile rank, respectively to a low number of omitted responses as corresponds to a percentile rank high as possible.

Thus looking at the values in Table no. 1, the first specific research hypothesis "The audio radio noise stimuli influences statistically significant the mean reaction time corrected for age time for unilateral stimuli in the right side of the screen" is confirmed, and average response times of right dial for radio noise in the experimental group has higher statistically significant percentiles than the average reaction times for the control group ($65.65 > 42.78$, $t = -2.647$, $p = 0.011 < 0.05$).

The second research hypothesis "The audio radio noise stimuli influences statistically significant the dispersion of reaction time for unilateral stimuli in the right side of the screen" was not confirmed ($p > 0.05$) (see Table no. 1). Research hypothesis "The audio radio noise stimuli influences statistically significant the mean reaction time for unilateral stimuli in the left side of the screen" is confirmed and in this case the average reaction times for the experimental group left quadrant of radio noise in percentiles is significantly higher than average reaction times for the control group ($66.35 > 42.56$, $t = -2.794$, $p = 0.007 < 0.05$).

The fourth specific research hypothesis "The audio radio noise stimuli influences statistically significant the dispersion of reaction time for unilateral stimuli in the left side of the screen" was not confirmed, as shown in Table no. 1 ($p = 0.183 > 0.05$).

Looking at Table no. 1 in relation to size "bilateral stimuli in both the right and left side of the screen", the specific research hypothesis "The audio radio noise stimuli influences statistically significant the mean reaction time for bilateral stimuli in both the right and left side of the screen" is confirmed. Thus, in this case the average response times in both dials to dial the radio noise in the experimental group percentile is significantly higher than average reaction times for the control group ($62.69 > 41.56$, $t = -2.447$, $p = 0.018 < 0.05$).

The sixth specific research hypothesis "The audio radio noise stimuli influences statistically significant the dispersion of reaction time for bilateral stimuli in both the right and left side of the screen" was not confirmed ($p = .104 > 0.05$).

Looking at Table no. 1, we can see that the seventh research hypothesis "The audio radio noise stimuli influences statistically significant the number of missed

reactions for bilateral stimuli in both the right and left side of the screen" is statistically significant confirmed and thus, the number of missed reactions is lower (in gross terms) statistically significant for the experimental group than for the control group (60.19> 44.89, t = –2.655, p = 0.011 <0.05).

3. CONCLUSIONS

The results confirm the specific research hypotheses on the dependent variables mean reaction time and number of missed reactions for the three dimensions of the Perception and Attention Functions test: Spatial Attention S5 Neglect test Form (WAFR S5), (Vienna test System, 2007): unilateral stimuli in the right side of the screen, unilateral stimuli in the left side of the screen and Bilateral stimuli in both right side and left side of the screen.

Thus, looking at Table no. 1 we can see that the average reaction times for the experimental group in the right quadrant with radio noise in percentiles is statistically significantly higher than average reaction times for the control group (65.65> 42.78, t = –2.647, p = 0.011 <0.05). Taking into consideration that a high percentile rank corresponds to low values of response times, this discovery reveals that exposure to radio noise auditory stimuli (at a normal level of Db in accordance with European norms) beneficially influences attention and perception to visual stimuli in the right visual perceptual field, concentrating more attention and optimizing the visual perceptual and reaction time. Given the specific research hypothesis on average response times in the left side of the screen, it can be said that the average response time in left dial for radio noise in the experimental group percentile is significantly higher than average reaction times for the control group (66.35> 42.56, t = –2.794, p = 0.007 <0.05). These findings show that exposure to radio noise auditory stimuli also focused attention and the perception of visual stimuli in the left visual field screen. Also the same findings, after confirmation of statistical hypothesis on stimuli in both sides simultaneously, lead to the same conclusions as per radio noise which focuses attention and decreases the response time to stimuli. Moreover, the last hypothesis of the research highlights the confirmation that in the control group there was a significantly greater number of errors in detecting light signals accurately than in the experimental group (60.19> 44.89, t = –2.655, p = 0.011 <0.05). Analyzing the number of errors made, there were a total of 24 errors of perception for the control group and a total of 5 errors of perception for the experimental group. These findings highlight the radio noise to a tolerable threshold in Db European standards is beneficial in attention concentration and visual stimuli perception. Given the small size of the groups (pilot study) we will continue to increase considerably the number of participants and different age groups will be chosen.

ACKNOWLEDGEMENTS

This work was supported by the strategic grant POSDRU/89/1.5/S/62259, Project "Applied social, human and political sciences. Postdoctoral training and postdoctoral fellowships in social, human and political sciences", and co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program of Human Resources Development 2007–2013.

Received at: 4.III.2013

REFERENCES

1. ANIȚEI, M., *Psihologie experimentală* [Experimental Psychology], Iaşi, Editura Polirom, 2007.
2. CHRAIF, M., *Visual Mechanisms and Perception Evaluation* (chapter 6), in AVRAM, E. (Coord.) *Neuropsychology- Brain and functionality*, Bucharest, Editura Universitară, 2009a.
3. CHRAIF, M., *Stereoscopic processing of stimuli and effects of stereoscopic vision of the human operator* (chapter 5), in TĂTĂRANU, & AVRAM (Coord.) *Neurosciences and clinical psychology* (coordinators), Bucharest, EDP, 2009b.
4. GRAHAM, N., *Beyond multiple pattern analyzers modeled as linear filters (as classical V1 simple cells): Useful additions of the last 25 years*, Vision Research, **51**, *13*, 2011, p. 20–53.
5. GREEN, J., & MCDONALD, J., *Electrical neuroimaging reveals timing of attention control activity in human brain*, Public Library of Science Biology, **6**, *4*, 2008, p. 730–738.
6. KOWLER, E., *Eye movements: The past 25 years. Vision Research*, **51**, *13*, 2011, p. 1457–1483.
7. LAMY, D., & TSAL, Y., *Object features, object locations, and object files: Which does selective attention activate and when?*, Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance, **26**, *4*, 2000, p. 1387–1400.
8. LAURITZEN, T. Z., D'ESPOSITO, M., HEEGER, D. J., & SILVER, M. A., *Top-down flow of visual spatial attention signals from parietal to occipital cortex*, Journal of Vision, **9**, *13*, 2009, p. 11–14.
9. PASHLER, H., JOHNSTON, J. C., & RUTHRUFF, E., *Attention and performance*, Annual Review of Psychology, **52**, 2001, p. 629–651.
10. PASTUKHOV, A., FISCHER, L., & BRAUN, J., *Visual attention is a single, integrated resource*, Vision Research, **49**, *10*, 2009, p. 1166–1173.
11. VIENNA TEST SYSTEM, [software] subtest WAFR, version S5, 2007.
12. http://www.chem.purdue.edu/chemsafety/Training/PPETrain/dblevels.htm: visited on 10th of February 2013.

REZUMAT

Studiul de față evidențiază influența zgomotelor de radio asupra percepției şi atenției asupra stimulilor vizuali din partea dreaptă, partea stângă şi ambele părți ale ecranului. Metoda: participanții au fost 55 de studenți cu vârsta între 19 şi 23 de ani (Media= 21.08; Ab. Std.=1.17), 41 de gen feminin şi 14 gen masculin, de la Facultatea de Psihologie şi Ştiințele Educației, Universitatea din Bucureşti. Aceştia au fost împărțiti în două grupuri: de control şi experimental. Instrumente: Perception and attention functions: Spatial Attention S5 Neglect test Form (WAFR S5) (Vienna test System, 2007). WAFR varianta S5 Neglect este un test ce vizează atenția spațială. Rezultate: au fost confirmate ipotezele specifice ale cercetării în legătură cu influența zgomotelor radio asupra mediei timpilor de reacție şi cea a numărului de reacții omise. Aceste descoperiri evidențiază că zgomotele radio prezentate la un prag suportabil conform standardelor în Db. influențează benefic atenția şi percepția stimulilor vizuali. Având în vedere mărimea mică a grupurilor (studiu pilot), într-un studiu viitor se va mări considerabil numărul participanților şi se vor alege şi diferite grupuri de vârstă.

ANALIZA STIMEI DE SINE ŞI A AUTODEZVĂLUIRII ÎN COMUNICAREA PE FACEBOOK

BEATRICE ADRIANA BALGIU*
Universitatea *Politehnica* din Bucureşti

Abstract

Communication on Facebok is one of the most developed in the virtual environment. A category that populate Facebook and find him as a safe and protective environment for self-disclosure is that of people with low self-esteem. Because those people experiencing high levels of anxiety and negative emotions, it is likely to be reflected in their posts high negativity. In this article, we conducted two studies to verify, on the one hand, the idea that low self-esteem users perceive Facebook as a safe environment for self-expression (Forest and Wood, 2012) and, on the other hand, to analyze the content of the communication exposed to them. The results show that individuals with low self-esteem than those with high self-esteem perceive communication on Facebook as a way of knowing others offering at the same time, safety self-disclosure. Messages displayed by people with low self-esteem are characterized by a high degree of negativity and this makes them unattractive to communicate with others.

Cuvinte-cheie: comunicare, stima de sine, autodezvăluire, Facebook.

Keywords: communication, self-esteem, self-disclosure, Facebook.

1. INTRODUCERE

Studiile legate de comunicarea online au primit o extindere foarte mare odată cu apariția renumitei rețele sociale Facebook în 2004. În analiza comunicării în plan virtual, cercetătorii au intuit că rețelele sociale constituie o sferă generoasă de investigare a indivizilor într-un mediu natural. După etapa în care problema identităților multiple nu mai este de actualitate (în perioada rețelelor sociale, utilizatorii sunt motivați să își arate adevărata „față", adevărata identitate – Jarvis, 2010), întrebările marcante sunt: Cine sunt actorii care populează rețelele sociale? Care sunt trăsăturile lor? Unele cercetări susțin că Facebook este preferat de persoanele cu dificultăți de relaționare – timide, singuratice, introvertite etc. Așa de pildă, Rosenwald (2011) arată că persoanele timide au dificultăți în a găsi subiecte de discuție, iar rețeaua Facebook le dă un punct de pornire.

* Universitatea *Politehnica* din Bucureşti, Departamentul de Formare pentru Carieră Didactică şi Ştiințe Socio-Umane, Splaiul Independenței, nr. 313, Bucureşti, România; e-mail: beatricebalgiu@yahoo.com, beatrice.balgiu@upb.ro.

O serie de autori (Branden, 1995; Mitrofan, 2004; Merek, 2008; Stănculescu, 2011) consideră că persoanele anxioase, introvertite şi timide sunt caracterizate totodată şi prin stima de sine scăzută. Pornind de aici, ne-am concentrat asupra grupului de persoane care ar putea beneficia de oportunitatea creşterii conexiunilor sociale şi anume indivizii cu stimă de sine redusă.

2. CUM COMUNICĂ INDIVIZII CU STIMĂ DE SINE REDUSĂ PE FACEBOOK

Cercetările arată că atât persoanele cu stimă de sine înaltă cât şi cele cu stimă de sine redusă sunt doritoare să se conecteze pe Facebook, dar cele din urmă obţin satisfacţie şi relaţii stabile mai reduse comparativ cu indivizii cu stimă de sine crescută (Leary şi MacDonald, 2003; Wood, Hogle şi McClellan, 2009). Calitatea deficitară a relaţionării celor cu autostimă scăzută este neplăcută nu doar datorită faptului că sentimentul de a fi conectat cu alte persoane este considerat o motivaţie umană fundamentală (Baumeister şi Leary, 1995), ci şi datorită faptului că reţelele sociale promovează o mai bună sănătate mentală (Baumeister şi Leary, 1995). De altfel, încă de la înfiinţarea sa din 2004, Facebook îşi propunea „să dea oamenilor puterea de a împărtăşi şi de a face lumea mult mai deschisă şi conectată" (Facebook Info, 2012). După cum arată Forest şi Wood (2012), Facebook ajută persoanele cu stimă de sine redusă să-şi împlinească vieţile sociale prin furnizarea oportunităţilor de autodezvăluire, de explorare şi de conectare cu alţi indivizi. În mod asemănător, se consideră că Facebook aduce avantaje prin întărirea legăturilor sociale, acestea la rândul lor fiind dezvoltate de discuţii privind intimitatea şi autodezvăluirea (Wilson, Gosling şi Graham, 2012).

În privinţa indivizilor cu stimă de sine redusă, anumite investigaţii demonstrează că aceştia vorbesc mai greu despre propria persoană şi se pot simţi în mod special stânjeniţi în dezvăluirea de sine (Leary et al., 1995). Aşa cum relevă autori ca Baumeister, Tice şi Hutton (1989), indivizii cu stimă de sine slabă tind ca în relaţiile *face to face* să manifeste autoprotecţie şi inhibare în exprimare. Acest lucru apare la cei în cauză datorită temerilor de dezaprobare, ignorare sau respingere (Leary et al., 1995). Pornind de la acest fapt, oportunitatea de a comunica cu alţi interlocutori pe Facebook poate fi valoroasă pentru persoanele cu stimă de sine scăzută în sensul că împărtăşirea gândurilor şi sentimentelor poate deveni inconfortabilă pentru ele.

Spre deosebire de interacţiunile directe, nemediate, indivizii care-şi dezvăluie sentimentele pe Facebook nu pot vedea alte figuri potenţial dezaprobatoare. Ei văd doar reacţiile receptorilor care aleg să răspundă şi foarte posibil să se cenzureze. Dezvăluirea sentimentelor în mediul virtual pare lipsită de riscurile dezvăluirii *face to face*. Totodată, putem vedea şi cealaltă „faţetă" a autodezvăluirii: dacă persoanele cu stimă de sine redusă se simt libere să-şi exprime sentimentele în mod deschis pe Facebook, ele pot exprima, în acelaşi timp, şi multă negativitate.

În caracterizarea indivizilor cu stimă de sine redusă, adăugăm şi faptul că cei în cauză experimentează niveluri înalte de emoţii negative şi mult mai probabil prezintă şi tulburări de anxietate şi de depresie (Leary şi MacDonald, 2003). Totodată, s-a raportat că persoanele cu stimă de sine redusă îşi găsesc mai rar dispoziţii pozitive (Leary şi MacDonald, 2003) şi manifestă mai des dispoziţii negative (Heimpel et al., 2002; Wood, Hogle şi McClellan, 2003).

Deşi nu există cercetări care raportează relaţia dintre stima de sine şi expresivitatea negativă, este un bun motiv să credem că persoanele cu stimă de sine redusă care se exprimă pe Facebook au dezvăluiri mult mai negative decât dezvăluirile persoanelor cu stimă de sine înaltă.

Cercetările au fost interesate şi de impactul comunicărilor exprimate pe Facebook asupra relaţiilor interpersonale ale utilizatorilor (Forest şi Wood, 2012). Aşa de pildă, în comunicarea nonFacebook s-a raportat că persoanele depresive sau cu afectivitate negativă înaltă nu sunt foarte plăcute, simpatizate de ceilalţi (Sommers, 1984). Evidenţele cercetărilor care s-au ocupat de consecinţele interpersonale ale autodezvăluirilor negative nu au prezentat rezultate clare în acest sens. Ideile găsite de noi în teoria ataşamentului a lui Ainsworth şi Bowlby (cf. Guerrero, 2008) susţin relaţia dintre comunicarea negativă a indivizilor nesiguri pe sine şi dezinteresul interlocutorilor. Se consideră că indivizii siguri pe sine şi cu respect faţă de sine tind să manifeste un tip de comunicare ce reflectă încredere în sine şi sentimente pozitive, făcându-i pe interlocutori să reacţioneze pozitiv cu ei, în timp ce „interacţiunea cu o persoană nesigură şi anxioasă este mai puţin plăcută" (Guerrero, 2008, p. 300).

3. METODĂ

Au fost realizate următoarele două studii:

Studiul 1

Obiectiv: Am examinat relaţia dintre stima de sine şi perceperea oportunităţilor şi avantajelor oferite de Facebook.

Ipoteză: Indivizii cu stimă de sine redusă percep Facebook drept context potrivit pentru exprimarea de sine; ca un mediu sigur care oferă avantaje şi susţinere în condiţiile autodezvăluirii exprimate.

Subiecţi: 139 studenţi ai domeniului tehnic utilizatori de Facebook (anul I şi II din facultăţile de Transporturi şi Automatică) din care 108 băieţi şi 31 fete, cu media de vârstă M = 20,03, A.S. = 1,22.

Instrumente:

1. Scala stimei de sine Rosenberg (Rosenberg, 1965) cu un număr de 10 itemi şi patru variante de răspuns de la *1 – Total acord* la *4 – Total dezacord*;

2. Scala APFB (Forest şi Wood, 2012) are în vedere percepţiile în cadrul Facebook şi utilizează 7 variante de răspuns *1 – Deloc adevărat, 7 – Foarte adevărat.* În componenţa sa există următoarele subscale:

– **oportunitatea de expresie** în cadrul Facebook (3 itemi – α = .88). Exemplu de itemi: *Îmi actualizez postările pe Facebook pentru a împărtăşi cu alte persoane informații despre mine şi viața mea. Îmi actualizez postările pe Facebook pentru a-mi exprima sentimentele şi opiniile.*

– **oportunitatea de conectare** (3 itemi – α = .72) Exemplu de item: *Îmi actualizez postările pe Facebook pentru a fi în contact cu alte persoane. Îmi actualizez postările pe Facebook pentru a afla despre alte persoane.*

– **percepția siguranței autodezvăluirii** (9 itemi – α = .87). Exemplu de itemi: *Postez date pe Facebook pentru a evita să vorbesc despre anumite lucruri direct*; *Câteodată aleg să postez pe Facebook decât să vorbesc cu prietenii față în față despre anumite lucruri, deoarece postând pe Facebook nu văd reacția prietenilor, care poate fi una dezaprobatoare.*

– **perceperea avantajelor dezvăluirii pe Facebook** (10 itemi – α = .93). Exemplu de itemi: *Câteodată aleg să postez pe Facebook decât să vorbesc cu prietenii față în față despre anumite lucruri deoarece postarea pe Facebook îmi permite să primesc mai multă atenție din partea altora; Câteodată aleg să postez pe Facebook decât sa vorbesc direct cu prietenii despre anumite lucruri deoarece postarea pe Facebook permite mai multor persoane să vadă ceea ce îmi doresc.*

Studiul 2

Obiectiv: Am examinat, în primul rând, dacă postările făcute pe Facebook de indivizii cu stimă de sine redusă conțin mai multă negativitate decât cele ale persoanelor cu stimă de sine înaltă şi, în al doilea rând, dacă acest lucru afectează simpatia primită din partea celorlalți.

Subiecți: 121 de studenți ai domeniului tehnic utilizatori de Facebook (anul I şi II din Facultatea de Automatică şi Calculatoare) cu media de vârstă M = 19,90, A.S. = 1,96 din care 80 de băieți şi 41 de fete.

Ipoteză: Postările realizate de participanții cu stimă de sine redusă pot fi caracterizate prin mai multă negativitate decât postările realizate de participanții cu stimă de sine înaltă şi acest lucru îi îndepărtează pe cei cu care comunică.

Metodă:

1. Scala stimei de sine Rosenberg (Rosenberg, 1965) cu un număr de 10 itemi şi patru variante de răspuns de la *1 – Total acord* la *4 – Total dezacord*.

2. Chestionar privind timpul petrecut pe Facebook şi numărul de prieteni existent, cu două întrebări: Câte ore pe lună în medie petreceți pe Facebook? şi Câți prieteni, cu aproximație, aveți pe Facebook? În primele chestionare, la această ultimă întrebare cu răspuns preformat au existat categorii multiplu de cinci până la 100 pe care subiecții trebuiau să le bifeze. Deoarece numărul de prieteni raportat de utilizatori depăşea 100, subiecții au avut, ulterior, libertatea să înscrie numărul de prieteni existenți.

3. În al treilea rând, s-a cerut participanților să furnizeze cele mai recente 10 status-uri sub formă de text postate pe Facebook. O parte dintre acestea au fost

transmise pe mail şi o parte au fost furnizate pe moment prin conectarea smartphone-urilor personale la internet. 24 dintre subiecţi nu au putut furniza seturi complete de 10 status-uri, iar 16 subiecţi nu au putut furniza status-uri sub formă de text ci sub formă figurală. Ca atare, aceştia nu au fost cuprinşi în studiu. Prin urmare, în final, analiza mesajelor s-a realizat pentru 81 de subiecţi (54 băieţi şi 27 fete).

Fiecare set a fost apoi evaluat de către 4 evaluatori familiarizaţi cu definiţia autodezvăluirii (self-disclosure). Evaluatorii nu cunoşteau date despre subiecţi şi au realizat aprecierea pe o scală de la 1 – *Deloc*, la 9 – *Extrem de mult*, după următoarele două criterii:

- gradul de autodezvăluire pozitivă (cât de pozitiv este mesajul postat);
- gradul de autodezvăluire negativă (câtă negativitate conţine mesajul postat).

Folosind aceeaşi scală, alţi şapte noi evaluatori[1] au apreciat cât de mult sunt atraşi de persoanele care au postat respectivele status-uri, răspunzând următoarelor întrebări:

1. Cât de mult îţi place această persoană?
2. Cât de interesat ai fi să îţi petreci timpul cu această persoană?
3. Ţi-ai dori să ai prieten o astfel de persoană?

Indexul de interapreciere a itemilor este $\alpha = .69$. În final, am calculat gradul de atractivitate al mesajului prin însumarea răspunsurilor date de evaluatori celor trei întrebări. Evaluatorii au fost instruiţi să aprecieze pe rând pozitivitatea şi negativitatea mesajelor şi să răspundă pe rând la fiecare întrebare în parte.

4. REZULTATE ŞI DISCUŢII

Studiul 1

Analiza primară ne arată că stima de sine per ansamblul grupului este moderată M = 32, 63, A.S. = 4,13, Minim = 20, Maxim = 41. Nu s-au obţinut diferenţe de gen în această privinţă.

Am analizat percepţia participanţilor pe Facebook într-o serie de analize de regresie cu variabila dependentă stima de sine. Redăm rezultatele regresiei multiple per total:

Tabelul nr. 1
Rezultatele regresiei multiple

R	R^2	Eroare standard	Coeficient R ajustat	F	df	p
0,94	0,88	11,16	0,88	271,1370	4,13	0,00100

[1] Toţi evaluatorii sunt studenţi cu vârsta cuprinsă între 19–21 de ani: Grigoraş Cristian, Istrate Bogdan, Miulescu George, Roncea Andrei, Buliga Alexandru, Chiţescu Andrei, Croce Alexandru Octavian, Miţaru Gabriel, Mitu Robert, Neacşu Mădălin, Popa Mihai Ionuţ, Savin Cristian.

În tabelul nr. 2 redăm pentru fiecare din cele patru subscale din scala APFB, mediile, abaterile standard şi coeficienţii de regresie. Se observă din tabel că toate cele patru subscale prezintă coeficienţii ß semnificativi, iar cea mai mare influenţă asupra stimei de sine o are percepţia siguranţei autodezvăluirii în cadrul Facebook (ß = 0,31).

Tabelul nr. 2
Indicatori descriptivi şi coeficienţii de regresie

Variabile	Medii	A.S.	ß	SE ß	B
Oportunitate expresie	7,19	3,75	0,22	0,070	0,91
Oportunitate conectare	9,56	4,79	0,20	0,073	0,62
Percepţia siguranţei	13,07	5,74	0,31	0,078	0,72
Percepţia avantajelor	16,98	8,13	0,24	0,078	0,42

În continuare, am analizat diferenţa dintre subiecţii cu stimă înaltă şi cei cu stimă redusă. Subiecţii cu stimă de sine redusă conştientizează oportunităţile privind conectarea cu ceilalţi pe Facebook (ß = –0,32, A.S. pentru ß =.12, t = –2,68, p = 0,009800) şi, în al doilea rând, percep siguranţa oferită de Facebook (ß = –0,40, A.S. pentru ß =.12, t = –3,14, p = 0,002761). Cu alte cuvinte, persoanele cu stimă de sine redusă consideră că Facebook oferă oportunităţi de conectare şi de cunoaştere a altor indivizi, de construire şi menţinere de relaţii şi conştientizează avantajele pe care le oferă respectiva reţea socială. Se consideră că Facebook este un loc sigur pentru exprimarea emoţiilor şi este preferat, în unele cazuri, comunicării cu prietenii şi cunoştinţele în defavoarea comunicării directe.

Spre deosebire de studiul realizat de Forest şi Wood (2012), în investigaţia de faţă participanţii nu percep direct avantajele oferite de Facebook ca de pildă atenţie şi susţinere din partea celorlalţi. Aceştia sunt caracterizaţi mai mult prin faptul că apreciază siguranţa autodezvăluirii şi oportunitatea de a cunoaşte alte persoane.

Studiul 2

Per ansamblul grupului, participanţii raportează că petrec în medie un număr de 23, 75 ore pe lună în cadrul Facebook (A.S. = 38,47, Minim = 1, Maxim = 310) având în medie 338,86 de prieteni (A.S. = 520,01, Minim = 4, Maxim = 3000). Nu există diferenţe între subiecţii cu stimă de sine redusă şi cei cu stimă de sine înaltă în acest sens. Pentru completarea tabloului reţinem diferenţa de gen: fetele au mai mulţi prieteni în contul de Facebook decât băieţii (M. băieţi = 276,24, M. fete = 732,42, t = – 3,10, p = 0,000142).

Deşi persoanele cu stimă de sine redusă percep siguranţa oferită de Facebook, nu par să utilizeze respectiva reţea mai mult decât cei cu stimă de sine înaltă.

Am examinat dacă cele două categorii de indivizi (cei cu stimă de sine redusă şi cei cu stimă de sine înaltă) postează tipuri diferite de conţinut. Din corelarea stimei de sine cu analiza evaluatorilor reiese că indivizii cu autostimă redusă exprimă mai multă negativitate în comunicarea expusă pe Facebook comparativ cu cei cu stimă de sine înaltă: ß = – 0,24, t = – 1,30, p = 0,005000.

În privința mesajelor expuse acestea au fost în majoritatea cazurilor scurte propoziții până la fraze de câte 5–6 rânduri. Postările care au întrunit cea mai mare medie la gradul de autodezvăluire negativă (M = 6,50–7,25) sunt următoarele: *Răutatea face casă bună cu intelectul redus*; *RATB + stomac gol = not good*; *Privesc în gol, totul este pustiu*; *Baiser de la mort; Restricția măsii... când ai şi tu mai mare nevoie să dai add la fete, nu merge; Pici cu 4. Iei cu 8. The way to do it*; *Doar oamenii îndrăgostiți plâng*; *Sechestrați în tren... Fără mâncare, fără apă, fără căldură. Cu Andreea şi Cătălin la Mircea Vodă*.

Dintre postările considerate ca înalt pozitive de către evaluatori (M = 5,75 – 7,75), redăm: *Strong people don't put other down ... they lift them up; Persoana care te merită este aceea care având libertatea de a face ce vrea, te alege pe tine în orice moment; O fi el Diver Suarez, însă în seara asta a fost Superman Suarez. Incredibil!; Gândul îmi stă doar la Steaua. Cel mai puternic drog din viața mea; Pentru că nu am apucat, mulțumesc tipei drăguțe care m-a băgat la metrou. Mulțumesc, tipo!* Menționăm că interaprecierea evaluatorilor pentru gradul de pozitivitate a fost, $\alpha = .59$ şi pentru aprecierea negativității, $\alpha = .47$.

În continuare, am examinat influența pe care o au postările exprimate de utilizatori asupra evaluatorilor. Am obținut un bun consens interjudecători (media corelației interjudecători obținută de noi a fost M = .91 şi Alpha standardizat $\alpha = .96$)

Media obținută pentru gradul de atractivitate al mesajelor a fost M = 119, 86, A.S. = 24,33. Diferența dintre persoanele cu stimă de sine redusă şi cele cu stimă de sine înaltă este dată de M = 112,55 (indivizi cu stimă de sine redusă) şi M = 132, 69 (indivizi cu stimă de sine înaltă), t = –2,67, p = 0,011839. În consecință, cei care au evaluat mesajele îi plac mai puțin pe cei cu stimă de sine redusă şi sunt mai puțin interesați să interacționeze şi/sau să fie prieteni cu aceştia.

5. CONCLUZII

Numărul extrem de mare de utilizatori ai Facebook (peste 500 de milioane) face ca acesta să devină un mediu esențial în analiza consecințelor interpersonale ale comunicării. Cercetările arată că Facebook poate deveni o oportunitate foarte valoroasă pentru indivizii care se autodezvăluie cu dificultate, aşa cum este cazul celor cu autostimă redusă.

În studiul de față, ne-am ocupat de modul în care comunică indivizii cu diferite grade ale stimei de sine în cadrul rețelei Facebook. Rezultatele obținute arată că persoanele cu stimă de sine redusă percep Facebook drept un loc sigur pentru autodezvăluire şi doresc mai degrabă comunicarea pe Facebook decât *face to face*. Sunt, de asemenea, doritoare să îşi facă alți prieteni şi cunoştințe cu ajutorul Facebook, considerând că respectiva rețea este un mediu propice de exprimare, de autodezvăluire. Este rațiunea pentru care îşi petrec timpul pe Facebook, neexistând diferențe, din acest punct de vedere, între persoanele cu stimă de sine înaltă şi cei cu stimă de sine redusă. Mesajele postate de aceştia din

urmă conțin negativitate ridicată, motiv pentru care îi face pe cei care le „vizualizează” să le aprecieze mai puțin şi să fie mai puțin atraşi de comunicarea cu autorii lor. De aici pornind, este posibil ca oamenii să evite comunicarea în cadrul rețelelor sociale cu subiecți al căror respect de sine este scăzut. Faptul că utilizatorii cu stimă de sine slabă se exprimă într-un mod care nu îi face deosebit de atractivi este regretabil, deoarece, se pare că persoanele tinere petrec aproximativ cu 24 % mai mult timp în comunicarea online decât în cea directă (Forest şi Wood, 2012). O concluzie generală care se desprinde este că indivizii cu autostimă scăzută nu sunt bine „primiți” pe Facebook şi nu reuşesc să-şi atingă scopul, acela de comunicare dezvoltată cu alte persoane. Prezența stărilor de dispoziție negativă în postările lor se constituie în barieră în construirea şi menținerea de relații interpersonale.

Primit în redacție la: 2.III.2013

BIBLIOGRAFIE

1. BAUMEISTER, R. F., TICE, D. M., HUTTON, D. G., *Self-presentational motivations and personality differences in self-esteem*, Journal of Personality, **57**, 1989, p. 547–579.
2. BAUMEISTER, R. F., LEARY, M. R., *The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation*, Psychological Bulletin, **117**, *3*, 1995, p. 497–529.
3. BRANDEN, N., *The six pillar of self-esteem*, New York, Bantam, 1995.
4. FOREST, A.L., WOOD, J.V., *When social working is not working*, Psychological Science, **23**, *3*, 2012, p. 295–302.
5. GUERRERO, K.L., *Attachement theory. A communication perspective*, în L.A. BAXTER, D.O. BRAITHWAITE (Eds.), *Engaging theories in interpersonal communication. Multiple perspective*, Thousand Oaks, Sage, 2008.
6. HEIMPEL, S. A., WOOD, J. V., MARSHALL, M. A., BROWN, J. D., *Do people with low self-esteem really want to feel better? Self-esteem differences in motivation to repair negative moods*, Journal of Personality and Social Psychology, **82**, *1*, 2002, p. 128–147.
7. JARVIS, J., *Ce-ar face Google?*, Bucureşti, Editura Publică, 2010.
8. LEARY, M. R., MACDONALD, G., *Individual differences in self-esteem: a review and theoretical integration*, în M. R. LEARY, J. P. TANGNEY (Eds.), *Handbook of self and identity*, New York, Guilford Press, 2003, p. 401–418.
9. LEARY, M. R., TAMBOR, E. S., TERDAL, S. K., DOWNS, D. L., *Self-esteem as an interpersonal monitor: the sociometer hypothesis*, Journal of Personality and Social Psychology, **68**, *3*, 1995, p. 518–530.
10. MITROFAN, L., *Elemente de psihologie socială*, Bucureşti, Editura SPER, 2004.
11. MEREK, W., *Anxiety and self-esteem. Tips for improvement*, http://gad.about.com/od/treatment/a/selfesteemgad.htm, 2008.
12. ROSENBERG, M., *Society and the adolescent self image*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1965.
13. ROSENWALD, M.S., *Can Facebook help overcome shyness?* The Washington Post, 2011, www.washingtonpost.com/local/can-facebook-help-overcome-shyness/2011/02/12/ABxotpQ_story. html.
14. SOMMERS, S., *Reported emotions and conventions of emotionality among college students*, Journal of Personality and Social Psychology, **46**, *1*, 1984, p. 207–215.
15. STĂNCULESCU, E., *Online self-presentation from the cyberpsychology perspective*, Conference proceedings of “eLearning and Software for Education” (Conference proceedings of “eLearning and Software for Education”), issue: 01 / 2011, p. 155–160, on www.ceeol.com.

16. WILSON, R.E., GOSLING, S.D., GRAHAM, L.T., *A review of Facebook research in the social sciences*, Perspectives of Psychological Science, **7**, *3*, 2012, p. 203–220.
17. WOOD, J. V., HEIMPEL, S. A., MICHELA, J. L., *Savoring versus dampening: Self-esteem differences in regulating positive affect*, Journal of Personality and Social Psychology, **85**, 2003, p. 566–580.
18. WOOD, J. V., HOGLE, A. L., MCCLELLAN, J. C. D., *Self-esteem, effects on relationships*, în H. REIS, S. SPRECHER (Eds.), *Encyclopedia of human relationships*, Thousand Oaks, Sage, 2009, p. 1422–1425.
19. *** Facebook Info, 2012, http://www.facebook.com/facebook?v=info

REZUMAT

Comunicarea pe Facebook este una din cele mai dezvoltate din mediul virtual. O categorie care populează Facebook şi care găseşte în Facebook un mediu sigur şi protectiv în dezvăluirea de sine este cea a persoanelor cu stimă de sine redusă. Datorită faptului că respectivele persoane experimentează niveluri înalte de anxietate şi emoţii negative, este foarte posibil ca în mesajele lor să se regăsească un grad ridicat de negativitate. În articolul de faţă am realizat două studii pentru a verifica, pe de o parte, ideea conform căreia utilizatorii cu stimă de sine scăzută percep Facebook drept un mediu sigur de autoexprimare (Forest şi Wood, 2012) şi, pe de altă parte, pentru a analiza conţinutul comunicării expus de aceştia. Rezultatele arată că indivizii cu stimă de sine redusă comparativ cu cei cu stimă de sine înaltă percep comunicarea pe Facebook ca o cale de cunoaştere a altor persoane, care oferă, în acelaşi timp, siguranţa autodezvăluirii. Mesajele expuse de persoanele cu stimă de sine redusă sunt caracterizate printr-un grad înalt de negativitate şi acest lucru îi face neatractivi pe cei în cauză în comunicarea cu ceilalţi.

PROFILUL CREATIV AL ADOLESCENȚILOR UTILIZATORI DE FACEBOOK

CAMELIA POPA*, ANA-MARIA MARHAN
Institutul de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu Motru”

Abstract

Romanian teenagers mostly use social network Facebook to search for photos, movies, music, and events of interest to them, to talk with friends and discover information, reveals a study conducted on N = 78 subjects aged between 16 and 18 from high schools in Bucharest. Facebook is not a preferred environment for playing different games or to develop useful educational exchanges with friends or teachers, but the network is considered by most people (56.45%) as a way to present themselves the world with sincerity, „as they are”. The research found significant differences between the parameters of creative potential of Facebook users compared to non-users, as well as different structuring of verbal creativity factors, namely non-verbal, for different subgroups of users.

Cuvinte-cheie: Facebook, rețea socială, comportament, personalitate, creativitate, adolescenți.

Keywords: Facebook, social network, behavior, personality, creativity, teenagers.

1. INTRODUCERE

În România, studiile dedicate utilizării rețelelor de socializare de către adolescenți sunt puține şi inconsistente, comportamentele tinerilor şi mai ales atitudinile care le inițiază rămânând un teren virgin de cercetare (Marhan, Popa, 2012). În alte țări însă, gama comportamentelor dezvoltate în cadrul rețelelor de socializare de pe Internet, ca şi profilul psihologic al diferitelor tipuri de utilizatori suscită deopotrivă atenția psihologilor, sociologilor, pedagogilor, specialiştilor în publicitate. În cadrul acestor cercetări sunt examinate trăsăturile specifice de personalitate ale utilizatorilor, comparativ cu non-userii (Ryan şi Xenos, 2011), singurătatea socială a utilizatorilor de Facebook (Cacioppo, 2008), motivațiile diferite ale oamenilor de a comunica prin intermediul rețelelor de socializare (Ross et al., 2009; Special & Li-Barber, 2012; Nadkarni & Hofmann, 2012 etc.).

Referințele cu privire la creativitatea membrilor rețelelor de socializare, ca şi relația dintre utilizarea acestor rețele şi performanțele academice ale utilizatorilor sunt însă puține. De aceea, prezenta secvență de cercetare, realizată pe N = 78 de

* Institutul de Filosofie şi Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, Departamentul de Psihologie, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, Bucureşti; e-mail: Camelia.Popa@ipsihologie.ro.

subiecţi adolescenţi de la liceele din Bucureşti, şi-a propus ca obiective: 1. determinarea particularităţilor de utilizare a reţelelor de socializare de către tinerii români; 2. evaluarea acţiunilor/comportamentelor acestora, atât în cadrul interacţiunilor cu mediul online de socializare, cât şi cu covârstnicii şi 3. identificarea profilului creativ al utilizatorilor adolescenţi.

2. METODOLOGIE

Am utilizat o anchetă bazată pe chestionar, cu nouă itemi, vizând comportamentul adolescenţilor în reţeaua Facebook, şi două probe de creativitate neverbală („Cercuri"), respectiv verbală („Utilizări"). Pentru fiecare dintre itemii chestionarului au fost prevăzute mai multe răspunsuri posibile, subiecţii trebuind să aleagă răspunsul care li se potriveşte cel mai bine. Cu ajutorul probelor „Utilizări" (neobişnuite) şi „Cercuri" au fost evaluaţi următorii indicatori de creativitate/ parametri de potenţial creativ: fluenţa, flexibilitatea, elaborarea şi originalitatea (utilizaţi şi ca predictori ai succesului şcolar). Cele două probe de creativitate au fost preluate, ca formă generală, din modelele autorilor Guilford, Wallach, Kogan şi Carlier, incluzând şi unele adaptări operate de G. Neacşu şi colab. (1993). Fluenţa creativă desemnează bogăţia şi rapiditatea asocierii dintre imagini şi idei; flexibilitatea implică restructurarea eficientă a mersului gândirii în raport cu noile situaţii, inclusiv posibilitatea de a opera cu uşurinţă transferuri, de a renunţa la vechile puncte de vedere şi de a adopta unele noi iar originalitatea reflectă caracterul deosebit al căutării soluţiilor (P. Popescu-Neveanu, 1978). La rândul ei, elaborarea creativă exprimă configurarea detaliată a ideilor. În acest studiu a fost măsurată numai dimensiunea elaborare neverbală/grafică.

Am formulat următoarele ipoteze: 1. reţelele de socializare şi mai ales Facebook ocupă un loc central în preocupările adolescenţilor români; 2. vehicularea conţinuturilor informaţionale generate de alte persoane prevalează asupra generării de conţinuturi noi în reţea; 3. există diferenţe între scorurile de creativitate non-verbală ale adolescenţilor utilizatori de Facebook şi cele ale non-utilizatorilor, datorate „antrenării" specifice a utilizatorilor şi 4. diferitele subgrupuri de utilizatori (constituite după criterii precum timpul petrecut în reţea, numărul de prieteni etc.) pot avea profiluri creative diferite.

3. REZULTATE

Din cei 78 participanţi la studiu, 62 de subiecţi (79,48%) s-au declarat utilizatori de Facebook, în timp ce 16 subiecţi (20,51%) au precizat că nu sunt clienţi ai acestei reţele de socializare, invocând trei categorii de motive: 1. nu mă interesează Facebook (62,5% din totalul non-userilor); 2. nu sunt de acord părinţii (25%) şi 3. nu am timp pentru Facebook (12,5%). Cei 16 non-utilizatori aparţin, în proporţii de câte o treime, tuturor grupelor de vârstă, respectiv 16, 17 şi 18 ani.

Între userii şi non-userii de Facebook testul t-Student nu a relevat diferențe semnificative în ceea ce priveşte scorurile totale de creativitate. Totuşi, utilizatorii, comparativ cu non-userii, obțin scoruri mai mari la dimensiunea „elaborare" neverbală (scor mediu de 38,3, comparativ cu 25,68; p = 0,0003). Această particularitate ar putea fi explicată prin antrenarea specifică a creativității utilizatorilor în mediul online de socializare, care presupune prelucrare, generare şi vehiculare de imagine, film, grafică web etc. La rândul lor, non-userii, comparativ cu userii, au mai bine dezvoltate: fluența verbală (24,93, respectiv 19,16; p = 0,02) şi flexibilitatea verbală (19,87, comparativ cu 13,61; p = 0,092). Însă, această dezvoltare ar putea fi una relativă, dat fiind grupul mic al non-userilor incluşi în cercetare. Pentru o validare a diferențelor se impune extinderea lotului de subiecți.

Răspunsurile la întrebarea „De cât timp utilizezi Facebook" au relevat existența a două categorii de utilizatori: cei cu o vechime mai mare de un an în rețea (83,86%) şi cei cu o vechime mai mică de un an (16,14%). În cadrul primei categorii, cei care folosesc Facebook de mai bine de 2 ani reprezintă 41,93% din totalul utilizatorilor, iar din cea de-a doua categorie, debutanții în rețea (cu o vechime de mai puțin de 6 luni pe Facebook) reprezintă 4,83% din totalul utilizatorilor. Debutanții au, în majoritate (80%), vârsta de 16 ani.

Comparând profilul creativ al utilizatorilor începători, cu cel al utilizatorilor experimentați, remarcăm că primii au mai puțin dezvoltată aceeaşi dimensiune creativă a elaborării neverbale, față de ceilalți (ei obțin un scor mediu de 33,2, comparativ cu scorul celorlalți, de 39,33, valoarea **p** fiind apropiată de pragul minim de semnificație de 0,05, respectiv 0,08). Între scorurile totale de creativitate, ca şi între dimensiunile fluență, flexibilitate şi originalitate (verbale şi neverbale), nu există diferențe semnificative.

Tabelul nr. 1

Vechimea utilizatorilor în rețeaua Facebook

De cât timp utilizezi Facebook?	
De mai puțin de 6 luni	4,83%
Între 6 luni şi 1 an	11,29%
Între 1 şi 2 ani	41,93%
De mai mult de 2 ani	41,93%

Studiul a mai evidențiat faptul că Facebook ocupă un loc central în viața tinerilor, lucru demonstrat prin periodicitatea accesării contului personal. Astfel, 46,77% dintre utilizatorii investigați accesează Facebook „de câteva ori pe zi", 41,93% „o dată pe zi", în timp ce numai 8,06% intră pe Facebook „de câteva ori pe lună". Procentele celor care îşi accesează contul de Facebook „de câteva ori pe an" şi „o dată pe lună" sunt foarte mici, de câte 1,61% din totalul utilizatorilor. Totodată, periodicitatea accesării contului de Facebook demonstrează că fetele sunt

mai prezente pe Facebook decât băieţii şi totodată mai implicate în viaţa acestei reţele de socializare, ele fiind preponderente în grupa adolescenţilor care intră pe Facebook „de câteva ori pe zi”.

3.1. POPULARITATE ÎN REŢEA ŞI DIFERENŢE DE GEN

În ceea ce priveşte numărul de prieteni din reţeaua de socializare, rezultatele cercetării arată că majoritatea adolescenţilor chestionaţi sunt persoane „populare” în reţea. Circa 72,56% dintre subiecţi au fiecare peste 250 de prieteni pe Facebook. Din aceştia, 30 sunt fete (66,66%). De altfel, fetele sunt majoritare şi în subgrupa subiecţilor cu mai mult de 400 de prieteni pe Facebook. Numărul de prieteni poate fi interpretat ca un „beneficiu social” adus de reţea utilizatorilor săi. Acest beneficiu constituie, după cum au relevat alte cercetări (DeAndrea et al., 2012), un element important de atractivitate pentru utilizatori.

În ceea ce priveşte scorurile de creativitate, nu există diferenţe semnificative între adolescenţii cu mai puţini prieteni pe Facebook şi cei „populari”, însă scorurile de creativitate neverbală sunt mai mari în cazul celor din urmă. Aceasta ar putea indica un antrenament creativ neverbal mai intens în cazul lor (dat atât de efervescenţa vehiculării, generării şi postării/difuzării imaginilor, filmelor, clipurilor etc., cât şi de interacţiunile cu numeroşi prieteni virtuali).

În acest context este de menţionat faptul că unele studii au examinat corelaţia dintre numărul de prieteni de pe Facebook şi anumite trăsături de personalitate, precum extraversia, ca şi relaţia dintre numărul de prieteni şi genul persoanei care îi deţine în palmares (Marhan, Popa, 2012). Rezultatele acestor studii nu au fost concordante; dacă unii autori au găsit corelaţii înalte între popularitate şi extraversie, alţii (Ross et al., 2011) nu au identificat astfel de corelaţii, apreciind că extraversia corelează mai mult cu un număr moderat de prieteni. Există însă o unitate de opinie cu privire la faptul că fetele au un număr semnificativ mai mare de prieteni pe Facebook decât băieţii (Pempek et al., 2009), iniţiind în mod egal relaţii de prietenie cu utilizatori de ambele sexe (Wang et al., 2010).

Tabelul nr. 2
Numărul de prieteni în reţeaua Facebook

Cu aproximaţie, câţi prieteni ai pe Facebook?	
Mai puţini de 10	0%
10–49	3,22%
50–99	11,29%
100–149	6,45%
150–199	4,83%
200–249	1,61%
250–299	11,29%
300–399	9,67%
Mai mult de 400	51,6%

Timpul petrecut în rețeaua de socializare este, de asemenea, o variabilă diferențiatoare între adolescenți. Circa 74,19% dintre subiecți își petrec zilnic în rețea mai puțin de o oră; o treime dintre subiecți (29,03%) stau pe Facebook între 30 de minute și o oră. Din cei 25,80% adolescenți care își petrec zilnic mai mult de o oră în rețea, 62,5% sunt de gen feminin.

Tabelul nr. 3
Timpul petrecut pe Facebook

De obicei, cât timp petreci zilnic pe Facebook?	
Mai puțin de 10 minute	17,74 %
10 până la 30 de minute	27,41%
Mai mult de 30 minute, până la o oră	29,03%
Mai mult de o oră, până la 2 ore	19,35%
Mai mult de 2 ore, până la 3 ore	3,22 %
Mai mult de 3 ore	3,22 %

Tinerii aflați în perioada definirii identitare sunt foarte atenți și la imaginea lor publică în rețeaua de socializare, cuantificată prin periodicitatea modificării informațiilor din profil. Astfel, 41,93% dintre adolescenți își modifică aceste informații de câteva ori pe lună, 3,22 % operează schimbări o dată pe zi, iar 6,45% chiar de câteva ori pe zi. Cei care își schimbă profilul o dată pe lună sunt în proporție de 19,35%, iar cei care recurg la amendamente în profil o dată pe an reprezintă 29,03% din totalul subiecților.

Auto-prezentările pe care tinerii și le construiesc pe Internet au fost analizate și în cadrul altor cercetări (Ong et al., 2011). Au fost demonstrate corelații înalte între narcisismul și extraversia utilizatorilor și auto-prezentările pe care aceștia le construiesc, precum și între mărimea rețelei sociale proprii, și frecvența actualizării statusului. Astfel, narcisicii și extraverții au mulți prieteni pe Facebook, își actualizează frecvent statusul și publică mai des fotografii.

3.2. FACTORI DE POTENȚIAL CREATIV

Pentru determinarea factorilor de potențial creativ al diverselor subgrupuri de utilizatori ai Facebook, am utilizat analiza factorială în componente principale (Hotteling), reținând ca nivel minim de saturație a variabilelor în factori .70 și ca proporție minimă din varianța totală, pentru relevanța unui factor, 25%.

Au fost extrase soluțiile factoriale (Varimax raw) pentru: subgrupul utilizatorilor; subgrupul celor cu peste 250 de prieteni în rețea; subgrupul celor care își actualizează statusul de cel puțin câteva ori pe lună; subgrupul generatorilor de conținut (mai precis al celor care postează mesaje și transmit informații utile prietenilor) și subgrupul căutătorilor de informații în rețea. Alte subgrupuri nu au fost constituite, deoarece nu au putut fi supuse tehnicii analizei factoriale, dată fiind mărimea insuficientă a acestora.

Factori de creativitate la utilizatorii de Facebook

Dimensiune	Factor 1	Factor 2
Fluență neverbală	**,944107**	–,016346
Elaborare neverbală	,727292	,232259
Flexibilitate neverbală	**,938491**	,004207
Originalitate neverbală	,163799	,446139
Fluență verbală	,108748	**,875685**
Flexibilitate verbală	,040067	**,890182**
Originalitate verbală	–,189993	,649451
Expl.Var	2,377415	2,234304
Prp.Totl	,339631	,319186

Tablourile factoriale înfățișează factori creativi distincți, neverbali, respectiv verbali, puternic saturați. Pentru toate subgrupurile de utilizatori, primul dintre factorii extraşi, cu proporții de peste 33% din varianța totală, este un **factor creativ neverbal** (conține saturații înalte ale variabilelor fluență, elaborare şi flexibilitate neverbale).

Factori de creativitate la utilizatorii cu peste 250 de prieteni

Dimensiune	Factor 1	Factor 2
Fluență neverbală	**,932238**	,037032
Elaborare neverbală	**,773934**	,089196
Flexibilitate neverbală	**,929542**	,045541
Originalitate neverbală	,316515	,383410
Fluență verbală	,117071	**,925152**
Flexibilitate verbală	,084740	**,921256**
Originalitate verbală	–,220907	,682419
Expl.Var	2,501958	2,328720
Prp.Totl	,357423	,332674

Originalitatea neverbală este însă foarte modest reprezentată în structura acestui factor la toate subgrupurile investigate, ceea ce poate sugera o anumită pasivitate cognitivă a utilizatorului de Facebook, incapabil să proiecteze soluții noi, inovatoare, la situațiile problematice cu care se confruntă.

Factori de creativitate la utilizatorii cu actualizare frecventă a statusului

Dimensiune	Factor 1	Factor 2
Fluență neverbală	**,931458**	–,110011
Elaborare neverbală	**,754044**	,152035
Flexibilitate neverbală	**,937736**	–,091108
Originalitate neverbală	,355220	–,080393
Fluență verbală	–,031778	**,940345**
Flexibilitate verbală	–,058593	**,951733**
Originalitate verbală	–,212748	,361808
Expl.Var	2,491431	1,970930
Prp.Totl	,355919	,281561

În ceea ce priveşte **factorul creativ verbal**, el exprimă proporții mai mici din varianța totală la toate subgrupurile menționate, demonstrând că abilitățile creative de comunicare verbală sunt mai puțin puternice la tinerii investigați, decât abilitățile creative non-verbale.

Factori de creativitate la utilizatorii care generează conținut

Dimensiune	Factor 1	Factor 2
Fluență neverbală	**,956549**	–,015644
Elaborare neverbală	,683995	,122186
Flexibilitate neverbală	**,946877**	,080543
Originalitate neverbală	,204595	,429158
Fluență verbală	,113084	**,931208**
Flexibilitate verbală	,052046	**,907290**
Originalitate verbală	–,171905	,675991
Expl.Var	2,366318	2,353125
Prp.Totl	,338045	,336161

Totuşi, factorii creativi verbal şi neverbal ai adolescenților care generează conținut în rețea înfățişează variabile de originalitate cu saturații mai mari decât în cazul celorlalte subgrupuri de utilizatori (.20, pentru originalitate neverbală şi .67 pentru originalitate verbală), ceea ce poate sugera o vivacitate cognitivă mai ridicată a acestora, comparativ cu utilizatorii care se mulțumesc să propage conținuturile generate de alte persoane.

Factori de creativitate la utilizatorii căutători de informații

Dimensiune	Factor 1	Factor 2
Fluență neverbală	**,943797**	–,026922
Elaborare neverbală	**,743888**	,230830
Flexibilitate neverbală	**,935100**	–,007632
Originalitate neverbală	,088330	,304675
Fluență verbală	,095551	**,881327**
Flexibilitate verbală	,050575	**,918921**
Originalitate verbală	–,195065	,666963
Expl.Var	2,376076	2,212884
Prp.Totl	,339439	,316126

3.3. STRATEGII DE ACȚIUNE ÎN REȚEA

Din punctul de vedere al activităților realizate pe Facebook, adolescenții chestionați recunosc faptul că rețeaua le dă ocazia de a căuta filme, muzică şi evenimente care îi interesează, de a vorbi cu prietenii, de a căuta informații despre oamenii pe care îi cunosc, de a răspunde la cereri de prietenie şi de a posta mesaje (Marhan, Popa, 2012). Datele obținute de noi sunt concordante cu cele identificate în alte studii de gen (Hew, 2011). Astfel, utilizatorii realizează în rețea întreținerea

relațiilor cu prietenii, colegii, alte persoane cunoscute de obicei în mediul *off-line*; întâlnesc persoane noi; devin mai populari, se exprimă liber; gestionează şi interpretează diverse conținuturi informaționale etc.

Spre deosebire de studiul citat, activitățile şcolare şi comunicarea cu dascălii sunt puțin valorizate de tinerii români investigați. Doar 1,61% dintre ei caută în rețea informații şi resurse pentru teme de casă sau proiecte, numai 3,22% comunică cu profesorii, pe teme privind activitățile şcolare şi doar 3,22% cer prietenilor ajutor la teme şi proiecte.

Majoritatea celor chestionați resping categoric posibilitatea desfăşurării unor activități educative pe Facebook. Circa 53,22% dintre ei nu au comunicat niciodată cu profesorii şi nu au căutat niciodată în rețea informații şi resurse pentru teme şi proiecte.

Aceste rezultate, obținute chiar pe un lot mic de subiecți, ne fac sceptici în a afirma că activitățile sociale realizate de utilizatorii adolescenți în mediul online ar putea fi orientate cu uşurință spre zona educațională, aşa cum arată studiile întreprinse de unii autori (Roblyer et al., 2010).

Din tabloul general al activităților adolescenților chestionați rezultă că Facebook este în primul rând ceea ce şi-a propus să fie, adică o rețea de socializare, în care membrii caută şi generează conținuturi informaționale, vehiculează/transmit aceste conținuturi, stabilesc legături mai puternice cu persoanele cunoscute, inițiază legături cu persoanele mai puțin cunoscute sau necunoscute care transmit cereri de prietenie, verifică activitatea altor persoane („caut lucruri noi despre oamenii pe care îi cunosc”) etc. Lotul subiecților noştri arată un raport echilibrat între procentul celor care preferă să posteze mesaje şi să transmită informații utile prietenilor (66,12% din subiecți desfăşoară astfel de activități „adesea” şi „întotdeauna”) şi cel al subiecților „consumatori” de conținuturi gata generate (67,73% din subiecți caută fotografii, filme, muzică, evenimente care îi interesează, „întotdeauna”, respectiv „adeseori”).

3.4. FACEBOOK – LUMEA IDEALĂ?

În ciuda implicării puternice în activitatea rețelei de socializare Facebook, adolescenții îşi păstrează, în mare parte, nealterat simțul realității, având motivații adecvate pentru utilizarea acestei rețele. Remarcăm însă şi confuzii importante în mentalul unor tineri, pentru care rețeaua a devenit tot mai mult o viață paralelă sau o lume ideală, în care se refugiază.

De pildă, 46,77% dintre subiecții chestionați nu sunt de acord cu afirmația potrivit căreia „pe Facebook găsesc oameni mult mai interesanți decât în viața reală”. Totuşi, cu această aserțiune sunt total de acord numai 4,76% dintre tineri. Un număr destul de mare al adolescenților chestionați (48,38%) nu pot formula un răspuns clar în această problemă. Astfel, 14,51% cred că pe Facebook „este posibil” să găsească oameni mult mai interesanți decât în viața reală, în timp ce 33,87% admit că ar putea găsi astfel de oameni în rețea, dar „nu neapărat”.

Aceste rezultate indică o anxietate socială prezentă în rândul unor tineri, ca şi o stare depresivă, care pot conduce către utilizarea excesivă a Facebook (Marhan, Popa, 2012). Refugiul în rețea, departe de lumea reală, a fost identificat ca o direcție importantă de intervenție psihologică, în cazul oamenilor care preferă relațiile mediate de Facebook, interacțiunilor față în față cu semenii lor (Sheldon, 2008). Pe de altă parte, este posibil ca în cazul persoanelor susceptibile la depresie, în special adolescenți şi tineri cu un nivel scăzut al stimei de sine, utilizarea intensivă a Facebook-ului – asociată cu refugiul în rețea – să accentueze problemele de sănătate mentală (Farahania et al., 2011).

Cu afirmația „Fără Facebook astăzi nu exişti" sunt total de acord 3,22% dintre subiecți, în timp ce 17,74% susțin că „este posibil" să nu exişti în afara rețelei. Acestei aserțiuni i se opun însă 62,90% din subiecți, care consideră că „se poate trăi şi fără Facebook".

Tinerii fac parte din rețeaua Facebook pentru motive din cele mai variate, de pildă pentru a nu se simți singuri, pentru a se distra şi pentru a se prezenta lumii aşa cum sunt.

Singurătatea este un motiv foarte puternic pentru care rețeaua îşi câştigă noi adepți în rândul adolescenților români, 53,22% admițând – mai ferm sau implicit – că utilizează Facebook pentru a nu se simți singuri, în timp ce alți 46,77% combat ideea că starea de singurătate îi determină să folosească Facebook.

Opiniile tinerilor sunt mult mai puțin disipate în ceea ce priveşte recunoaşterea rolului distractiv al Facebook-ului, 80,64% din cei chestionați fiind de acord că rețeaua este o lume distractivă. Doar 4,83% nu găsesc nimic distractiv pe Facebook, în timp ce 14,51% susțin că Facebook „nu este neapărat" un mediu pentru distracție.

Întrucâtva surprinzătoare este şi percepția tinerilor potrivit căreia Facebook este un mediu propice pentru ca oamenii să-şi expună cu sinceritate propria persoană, un fel de refugiu ideal în care ei să se arate lumii aşa cum sunt. Nu mai puțin de 56,45% din subiecți admit că rețeaua este un astfel de loc, „sincer" şi necorupt de falsitatea de zi cu zi, în timp ce 11,29% manifestă un dezacord total față de această idee. Există şi 32,25% din subiecții investigați care susțin că Facebook „nu este neapărat" o modalitate de a te prezenta lumii aşa cum eşti.

Nevoia de auto-dezvăluire a tinerilor a fost, de altfel, identificată drept unul dintre cei doi piloni ai motivației de accesare a Facebook, alături de nevoia de apartenență la grupul utilizatorilor (Nadkarni & Hofmann, 2012). Pe de altă parte alți autori (Stănculescu, 2011) surprind faptul că oamenii, în autoprezentările pe care şi le fac pe Internet, se plasează întotdeauna într-o lumină pozitivă (persoane competente, atractive, cu succes), informațiile personale (prin care indivizii încearcă să gestioneze impresia produsă asupra altora) fiind astfel strict controlate. Imaginea de sine online, bazată pe astfel de „autoprezentări strategice", devine astfel una idealizată, foarte diferită de imaginea de sine reală.

4. CONCLUZII

Interacțiunile dintre tineri pe Facebook, particularitățile lor de personalitate, ca şi apetența acestora pentru rețelele de socializare şi pentru activitățile care se pot derula în cadrul acestora pot constitui arii valoroase de investigație psihologică.

În cadrul acestui studiu, realizat pe N = 78 de adolescenți, am obținut confirmări depline sau parțiale ale ipotezelor avansate. Astfel, rețeaua Facebook ocupă un loc central în preocupările subiecților investigați, fapt demonstrat prin: accesarea ei periodică, îndeplinirea anumitor activități specifice de comunicare, de auto-prezentare, de căutare de informație şi de generare de conținut etc. De asemenea, din rezultatele cercetării a reieşit că vehicularea conținuturilor informaționale generate de alte persoane prevalează asupra generării de conținuturi noi în rețea, ca aport personal creativ, însă o asemenea concluzie nu se poate generaliza, dată fiind insuficiența numerică a lotului investigat. Nu în ultimul rând, aplicarea probelor de creativitate verbală („Utilizări") şi neverbală („Cercuri") a reliefat unele diferențe între scorurile obținute de adolescenții utilizatori de Facebook şi cele ale non-utilizatorilor, datorate antrenării creativității non-verbale a utilizatorilor. Totodată, am reuşit să determinăm câteva schițe ale profilurilor creative ale unor subgrupuri de utilizatori (constituite după criterii precum timpul petrecut în rețea, numărul de prieteni etc.), constatând în cadrul lor prevalența factorului de creativitate neverbală, față de cel de creativitate verbală.

Concluziile acestei secvențe de cercetare sunt încurajatoare şi ne îndreptățesc să extindem loturile de subiecți, pentru a desfăşura un studiu-pilot cu reprezentativitate pentru populația analizată. Studiul pilot ar urma să determine dacă pasivitatea utilizatorului tipic de Facebook (care, potrivit altor studii de gen, preferă mai mult să vehiculeze conținuturi informaționale „de-a gata", decât să genereze noi conținuturi) este susceptibilă să determine alterarea creativității generale a acestuia sau, după caz, insuficienta dezvoltare a unor particularități creative, precum fluența, flexibilitatea sau originalitatea. De altfel, acest ultim atribut creativ este slab aspectat prin scorurile obținute la toți utilizatorii investigați. Rezultate mai slabe comparativ cu alte eşantioane de adolescenți investigate cu ocazia altor cercetări sunt obținute şi la parametrii de creativitate verbală. Nu putem deci să excludem din discuție o oarecare îngrijorare cu privire la potențialele efecte negative ale utilizării Facebook asupra creativității copiilor şi tinerilor, în condițiile în care indicatori ai potențialului creativ precum fluența, flexibilitatea, elaborarea şi originalitatea sunt predictori ai succesului şcolar. Pe de altă parte, există şi alți autori care au remarcat că tinerii care utilizează Facebook, inclusiv în sala de clasă, alocă mai puține ore pentru studiu şi, astfel, performanța lor academică are de suferit (Kirschner & Karpinski, 2010; Junco, 2012 etc.).

Ca deschidere aplicativă, studiul nostru poate oferi sugestii valoroase cadrelor didactice şi decidenților din învățământ, care să vizeze adoptarea unor strategii compensatorii de dezvoltare a potențialului creativ al elevilor în şcoală.

Primit în redacție la: 6.III.2013

BIBLIOGRAFIE

1. CACIOPPO, J. T., & PATRICK, B., *Loneliness: human nature and the need for social connection*, New York, W. W. Norton & Company, 2008.
2. DEANDREA, D.C., ELLISON, N.B., LAROSE, R., STEINFIELD, C., FIORE, A., *Serious social media: On the use of social media for improving students' adjustment*, Internet and Higher Education, **15**, 2012, p. 15–23.
3. FARAHANIA, H.A., SOMAYEH AGHAMOHAMADIB, Z.K., MOJTABA ANSARID, F.B., *Examining mental health indices in students using Facebook in Iran,* Procedia – Social and Behavioral Sciences, **28**, 2011, p. 811–814.
4. HEW, K.F., *Students' and teachers' use of Facebook*, Computers in Human Behavior, **27**, 2011, p. 662–676.
5. JUNCO, R., *Too much face and not enough books: The relationship between multiple indices of Facebook use and academic performance*, Computers in Human Behavior, **28**, *1*, 2012, p. 187–198.
6. KIRSCHNER, P. A., & KARPINSKI, A.C., *Facebook and academic performance*, Computers in Human Behavior, **26**, *6*, 2010, p. 1237–1245.
7. MARHAN, A. M., POPA, C., *Câteva observații privind relația dintre profilul de personalitate al utilizatorului şi preferința pentru utilizarea Facebook*, Revista română de interacțiune om-calculator, Ed. MatrixRom, Bucuresti, 5 (1), 2012, p. 165-184.
8. NADKARNI, A., HOFMANN, S., *Why do people use Facebook?* Personality and Individual Differences, **52**, *3*, 2012, p. 243–249.
9. NEACŞU, G., LIICEANU, A., RADU, V., & PREDESCU, A., *Un model experimental de investigare a disponibilităților creative în şcoală*, Revista de psihologie, Editura Academiei Române, *2*, 1993, p. 153–167.
10. ONG, E., ANG, R., HO, J., LIM, J., GOH, D., LEE, C., CHUA, A., *Narcissism, extraversion and adolescents' self-presentation on Facebook*. Personality and Individual Differences, **50**, *2*, 2011, p. 180–185.
11. PEMPEK, T., YERMOLAYEVA, Y., CALVERT, S., *College students' social networking experiences on Facebook*, Journal of Applied Developmental Psychology, **30**, *3*, 2009, p. 227–238.
12. POPESCU-NEVEANU, P., *Dicționar de psihologie*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978.
13. RYAN, T., XENOS, S., *Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage*, Computers in Human Behavior, **27**, *5*, 2011, p. 1658–1664.
14. ROBLYER, M.D., MCDANIEL, M., WEBB, M., HERMAN, J., WITTY, J.V., *Findings on Facebook in higher education: A comparison of college faculty and student uses and perceptions of social networking sites*, Internet and Higher Education, **13**, 2010, p. 134–140.
15. ROSS, C., ORR, E., SISIC, M., ARSENEAULT, J., SIMMERING, M., ORR, R. *Personality and motivations associated with Facebook use*, Computers in Human Behavior, **25**, *2*, 2011, p. 578–586.
16. SHELDON, P. *The relationship between unwillingness-to-communicate and students' Facebook use*, Journal of Media Psychology, *20*, 2008, p. 67–75.
17. SPECIAL, W., LI-BARBER, K. *Self-disclosure and student satisfaction with Facebook*, Computers in Human Behavior, **28**, *2*, 2012, p. 624–630.
18. STĂNCULESCU, E., *Online self – presentation from the cyberpsychology perspective*, Conference proceedings of "eLearning and Software for Education" (Conference proceedings of "eLearning and Software for Education"), issue: 01 / 2011, p. 155–160, on www.ceeol.com.
19. WANG, S. S., MOON, S., KWON, K. H., EVANS, C. A., & STEFANONE, M. A. *Face off: Implications of visual cues on initiating friendship on facebook*, Computers in Human Behavior, **26**, *2*, 2010, p. 226–234.

REZUMAT

Adolescenții români folosesc rețeaua de socializare Facebook preponderent pentru a căuta fotografii, filme, muzică şi evenimente care îi interesează, pentru a vorbi cu prietenii şi pentru a descoperi informații, relevă un studiu întreprins pe N = 78 de subiecți cu vârste între 16 şi 18 ani de la liceele din Bucureşti. Facebook nu este un mediu preferat pentru a juca diferite jocuri sau pentru a dezvolta schimburi educative utile cu prietenii sau profesorii, însă rețeaua este considerată de majoritatea tinerilor (56,45%) ca o modalitate de a se prezenta lumii cu sinceritate, „aşa cum sunt". Studiul mai arată existența unor diferențe semnificative între parametrii de potențial creativ al utilizatorilor de Facebook, comparativ cu non-userii, ca şi structurarea diferită a unor factori de creativitate verbală, respectiv neverbală, în cazul diferitelor subgrupuri de utilizatori.

IOAN CONSTANTIN DIMA & ŞTEFAN VLĂDUŢESCU, *Persuasion Elements Used in Logistical Negotiation: Persuasive Logistical Negotiation*, Saarbrucken, Lambert Academic Publishing, 2012, 368 p.

I. Publicată în 2012 la prestigioasa editură germană din Saarbrucken, Lambert Academic Publishing, cartea profesorilor Ioan Constantin Dima şi Ştefan Vlăduțescu, *Persuasion Elements Used in Logistical Negotiation: Persuasive Logistical Negotiation*, se constituie ca un veritabil eveniment în câmpul persuasiunii psihologice şi al utilizării instrumentelor persuasive în negocierea de tip logistic. Studiul arată preocuparea celor doi specialişti pentru teoretizarea unor fenomene situate la granița dintre persuasiune, comunicare şi negocierea logistică. Ioan Constantin Dima şi Ştefan Vlăduțescu legitimează şi acreditează conceptul de negociere logistică persuasivă.

II. Comunicarea negociațională este una de natură problematică. În cadrul ei se inițiază, se susțin şi se rezolvă probleme. După cum se ştie, marea necunoscută a proceselor comerciale o reprezintă prețul. El nu este cunoscut decât la realizarea plății. În mod natural, comunicarea are o semnificativă componentă emoțională, care face posibilă şi facilitează intervenția persuasiunii. În mod complementar, faptul că prețul este o mare necunoscută determină o permeabilitate accentuată la persuasiune a comunicării logistice. Studiul pleacă de la această situație de negociere şi caută articulațiile recurente ale negocierilor de acest tip. Se evidențiază că cel care provoacă puterea de persuasiune a vânzătorului este chiar cumpărătorul. Prin comportamentul său submisiv, ascultător, docil sau inabil, el arată vânzătorului ce doză de persuasiune poate suporta. Vânzătorul tranzacționează mai întâi permeabilitatea la persuasiune a clientului şi abia apoi negociază prețul. Persuasiunea este domeniul emoțiilor. În negociere, se constată, se recurge întotdeauna la arma emoțiilor. Ca atare, orice negociere logistică este puternic impregnată persuasiv. Grija vânzătorului este ca armele persuasiunii (seducția, ficțiunea şi minciuna) să le utilizeze delicat, astfel încât intervențiile sale pe cât sunt mai dezavantajoase pentru client, pe atât să fie mai bine mascate. Pentru a avea succes, persuasiunea recurge la jocul emoțiilor şi impresiilor.

III. *Persuasion Elements Used in Logistical Negotiation: Persuasive Logistical Negotiation* este structurată în patru capitole şi 22 de subcapitole. Primul capitol se intitulează „Adevăr şi verosimil" şi prezintă raportul dintre convicțiune (convingere

rațională) care se bazează pe adevăr şi persuasiunea emoțională, care se fundamentează pe verosimil, adică pe ceva asemănător cu adevărul, care are aspect de adevăr. În relația dintre convicțiune şi persuasiune, primul element apare ca scop, iar cel de-al doilea se profilează ca mijloc. În capitolul al doilea este probată teza că persuasiunea se realizează prin exercitarea a patru operații: minciună, mit, ficțiune şi seducție. Sunt ilustrate utilizările persuasiunii ca formă de influență în acțiuni şi operațiuni persuasive: intoxicare, propagandă, dezinformare şi manipulare. În cadrul persuasiunii se ia în seamă şi distribuția puterii sociale, financiare, comerciale în funcție de prezența de spirit. Cei care sunt familiarizați cu contextul, cu circumstanțele, cu artefactele spațiale, cu procedurile şi procedeele de persuasiune preiau controlul negocierilor. Ei exploatează mai bine armele comune. Se insistă pe specificul persuasiunii în contexte logistice şi se accentuează caracterul dialogic al negocierilor.

În al treilea capitol sunt prezentate palierele de negociere unde se inserează preponderent elemente persuasive. În al patrulea capitol se dezbate „thesis of persuasive feature of any logistical negotiation" (Dima, Vlăduțescu, 2012, p. 312). Pentru susținerea tezei se aduc argumente psihologice, logice, sociologice şi experimentale. Suportul experimental a constat în expunerea „reală" a unui grup de 20 de subiecți unui test de persuasiune în condițiile unui magazin de pantofi. Concluzia studiului este că „the persuasive character is among the defining features of the logistic negotiation" (Dima, Vlăduțescu, 2012, p. 339).

IV. Cartea *Persuasion Elements Used in Logistical Negotiation: Persuasion Elements Used in Logistical Negotiation* este deosebit de relevantă pentru aria psihologiei persuasiunii şi pentru câmpul negocierii logistice. Ea este utilă studenților, masteranzilor şi doctoranzilor în psihologie socială, relații publice, comunicare, jurnalism şi logistică.

Dan Ionescu